الدعوة أهل السنة والجماعة

حي على الصلاة حي على الفلاح

Džemat i Mesdžid

razumijevanje. vrijednosti, propisi, prava, pravila ponašanja u svjetlu Kur'ana i sunneta

Seid el Kahtani

حي على الصلاة حي على الفلاح

مكتبة الغرباء

صلاة الجماعة

مفهوم، وفضائل، وأحكام، وفوائد، وآداب

في ضوء الكتاب والسنة

الدكتور/ سعيد بن علي بن وهف القحطاني

المساجد

مفهوم، وفضائل، وأحكام، وحقوق، وآداب

في ضوء الكتاب والسنة

الدكتور/ سعيد بن علي بن وهف القحطاني

NAMAZ U DŽEMATU -
razumjevanje, propisi, koristi i pravila ponašanja u namazu, u svjetlu Kur'ana i sunneta

Pripremio: **Seid ibn Alij ibn Vehf El-Kahtani**

Prevod: Emsad Pezić

MESDŽID -
razumjevanje, propisi, koristi i pravila ponašanja u mesdžidu, u svjetlu Kur'ana i sunneta

Pripremio: **Seid ibn Alij ibn Vehf El-Kahtani**

Prevod: Emsad Pezić

Izdavač i urednik: *Mektebetu El Guraba*

Februar 2009 godine

مكتبة الغرباء - الدعوة السلفية

NAMAZ U DŽEMATU -
razumjevanje, propisi, koristi i pravila ponašanja u namazu (adabi), u svjetlu Kur'ana i sunneta

Pripremio: Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

UVOD

Bismillahir-rahmanir-rahim

Hvala Allahu, Njega hvalimo i od Njega pomoć tražimo. Od Njega oprosta tražimo i utječemo Mu se od zla naših duša i naših loših djela. Koga Allah uputi niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga On u zabludi ostavi niko ga ne može uputiti. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog Koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik. Neka je na njega Allahov selam i salavat, na njegovu porodicu i na njegove ashabe, i na one koji ih u dobru slijede do Sudnjeg dana, a zatim:

U ovoj sažetoj poslanici «**Namaz u džematu**» sam pojasnio razumjevanje ovog pojma, njegove propise, koristi i vrijednosti (fadilete), kao i vrijednosti i pravila ponašanja (adabe) odlaska u džemat. Zatim sam pojasnio kako se džemat može uspostaviti sa dvojicom ljudi, kako se u džemat prispijeva prispijećem na jedan rekat te da je šeriatski ispravno uspostaviti drugi džemat onome ko nije stigao klanjati u prvom džematu za imamom, ili onome ko je klanjao a zatim prispije u džemat te ponovo klanja sa džematom kao nafilu, te da onaj ko prispije u džemat nastavlja za imamom klanjati bez obzira u kojem ga je položaju zatekao ali mu se ne ubraja da je prispio na rekat osim ako ga je najmanje stigao na ruku'u. Takav nakon što imam preda selam ustaje i klanja (nadoklanja) šta mu je preostalo od namaza (šta je propustio od namaza).

Uz svaku od ovih pitanja (mesela) sam naveo dokaze. Mnogo sam koristio pojašnjenja i radžih mišljenja-mišljenja koja je naš uvaženi šejh Ibn Baz ocjenio kao ona koja preovladavaju nad ostalim mišljenjima učenjaka, neka Allah, سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى, uzdigne njegov stepen (deredžu) u Džennetu.

Molim Allaha, Azze ve Dželle, da primi ovo djelo i da ga učini blagoslovljenim i da bude iskreno samo u ime Njega, i da me okoristi njime u mome životu i nakon moje smrti. I da se od njega okoristi svaki onaj do koga dopre. On, Subhanehu ve Te'ala, prima molbe, On nam je dovoljan i divan je On pomagač i nema snage i moći osim kod Allaha, Subhanehu ve Te'ala.

I na kraju neka je selam i salavat i Allahov bereket na Njegov roba i poslanika, najodabranije stvorenje, našeg Poslanika, imama i uzora, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu i ashabe i one koji ih u dobru slijede do Dana sudnjeg.

Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

27.2.1421. h.g.

Razumjevanje namaza u džematu jezički i terminološki

Riječ *'es-sala'* (الصلاة) tj. namaz, u jeziku označava dovu ili molbu. Tako Allah, ﷻ, kaže: *«.. i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih sigurno smiriti.» (Tevba, 103)* Tj. moli za njih. A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *«Kada se neko od vas pozove (u goste) neka se odazove pa ako posti neka dovi (فليصلّ-fel-jusalli), a ako ne posti neka jede.»* (Muslim br. 1431. Njegov tahridž je prethodio.) Dakle izraz *fel-jusalli* znači neka moli za blagoslov-bereket, dobrobit-hajr i oprost-magfiret. (*Nihaje fi garibil-hadis*, Ibn Esir, 3/50; *Lisanul-arab*, Ibn Menzur, 14/464; *Tarifat*, Džurdžani, str. 174)

Kada Allah, ﷻ, donosi na nekog *es-sala* ili salavat to znači pohvalu, a kada meleci na nekoga donose salavat to znači da čine dovu. Otuda Allah, ﷻ, kaže: *«Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav!» (Ahzab, 56)* Ebu Alije kaže: «Allahov salavat je Njegova pohvala na njega (tj. na Poslanika, ﷺ) kod meleka a salavat meleka je dova.» (Buharija kao muallek potvrdno. *Knjiga o tefsiru, tefsir sure Ahzab*, poglavlje *Allah i Njegovi meleci blagosiljaju Poslanika*) Kaže Ibn Abbas, radijallahu anhu: «Izraz *jusallune* znači mole blagoslov-bereket za njega, tj. blagosiljaju ga.» (Buharija kao muallek potvrdno. *Knjiga o tefsiru, tefsir sure Ahzab*, poglavlje *Allah i Njegovi meleci blagosiljaju Poslanika*) Po nekima Allahov salavat na nekoga predstavlja rahmet-milost. A salavat od meleka predstavlja istigfar-traženje oprosta. Ispravno je prvo mišljenje. (*Tefsir*, Ibn Kesir, str. 76; *Šerh mumti'a*, El Usejmin, 3/228)

Tako da izraz *es-sala* tj. donošenje salavata od strane Allaha, ﷻ, predstavlja pohvalu, a od strane stvorenja kao što su meleki, ljudi i džini, predstavlja kijam, ruku', sedždu, dovu, istigfar, tesbih. A kada dođe u kontekstu ptica i životinja ovaj izraz (es-sala) to znači da čine tesbih tj. veličaju Allaha, ﷻ. (*Lisanul-arab*, Ibn Menzur, 14/465)

Značenje riječi *es-sala* (الصلاة) tj. *namaz* u šeriatskoj terminologiji

To je čin sastavljen od posebnih i poznatih riječi i djela koji se započinje sa tekbirom a završava sa selamom. Nazvan je salatom jer u sebi sadrži dovljenje (upućivanje dove). (*El-Mugni* od Ibn Kudame, 375; *Insaf fi marifetir-radžih min hilaf mea šerh kebir*, 3/5; *Tarifat* od Džordžanija, str. 174) Izraz *es-sala* je imenica koja označava svaku dovu pa je u ovom slučaju, kad se radi o namazu, dobila posebno značenje. Ili je taj izraz označavao dovu pa se prenio na šeriatski propisan namaz jer između njega i dove postoji prikladnost. To su dva bliska termina, tako ako se izraz *es-sala* neograničeno upotrjebi u šeriatu onda se pod tim misli na šeriatski propisan namaz. (*Šerh umde* od šejhul-islama Ibn Tejmijje, 2/30)

Ovaj izraz može sadržavati značenje dove na dva načina: Prvo: Dova traženja, a to je traženje onoga što će moliocu koristiti ili od njega otkloniti ono što mu šteti, i traženje od Allaha da udovolji njegovim potrebama putem jezika. Drugo: Dova ibadeta, a to je traženje sevaba (nagrade) kroz dobra djela od kijama, ruku'a i sedžde. Onaj ko učini ove ibadete takav je dozivao svog Gospodara i tražio od Njega svojim jezikom da mu oprosti. Na taj način biva jasno da cjelokupan namaz obuhvata dovu traženja i dovu ibadeta jer namaz sve to obuhvata i podrazumjeva. (*Fethul-medžid šerh kitabit-tevhid* od Muhammeda Ibn Hasana Alu Šejha, str. 180; *Kavlul-mufid fi kitabit-tevhid* od Muhammeda Saliha Ibn Usejmina, 1/117; *Šurutud-duai ve mevani'ul-idžabe* od autora, str. 10)

Značenje riječi džemat (الجماعة) u jeziku

Taj izraz (džemat) označava brojnost i mnoštvo. Znači i sjedinjavanje nečeg što je razjedinjeno. Izraz *mesdžid džami'* (المسجد الجامع) označava mjesto gdje se ljudi okupljaju jer je to

simbol okupljanja. Jezički gledano ovaj izraz može biti i u genitivnoj vezi pa bi glasio *mesdžidul-džami'i,* kao što su riječi *el-hakkul-jekinu* i *el-hakkul-jekini*. Tada bi ovaj izraz u genitivnoj vezi značio mjesto dnevnog okupljanja, a ovaj drugi izraz bi značio iskreno ubjeđenje. U genitivnoj vezi se mora ovako shvatiti. Dakle džemat predstavlja grupu ili određen broj ljudi koji se sakupljaju na jednom mjestu radi zajedničkog cilja. (*Lisanul-arab*, Ibn Menzur, 8/55; *Kamus muhit*, Fejruz Abadi, str. 917; *Mevsu'a fikhije* od Vizaretul-evkafa 15/280)

(Pojam *džemat* u arapskom jeziku označava okupljanje i sastajanje. U suprotnom je značenju od razilaženja. Ibn Faris kaže: „Temeljni harfovi ove riječi ukazuju na sjedinjenje određene stvari."

Džemat u terminologiji učenjaka **islamskog vjerovanja-akide** predstavlja prethodnike ovog ummeta, bili oni ashabi, tabi'ini ili oni koji ih slijede sve do Sudnjega dana. Oni koji su se ujedinili oko jasne Istine iz Kur'ana i Sunneta. (*Šerh El Aqidetu Tahavijje*, Ibn Ebi Izz El Hanefi, 68; *Šerh Aqidetu Vasitijje Ibn Tejmijje*, Muhammed Halil Harasi, 61)

Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu anhu, kaže: „Džemat je ono što je u saglasnosti sa Istinom, pa makar čovjek bio sam." (El-Lalikai, *Šerhu usuli i'atikad*; Ibn Asakir, *Tarihu Dimeški*, 13/322; Albani, *Miškatul-mesabih*, 1/61; Ebu Šameh, *El-Bais ala inkaril-bid'a vel havadis*, 22; Ibn Kajjim, *Igasetul-lehfani*, 1/69)

Nuajm ibn Hammad kaže: „To znači: Ako se Džemat iskvari, pridržavaj se onoga na čemu je Džemat bio prije nego što se iskvario, pa makar bio i sam. Tada si ti sam Džemat." (Imam Ibnul Kajjim, *Igaseti el lehfani*, 1/70; El Bejheqi, *Azahu*)

Značenje riječi džemat u šeriatskoj terminologiji

Podrazumjeva određen broj ljudi. Uzeto je od izraza *idžtima'* (الاجتماع) što znači okupljanje. A najmanje okupljanje ili skup se sastoji od dvojice - imam i muktedija (klanjač). (*Beda'-ia sena'ia fi tertibiš-šera'ia*, 1/156; *Salatul-džema'a*, str. 14)

Nazvan je namaz u džematu radi okupljanja klanjača zbog radnje obavljanja namaza na određenom mjestu u određenom vremenu, pa ako bi izostali iza njih (tog određenog vremena i prostora) ili jednog od to dvoje bez opravdanog razloga to bi bilo zabranjeno po saglasnosti-idžmau imama (tj. ne bi predstavljalo namaz u džematu). (*Hašija Abdurrahmana Kasima ala revda merbe'a, 2/255*)

Propis namaza u džematu

Obavljanje namaza u džematu je ***fard ajn***-stroga dužnost šeriatskim obveznicima od muškaraca, koji su u mogućnosti, kod kuće i na putovanju a to se odnosi za pet propisanih namaza zbog mnogobrojnih jasnih dokaza iz Kur'ana i vjerodostojnog sunneta i predanja. Ulema se slaže da je obavljanje pet dnevnih namaza u džematu jedan od najvećih ibadeta i puteva približavanja Allahu, ﷻ. Prenosi se od imama Ahmeda i drugih imama selefa od fekiha i muhadisa da je namaz u džematu **fard ajn**. Prenosi se od nekih Ahmedovih prijatelja i grupe selefa, a to je mišljenje odabrao i Ibn Hazm i drugi, da je namaz u džematu fard ajn i uslov za ispravnost namaza. To se spominje i kao mišljenje šejha Ibn Tejmijje u jednom od dva njegova mišljenja kao što se navodi u *Ihtijarat fikhije*, str. 103, i od njegova učenika Ibn Kajjima kao što se navodi u *Kitabus-sala*, str. 82-87. (*Kitabul-medžmu' šerh mezheb Širazi*, imama Nevevija, 4/87; *El-Mugni*, Ibn Kudame, 3/5; *Fetava*, Ibn Tejmijje, 23/225-254; *Insaf fi marifeti radžih min hilaf* od Merdavija sa *Mukne'a ve šerh kebir*, 4/265; *Nejlul-evtar*, Ševkanija, 2/340; *Ahbar ilmijje minel-ihtijarat fikhije*, Ibn Tejmijje, str. 103; *Kitabus-sala*, Ibn Kajjima, str 69-86; *Ehemijjetu salatil-džema'a*, Fadla, str. 41-110, *Fetava*, Ibn Baz, 7/12; *Šerh mumti'a*, El Usejmina 4/204; *Ihkam šerh usulil-ahkam*, Ibn Kasima, 1/239) Namaz u džematu je **fard ajn** zbog mnogobrojnih jasnih dokaza iz Kur'ana i vjerodostojnog sunneta i predanja. Od njih su:

1. Allah, سبحانه وتعالى, je u stanju straha naredio da se obavi namaz u džematu. Tako Uzvišeni kaže: *«Kada ti budeš među njima i kad odlučiš da zajedno sa njima obaviš molitvu, neka jedni s tobom molitvu obavljaju i neka svoje oružje uzmu; i dok budete obavljali molitvu, neka drugi budu iza vas, a onda neka dođu oni koji još nisu obavili molitvu pa neka i oni obave molitvu s tobom, ali neka drže oružje svoje i neka budu oprezni.» (Nisa, 102)* Allah, ﷻ, je naredio da se namaz obavi u džematu u velikom strahu a zatim je tu istu naredbu ponovio i za drugu skupinu. Da je obavljanje namaza u džematu samo sunnet onda bi ovo bilo najpreče stanje i opravdanje da se ne klanja u stanju straha i ratne pripravnosti. A da je namaz u džematu fard kifaje tj. da je obavezan grupi vjernika mimo ostalih, onda Allah, ﷻ, ne bi naredio drugoj skupini u pomenutom ajetu da namaz obavi u džematu jer je prva skupina to uradila. Sve to skupa ukazuje da je namaz u džematu obavezan (fard) svakom pojedincu.

2. Allah, سبحانه وتعالى, je naredio da se namaz obavlja sa klanjačima pa kaže: *«Molitvu obavljajte i zekat dajite i zajedno sa onima koji molitvu obavljaju i vi obavljajte!» (Bekara, 43)* Allah, ﷻ, je u pomenutom ajetu naredio da se namaz obavlja sa onima koji ga obavljaju tj. sa klanjačima, a poznato je da imperativ u šeriatu označava obaveznost.

Allah, ﷻ, će na Sudnjem danu kazniti one koji se nisu odazvali muezzinu i nisu klanjali u džematu. Tako da neće moći učiniti sedždu na Sudnjem danu. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: *«Na Dan kada bude nepodnošljivo i kada budu pozvani da licem na tle padnu pa ne budu mogli, oborenih pogleda i sasvim poniženi biće nevjernici, a bili su pozivani da licem na tle padaju dok su živi i zdravi bili.» (Kalem, 42-43)*

3. Allah, ﷻ, će kazniti one koji se nisu odazvali pozivaču-muezzinu na namaz u džematu tako što će se isprječiti između njega i njegove sedžde na Sudnjem danu (tj. spriječit će ga da učini sedždu).

Prenosi se od Ebu Seida El Hudrija, radijallahu anhu, da je rekao: «*Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: «Naš Gospodar će otkriti svoju potkoljenicu pa će mu učiniti sedždu svaki vjernik i vjernica, pa će izostati oni koji su Mu činili sedždu na dunjaluku pretvarajući se. Zatim će i oni htjeti da učine sedždu ali će im leđa ostati uspravna-ukočena (tj. ostat će uspravna i ukočena).*»

U drugoj predaji stoji: «*Pa će otkriti potkoljenicu, te neće niko ostati ko je iskreno činio sedždu a da mu Allah,* ﷻ, *tada neće dozvoliti da učini sedždu. Neće ostati niko od onih koji su iz rija'a-pretvaranja činili sedždu na dunjaluku, a da Allah,* ﷻ, *neće njegova leđa učiniti uspravnim-ukočenim, svaki puta kada pokuša učiniti sedždu past će na leđa.*» (Muttefekun alejhi. Buharija u *Knjizi o tefsiru u tefsiru sure Nun*, poglavlje *Jevme jukšefu an sakin*, br. 4919; i u *Kitabut-tevhid*, poglavlje *Riječi Uzvišenog: «Toga Dana neka lica će blistava biti, u Gospodara svoga će gledati.»* br. 7439; Bilježi ga i Muslim u knjizi o *Imanu*, poglavlje *Isbatu rujetil-mu'minine rabbehum fil-ahireti*, br. 182 - *Potvrda da će vjernici vidjeti svoga Gospodara na ahiretu*) Ovo će biti kazna munaficima na Sudnjem danu, pršljenovi njihovih leđa će biti kao jedan pršljen (biće ukočeni) tako da neće moći učiniti sedždu. (*Nihaje fi garibil-hadis*, Ibn Esir, 3/114)

4. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da se namaz obavlja u džematu. Od Malika Ibn Huvejrisa, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao: «Došao sam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, sa grupom ljudi iz mog naroda pa smo kod njega proboravili dvadeset noći. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio milostiv i blag. Kada je vidio da čeznemo za našim porodicama rekao je: «*Vratite se i budite sa njima, podučite ih i klanjajte. Kada nastupi vrijeme namaza neka neko od vas prouči ezan i neka vas predvodi u namazu najstariji.*« (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija, *Knjiga o ezanu*, poglavlje *Men kaje juezzinu fis-seferi muezzinun vahidun*, br. 628; Muslim, *Knjiga o mesdžidima*, poglavlje

Men ehakku bil-imameti, br. 674) **Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio namaz u džematu a imperativ-naredba podrazumjeva obavezu-vudžub** (الوجوب).

5. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je razmišljao da zapali kuće onima koji su izostajali od namaza u džematu. Tako se prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio da neki ljudi nedostaju na namazu pa je rekao: «*Razmišljao sam da naredim nekom čovjeku od vas da predvodi ljude u namazu, a zatim da otiđem s naramkom drva do onih*[1] *koji izostaju od namaza, te da naredim ljudima da zapale njihove kuće zajedno sa njima. Kada bi neko od njih znao da će naći mesnatu kost prisustvovao bi mu (namazu u džematu).*» [1](Izraz أخالف إلى رجال - *uhalifu ila ridžalin* tj. otići njima. *Šerh Nevevi Sahihu Muslim*, 5/160) Ovo je Muslimov lafz.

A u Buharijinoj predaji stoji: «*Tako mi onoga u čijoj je ruci moja duša kada bih neko od njih znao da će naći mesnatu kost*[1] *ili dvije lijepe potkoljenice*[2] *prisustvovao bi jaciji.*» [1](Izraz العرق - *arek* znači kost na kojoj je ostalo mesa nakon što je prethodno sa nje skinuto većina mesa. *Džamiul-usul*, Ibn Esir, 5/568) [2](Izraz المرماة - *mermatun* označava potkoljenice ovce. *Džamiul-usul*, Ibn Esir, 5/568)

U Muslimovoj predaji stoji: Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, ﷺ, rekao: «*Najteži namaz munaficima je jacija i sabah. A kada bi znali šta je u njima došli bi pa makar i puzajući*[1]. *Razmišljao sam da naredim da se prouči ikamet za namaz, zatim da naredim nekome da klanja ljudima a zatim da otiđem sa ljudima koji bi nosili naramke drva do kuća onih koji ne dolaze na namaz pa da nad njima zapalim kuće.*» [1](Izraz الحبو - habv znači malo dijete koje puza na rukama i nogama. *Šerh Nevevi Sahihu Muslim*, 5/160) (Hadis je muttefekun alejhi. Bilježi ga Buharija u *Knjizi o ezanu*, poglavlje *Obaveza namaza u džematu*, 644; Muslim u *Knjizi o namazu*, poglavlje *Vrijednost namaza u džematu*, 651)

U ovom hadisu je dokaz da je namaz u džematu fard ajn-obaveza svakom pojedincu. (*Šerh Muslima Nevevi*, 5/161)

6. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije olakšao slijepcu čija je kuća bila daleko, u pogledu izostajanja od namaza u džematu. Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: *«Poslaniku, sallallahu, alejhi ve selleme, je došao slijepac pa je rekao: O Allahov Poslaniče ja nemam vodiča koji bi me vodio do mesdžida, pa je tražio od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da mu olakša da klanja u svojoj kući pa mu je i olakšao. Kada se okrenuo pozvao ga je i upitao: -"Da li čuješ poziv za namaz (ezan)?" -Da, odgovori slijepac. -Odazovi se (ezanu), reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Bilježi ga Muslim, *Knjiga o mesdžidima*, poglavlje *Jedžibu itjanul-mesdžid ala men semi'a nida'*, br. 653)

Prenosi se od Ibn Ummi Maktuma, radijallahu anhu, da je pitao Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«O Allahov Poslaniče ja sam čovjek koji ne vidi (slijep), kuća mi je daleko, imam vodiča koji se ne može prilagoditi meni (tj. ne može me stalno dovoditi u džamiju). Da li za mene možeš naći olakšicu pa da klanjam u svojoj kući? -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Da li čuješ ezan?" -Da, odgovori. -Onda ti ne mogu naći olakšicu, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Bilježi ga Ebu Davud u *Kitabus-sala*, poglavlje *Fi terkil-džema'a*, br. 552; *Sunen Ebu Davud*, 1/110)

U drugoj predaji stoji da je rekao: *«O Allahov Poslaniče u Medini ima mnogo opasnih životinja i zvijeri." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Da li čuješ riječi 'dođi na namaz dođi na spas?'" -Reče: "Da." -Onda se odazovi (fehajjehela), reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu Davud u *Kitabus-sala*, poglavlje *Tešdid fi terki džema'a*, 1/268-269, hadis br. 553. Albani ga je ocjenio kao sahih hadis. Bilježi ga i Nesai u *Kitabu Imame*, poglavlje *Muhafezatu ala salavatin min hajsu junada*, 2/445, hadis br. 850; Hakim u *Mustedreku*, 1/246, u hadisu Ibn Ummi Mektuma)

Ovaj hadis jasno ukazuje da za muslimana nema olakšice u pogledu izostavljanja namaza u džematu ako čuje ezan. Kada bi čovjek imao pravo izbora između da klanja pojedinačno i u džematu onda bi od svih ljudi ovaj slijepac imao najveće pravo na izbor jer posjeduje sljedeće razloge: slijepac je, daleko stanuje, u Medini ima mnogo opasnih životinja i zvijeri, nema vodiča koji bi ga mogao uvijek dovesti, veoma je star te mnoštvo palmi i drveća na putu do mesdžida. (*Kitabus-sala* od Ibn Kajjima, str. 76; *Sahih tergib ve terhib*)

7. Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je pojasnio da onaj ko čuje poziv-ezan i ne odazove se, da za njega nema namaza osim s opravdanjem (tj. mora otići u džemat). Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Onaj ko čuje ezan i ne odazove se, za njega nema namaza osim ako za to ima opravdanje.»* (Bilježi ga Ibn Madže u *Kitabu mesadžid i džema'at*, poglavlje *Tagliz fi tehallufi anil-džema'a*, br. 793; Darekutni u svom *Sunenu*, 1/420, br. 4; Ibn Hiban *El-Ihsan*, 5/415, br. 2064; Hakim i ocjenio ga je kao sahih po šartovima dva šejha Buharije i Muslima, a Zehebi se sa time složio, 1/245. Bilježi ga i Ebu Davud u *Kitabus-sala*, poglavlje *Et-tešdid fi terki džema'a*, br. 551; a Ibn Kajjim ga je ocjenio vjerodostojnim u *Kitabus-sala*, str. 76. Albani u *Sahih sunenu Ibn Madže*, 1/1321, i u *Sahih sunenu Ebu Davuda*, 1/110, i u *Irvaul-galilu*, 2/327. Čuo sam imama Ibn Baza u komentaru hadisa br. 427 Bulugul merama kako kaže: «On je po šartovima Muslima. Ovo je kao što je rekao i hafiz Ibn Hadžer u Bulugu. Njegov sened je po Muslimovim šartovima.») **Ovo ukazuje na činjenicu da je namaz u džematu fard ajn.**

8. Ostavljanje namaza u džematu je od osobina munafika i od uzroka zablude shodno riječima Abdullaha Ibn Mesuda, radijallahu anhu: «Vidio sam ashabe i uočio da sa namaza u džematu ne izostaje osim očiti munafik čiji je nifak poznat ili bolesnik. A ako je bio bolestan znao je doći hodajući među dvojicom dok ne bi stigao do džemata.»

I rekao je Abdullah Ibn Mesud: «Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas je podučio sunnetima upute. Od sunneta upute je namaz u džamiji u kojoj se uči ezan.»

A u drugoj predaji se prenosi da je Abdullah Ibn Mesud rekao: «Koga raduje da sutra susretne Allaha kao musliman neka čuva ove namaze ondje odakle se pozove na njih. Allah je propisao vašem Poslaniku sunnete upute[1] i oni su od sunneta upute (namazi u džematu). [1](Neki ovaj hadis bilježe sa damom na sinu a neki sa fethom a to je otprilike isto značenje tj. putevi upute i tačnosti. *Šerh sahih Muslima od Nevevija*, 5/162) Ako bi ste vi klanjali u svojim kućama kao što klanja ovaj koji izostaje iz džemata time biste ostavili sunnet vašeg Poslanika, a ako ostavite sunnet vašeg Poslanika zalutat će te. (U rivajetu Ebi Davuda pod br. 550 stoji: «Ako ostavite sunnet vašeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uznevjerovat će te.» Albani u sahih sunenu Ebi Davuda kaže: «Izraz *ledaleltum* zalutat će te je mahfuz tj. sačuvan., 1/110) Nema nijednog čovjeka koji se lijepo očisti a zatim otiđe u neki od ovih mesdžida, a da mu Allah neće za svaki korak koji učini upisati po jedno dobro djelo i uzdići mu po jednu deredžu-stepen i pobrisati po jedno loše djelo. **Vidjeli smo da od namaza u džematu ne izostaje niko osim munafika** čiji je munafikluk bio poznat. Dešavalo se da dovedu bolesnog čovjeka između dvojice ljudi[1] kako bi stao u saff.» [1](Izraz *juhada* označava kada bolesnika uzmu dvojica ljudi sa strane pa se on rukama oslanja na njih, poglavlje *Šerh sahih Muslima od Nevevija*, 5/162) (Kraj citata Abdullaha Ibn Mesuda) (**Hadis je sahih**. Bilježi ga Muslim u *Kitabu mesadžid*, poglavlje *Salatul-džemaati min sunenil-huda*, 1/654, od Abdullaha Ibn Mesuda. I bilježi ga Ebu Davud u *Kitabu sala*, poglavlje *Tešdid fi terki džema'a*, 1/267, hadis br. 550, od Ibn Mesuda)

Ovo ukazuje da je izostajanje od džemata od znakova nifaka onih čiji je nifak opšte poznat, a znakovi nifaka ne bivaju ostavljanjem mustehab i činjenjem mekruh stvari. Poznato je da onaj ko izuči znakove nifaka spomenute u sunnetu

Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, vidjet će da se odnose na ostavljanje farzova ili činjenje zabranjenih-haram stvari. (*Kitabus-sala* od imama Ibnul Kajjima, str. 77) Sve ovo potvrđuje obaveznost džemata i podsticaj na strpljenje pri odlasku u džemat te da ako i bolesnik može doći do džemata biva mu mustehabom da se odazove. (Nevevi *Šerh Muslim*, 5/162)

U svemu ovome je pritvrđenost naredbe džemata.

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Munafici imaju znakove po kojima se prepoznaju: njihov pozdrav je proklinjanje, hrana im je ukradeno, plijen im je stečen prevarom,* ***a mesdžidima se približavaju izbjegavajući ih,***[1] ***na namaz dolaze zadnji,***[2] *ne vole niti su voljeni, po noći spavaju,*[3] *i ne klanjaju, a po danu se glasno raspravljaju*[4].» (Bilježi ga Ahmed u *Musnedu*, 2/293, a njegov sened je Ahmed Muhammed Šakir ocjenio kao hasen u njegovom komentaru Musneda, 15/50, br. 7913)

[1](Tj. ne dolaze u mesdžide već izostaju od dolaska u njih. *Šerh Musneda* od Ahmeda Muhammeda Šakira, 15/51)

[2](Izraz دَبْراً - *'debren'* znači da dolazi zadnji na namaz kada imam već završava. *Šerh Musneda* od Ahmeda Šakira, 15/61)

[3](Izraz خشب بالليل - *'hušubun billejli'* tj. spavaju po noći i ne klanjaju. Poistovjetio ih je, zbog njihova tvrdog sna, sa odbačenim drvima. *Šerh Musneda* od Ahmeda Šakir 15/51)

[4](Ovaj izraz سخب وصخب može doći sa sadom i sa sinom a označava podizanje glasova pri raspravi zbog pohlepe za dunjalukom. *Šerh Musneda* Ahmeda Šakira, 15/51)

Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je rekao: «Kada bi smo vidjeli da nam nedostaje neki čovjek na jaciji i sabah namazu o njemu bi smo pomislili nešto ružno (počeli misliti loše).» (Bilježi ga Ibn Ebi Šejbe u *Musanefu*, *Kitab es-salavat fi tehallufi fil-išai vel-fedžr ve fadli huduriha*, 1/332. Taberani u *Mudžemul-kebir*, 12/271. Bezar u *Muhtesar zevaid Musned Bezar ala kutubis-sitte*. *Musned* Ahmed od Ibn Hadžera, 1/228, br. 301. Njegovi prenosioci su vjerodostojni-sahih)

A u drugom rivajetu od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, stoji: «Kada bismo vidjeli da nam nedostaje neki čovjek na jutarnjem namazu o njemu bi pomislili loše.» (Bezar, *Muhtesar zevaid Musned El-Bezar* od Ibn Hadžera, 1/228, br. 302. Ibn Hadžer kaže: Ovo je vjerodostojan sened, isto to kaže Hejsemi u *Mudžeme'a zevaid*, 1/40)

9. Onome ko ostavlja namaz u džematu se prijeti pečaćenjem srca shodno hadisu koji prenosi Ibn Abbas i Ibn Omer, radijallahu anhuma. Oni su čuli Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako sa minbera[1] kaže: *«Ili će ljudi prestati sa ostavljanjem džemata[2] ili će Allah zapečatiti njihova srca tako da će sigurno postati gafili-nemarni.»*[3] Ovakva prijetnja ne biva osim ako se radi o ostavljanju velikog vadžiba.

[1](Izraz على أعواده - *'ala eavadih'* tj. drvetu koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koristio kao minber. *Šerh Sindi na Sunen Ibn Madže*, 1/436)

[2](Izraz عن ودعهم الجماعات - *'an ved'ihim'* tj. od ostavljanja. *Šerh Sindi na Sunen Ibn Madže*, 1/436)

[3](Bilježi Ibn Madže, *Kitabul-mesadžid ve džema'at*, poglavlje *Tagliz fi tehallufi anil-džemaa*, br. 794, sahih Sunen Ibn Madže. 1/132. Muslim br. 865 ali on koristi izraz *džumu'at* tj. džume)

10. Šejtan će zavest jedan narod u kojem nema džemata shodno hadisu Ebi Derda'a, radijallahu anhu, u kojem kaže da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *«Nema trojice u naselju ili pustinji koji ne uspostave džemat[1] a da ih šejtan nije savladao.[2] Na tebi je da se držiš džemata, vuk pojede onu ovcu koja se izdvoji iz stada.»*[3]

[1](Izraz لا تقام فيهم الصلاة - *'la tukamu fihimus-sala'* znači džemat. *Avnul-mabud Šerh Sunena Ebu Davuda* od Abadija, 2/251)

[2](Izraz استحوذ عليهم الشيطان - *'istahveze alejhimuš-šejtan'* znači da ih je šejtan pobjedio. *Avnul-mabud...*, 2/251)

[3](Dio hadisa koji govori da vuk jede onu ovcu koja se izdvoji iz stada znači da šejtan napada onog čovjeka koji se odvoji od džemata. *Avnul-mabud šerh Sunena Ebu Davuda*, 2/251)

Zaid kaže da je Saib rekao da se ovaj hadis odnosi na džemat. (Bilježi ga Ebu Davud, u *Kitabus-sala*, poglavlje *Tešdid fi terkil-džemaa*, br. 547; Nesai, *Kitabul-imame*, poglavlje *Tešdid fi terkil-džema'a*, br. 847; Ahmed, br. 6/446; Hakim ga je ocjenio kao sahih hadis a Zehebi se sa njim složio, 1/246. Albani ga je u *Sunenu Ebu Davuda* ocjenio kao sahih hadis i u *Sunenu Nesaija*, 11/182) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je obavjestio da ih je šejtan savladao ili zaveo zbog ostavljanja džemata čiji je simbol ezan i namaz. Da je obavljanje namaza u džematu mendub-samo pohvalno gdje čovjek ima pravo izbora da ga uradi ili ostavi onda time šejtan ne bi savladao onoga ko izostane iz džemata i od onoga što je znamenje džemata. (*Kitabus-sala* od imama Ibnul Kajjima, str. 80)

11. Zabrana izlaska iz mesdžida poslije ezana dok se ne obavi namaz u džematu. Ovo je shodno hadisu koji prenosi Ebu Ša'sa u kojem stoji: «Sjedili smo u mesdžidu sa Ebu Hurejrom, radijallahu anhu, pa je muezzin proučio ezan zatim je neki čovjek ustao i krenuo iz mesdžida a Ebu Hurejre ga je pratio pogledom dok nije izišao iz mesdžida a zatim je Ebu Hurejre rekao: "Što se tiče ovoga on je nepokoran Ebu Kasimu, sallallahu alejhi ve sellem.» (Bilježi ga Muslim *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *En-Nehju an hurudži minel-mesdžid iza ezine el-muezzin*, br. 655) Ebu Hurejre, radijallahu anhu, je ovoga nazvao nepokornim prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog toga što je napustio mesdžid nakon ezana i zbog toga što je ostavio namaz u džematu. (*Kitabus-sala* od imama Ibnul Kajjima str. 81)

Komentarišući ovaj hadis Nevevi kaže: «Hadis ukazuje na pokuđenost napuštanja mesdžida nakon što se prouči ezan dok se ne klanjaju propisani namazi osim ako za to postoji opravdanje, a Allah najbolje zna.» (*Šerh sahih Muslima* od Nevevija, 5/163) Čak se prenosi jasna zabrana. Tako Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kaže: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je naredio: "Kada se nađete u mesdžidu pa*

se prouči ezan za namaz neka niko od vas ne izlazi dok ne klanja."» (Bilježi ga Ahmed u *Musnedu*, 2/537; Hejsemi kaže u *Mudžme'a zevaidu*, 2/5, da su mu prenosioci vjerodostojni-sahih) Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neće izaći iz ovog mog mesdžida čovjek nakon što se prouči ezan, osim radi potrebe, a zatim da se nevrati osim kao munafik.»* (Bilježi ga Taberi u *Evsetu*, *Medžme bahrejn*, 2/22, br. 643. Hejsemi u *Mudžme'a zevaid*, 2/5, kaže da je sened sahih)

Šejh Ibn Baz kaže: «Spomenuto je da nije dozvoljeno izaći iz mesdžida nakon što se u njemu prouči ezan osim uz opravdan razlog kao npr. da uzme abdest ili da klanja u drugom mesdžidu.» Kažem: kaže Tirmizi: "Na ovome je bila praksa ashaba i onih poslije njih da ne izlaze iz mesdžida osim s razlogom nakon što se u njemu prouči ezan ili da se zadesi bez abdesta ili ako se radi o stvari koju mora uraditi.» (*Sunen* Tirmizije, *Kitabus-sala*, poglavlje *Nehjun an hurudži minel-mesdžid iza ezzene muezzin*, nakon hadisa br. 204) Spominje Mubarekfuri da hadis ukazuje da nije dozvoljeno izići iz mesdžida nakon što se u njemu prouči ezan osim u nuždi kao što je npr.: džunupluk ili ako izgubi abdest, poteče mu krv iz nosa ili ima problema sa zadržavanjem mokrače i slično. To važi i za onoga ko je imam u drugom mesdžidu i tome slično. (*Tuhfetul-Ahvezi sa Šerhom Džami'u Tirmizi* od Mubarekfurija, 2/607)

12. Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, raspitivanje za onima koji su izostali iz džemata ukazuje na obaveznost namaza u džematu. Hadis o tome prenosi Ubej Ibn Kab, radijallahu anhu: *«Jednog dana nam je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sabah namaz pa reče: "Da li je taj i taj prisutan?" Ne, rekoše. -Zatim reče: "A da li je taj i taj prisutan?" Ne, rekoše. -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatim reče: "Ova dva namaza (jacija i sabah) su najteža munaficima, kada bi znali njihovu vrijednost prisustvovali bi im makar došli puzeći na koljenima. Prvi saff je poput saffa meleka, kada bi ste*

znali njegovu vrijednost požurili bi ste u njega. Namaz čovjeka uz čovjeka je bolji od njegova namaza pojedinačno a njegov namaz sa dvojicom je bolji od namaza sa jednim čovjekom. Što je broj veći to je draže Allahu Uzvišenom.» (Sunen Ebu Davud *Kitabus-sala*, poglavlje *Fadlus-salatil-džema'a*, br. 554, ovaj lafz je njegov. Bilježi ga i Nesai, *Kitabul-imame*, poglavlje *El-džema'atu iza kanu isnejni*, br. 843; Albani ga je ocjenio kao sahih u *Sunenu Ebi Davuda*, 1/110, i u *Sunenu Nesaija*, 1/183)

13. Idžma'-saglasnost ashaba, radijallahu anhum, oko obaveznosti namaza u džematu. Imam Ibnul Kajjim spominje idžma'-saglasnost ashaba oko obaveznosti namaza u džematu. Spomenuo je njihove izreke u tom pogledu a zatim kaže: «Ovo su poznate i vjerodostojne izreke ashaba koje su veoma proširene. Nije ni od jednog ashaba preneseno nešto suprotno tome. Svaka od ovih predaja predstavlja izdvojen dokaz u ovoj meseli-pitanju u slučaju da se radi o samo jednom dokazu, a šta reći kada se zna da ovi dokazi jedni druge međusobno podupiru, a uputa je kod Allaha.» (*Kitabus-sala* od imama Ibnul Kajjima, str. 81-82)

Tirmizi kaže: «Prenosi se od više ashaba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da su rekli: "Onaj ko čuje poziv-ezan a ne odazove se za njega nema namaza."» (*Sunen* od Tirmizija, *Kitabus-sala*, poglavlje *Ma džae fimen jesmeu nida' fela judžib*, nakon hadisa br. 217) Neki učenjaci kažu: «Ovo ukazuje na strogoću te da nema olakšice za onog ko ostavi namaz u džematu osim s opravdanim razlogom.» (*Sunen* od Tirmizija, *Kitabus-sala*, poglavlje *Ma džae fimen jesmeu nida' fela judžib*, nakon hadisa br. 217)

Mudžahid kaže: «Upitan je Ibn Abbas o čovjeku koji danju posti a noću klanja a ne prisustvuje džumi i džematu? -Takav će u vatru, reče Ibn Abbas.» (*Sunen* od Tirmizija, *Kitabus-sala*, poglavlje *Ma džae fimen jesmeu nida' fela judžib*, br. 218. Ahmed Šakir u svojoj *Hašiji* na Sunen Tirmizija kaže da mu je sened sahih, 1/424. Iako je ovaj hadis vanjštinom mevkuf

do Ibn Abbasa on je u stvari merfu' tj. diže se do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po propisu jer se ovako nešto ne može znati po svom mišljenju i pameti) Tirmizi, Allah mu se smilovao, kaže: «Pod hadisom se misli na onoga ko ne prisustvuje džumi i džematu iz mržnje i omalovažavajući njenu važnost i ponaša se neodgovorno i nemarno.» (*Sunen* Tirmizija, poglavlje *Ma džae fimen jesmeu nida fela judžib*, 1/424)

Koristi od klanjanja u džematu

Obavljanjem namaza u džematu pridobijamo mnoge koristi i vrijednosti zbog kojih je džemat i propisan. Sve to ukazuje da mudrost njegova propisivanja ukazuje da je namaz u džematu obaveznost-fard ajn za svakog pojedinca. Neke od ovih koristi i mudrosti zbog kojih je propisan namaz u džematu su sljedeće:

1: Allah, عَزَّ وَجَلَّ, je ovom ummetu propisao da se sastaje i okuplja u određenim vremenima. Neka od tih vremena se odnose na dan a druga na noć kao što je u slučaju pet dnevnih namaza. Neka od tih okupljanja su jednom sedmično kao što je džuma petkom. Neki od tih skupova se ponavljaju godišnje u svakom mjestu kao što su dva bajrama. Neki od njih bivaju jednom godišnje uopšteno kao što je stajanje na Arefatu, a sve to zbog međusobnog povezivanja, ljubavi, pažnje i međusobne brige, kao i zbog čišćenja srca i pozivanja ka Allahu, عَزَّ وَجَلَّ, riječima i djelom.

2: Približavanje Allahu i obožavanje Njega kroz ova okupljanja. Tako što se od Njega traži nagrada a strahuje se od Njegove kazne i iz želje za onim što kod Njega ima od nagrada.

3: Međusobna ljubav i pažnja. Kroz džemat ljudi upoznavaju svoja međusobna stanja tako obilaze svoje bolesnike, ispraćaju mrtve, odazivaju se nevoljnicima i pružaju pomoć onima kojima je to potrebno. Jednostavno druženje i susretanje ljudi međusobno za sobom povlači ljubav i jedinstvo.

4: Na taj način-džematom se ispoljava jedno od najvećih znamenja vjere islama. **Jer kada bi svi ljudi klanjali u svojim kućama ne bi se znalo i vidjelo da postoji namaz.**

5: Ispoljavanje ponosa i snage muslimana. Jer kada uđu u mesdžid izići će skupa i zajedno a to će ojediti munafike i kafire. Time se udaljavaju od poistovjećivanja sa njima i njihova puta i načina življenja.

6: Podučavanje neukih. Mnogi ljudi se kroz džemat okoriste slušajući i gledajući kako se klanja. Tako slušaju učenje na glas i uče i okorištavaju se. Slijedeći imama u namazu nauči propise vezane za namaz i zato se okoristi i poduči onaj koji ne zna od onoga koji je učen.

7: Podsticanje onih koji izostaju iz džemata da se priključe džematu. Iskorištava se prilika da se takav posavjetuje i da bude strpljiv i ustrajan u odlasku u džemat.

8: Navikavanje islamskog ummeta na jedinstvo i da se čuvaju raskola i nejedinstva. Ummet je jedinstven ako je pokoran islamskom vladaru i šeriatskoj vlasti, a obavljanje namaza u džematu je mali vilajet-mala vlast jer slijede jednog imama u potpunosti što daje sliku islamske šeriatske vlasti.

9: Navikavanje duše na disciplinu i preciznost. Jer ako se čovjek navikne na precizno slijeđenje imama te tako prije njega ne donosi tekbir, ne brza prije njega niti puno kasni za njim, ne čini pokrete istovremeno sa njim već ga slijedi time navikava svoju dušu na disciplinu.

10: U namazu u džematu musliman se podsjeća i osjeća kao da stoji u saffu u borbi na Allahovom putu, a Allah kaže: *«Allah voli one koji se na Njegovu putu bore u redovima kao da su bedem čvrsti.» (Saff,4)* Nema sumnje da oni koji se naviknu stajati u džematu u čvrstim i disciplinovanim saffovima to biva uzrokom da i u džihadu za svojim vođom stoje u čvrstim saffovima, neće ići naprijed niti će kasniti za njegovim naredbama.

11: Osjećaj jednakosti među muslimanima i brisanje društvenih razlika. To iz razloga jer se okupljaju u mesdžidu

gdje i najbogatiji staje pored najsiromašnijeg, namjesnik i vladar zajedno sa svojim podanicima, mali uz velike, tako da ljudi stiču osjećaj da su svi jednaki. Na taj način se stvara jedinstvo i ljubav. Otuda je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se izjednače i poravnaju saffovi tako da je rekao: *«Nemojte se razjedinjavati pa da vam se srca razjedine.»* (Bilježi Muslim *Kitabus-sala*, poglavlje *Tesvijetus-sufuf ve ikametuha*, br. 432)

12: Suradnja i potpomaganje na dobročinstvu i bogobojaznosti te međusobno savjetovanje i podsticanje na istinu, naređivanje dobra i odvraćanje od zla.

13: Osjećaj zadnjih generacija od ovoga ummeta da su na onome na čemu su bile prve generacije muslimana jer su ashabi slijedili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Tako imam osjeća da stoji na mjestu na kojem je stajao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a muktedije da stoje na mjestu na kojem su stajali ashabi, radijallahu anhum. Ovo je podsticaj ummetu da slijede Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, radijallahu anhum.

14: Sakupljanje muslimana u mesdžidu iz želje da postignu uzroke koji će dovesti do spuštanja Allahova blagoslova.

15: Povećanje aktivnosti muslimana. Dolaskom u džamiju ljudi se mogu ugledati na one koji su aktivni i marljivi u činjenju ibadeta tako da je to velika korist.

16: Mnogostruko uvećanje dobrih djela.

17: Dava-pozivanje ka Allahu, سبحانه وتعالى, riječima i djelom kao i mnoge druge koristi od odlaska u džemat. (*Hašijetu revdul-merbe'a* od Abdurrahmana Ibn Kasima, 2/255; *Ihkam šerh usulu ahkam* od njega, 1/340; *Medžmu' fetava* od Abdullaha Ibn Baza 12/19-20; *Šerh Mumti'a* od Ibn Usejmina, 4/192-195)

Vrijednost namaza u džematu

Obavljanje namaza u džematu ima mnogobrojne vrijednosti-fadilete a neke od njih su:

1. Namaz u džematu je vrijedniji za dvadeset i sedam puta od namaza pojedinca. Onaj ko klanja u džematu ima nagradu kao pojedinac koji klanja dvadeset i sedam puta. (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/347; *Subulus-selam* San'anija, 3/67) Ovo je shodno hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji prenosi Abdullah Ibn Omer, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Namaz u džematu ima prednost od namaza pojedinca za dvadeset i sedam stepeni.»* A u Muslimovoj verziji stoji: *«Namaz u džematu je vrijedniji od namaza pojedinca za dvadeset i sedam stepeni.»* U drugoj njegovoj predaji stoji: *«Namaz čovjeka u džematu se povećava za nad njegovim namazom pojedinačno za dvadeset i sedam puta.»* (Hadis je muttefekun alejhi. Bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'ati*, br. 645; Muslim u *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'ati*, br. 650) Prenosi se od Ebu Seida El Hudrija da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Džemat je vrijedniji od namaza pojedinca za dvadeset i pet stepeni.»* (Bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'ati*, br. 646) A od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Namaz u džematu se odlikuje nad namazom pojedinca za dvadeset i pet stepeni.»* I rekao je: *«Meleci dana i noći se sastaju na sabah namazu.» Ebu Hurejre kaže: «Učite ako želite riječi Uzvišenog: "i molitvu u zoru jer molitvi u zoru mnogi prisustvuju."»* U drugoj predaji stoji: *«Za dvadeset i sedam dijelova.»* (Hadis je muttefekun alejhi. Bilježi ga Buhari u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Fadlu salatil-fedžri fi džema'a*, br. 648; Muslim *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'a*, br. 649) Izrazi "dio i stepen" imaju isto značenje u hadisu.[x] (*Šerh sahih Muslima* od Nevevija 5/158; *Subulus-selam*, od Sananija, 3/66; *Fetve* od šejhul-islama Ibn Tejmijje 23/222-223; *Fethul-bari* od Ibn Hadžera, 2/133-134; *Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/346; «Očitije je da se hadis uopšteno odnosi na svih pet namaza a to je Allahova blagodat prema onima koji obavljaju

namaz u džematu, a Allah najbolje zna.») Oni koji smatraju da namaz u džematu nije vadžib iskoristili su ovaj hadis kao dokaz za takvo mišljenje. Kažu da izraz 'efdal'-bolji ili vrijedniji ukazuje na zajedničko učešće u osnovi vrijednosti. Kaže šejh Ibn Baz: «Ovi hadisi ukazuju na vrijednost džemata ali iz te vrijednosti ne proizilazi da namaz u džematu nije obavezan. Namaz u džematu je obavezan ali i odlikovan. Nema proturječnosti između odlikovanja i obaveznosti u ovom slučaju. A onaj ko ne klanja u džematu njegov namaz je ispravan prema ispravnijem mišljenju s tim da je grješan zbog ispuštanja džemata.» (Komentar hadisa br. 421, 422, 423, iz Bulugul-merama)

Što se tiče pojedinca koji ne zaradi nagradu džemata on za to nema opravdanja, a Allah najbolje zna, a što se tiče onog koji inače ima naviku da redovno klanja u džematu ali ga nešto sprječi kao što je bolest, putovanje, hapšenje, tako da ne stigne u džemat, Allah zna da je njegov nijjet-namjera bio da se odazove u džemat ali je opravdano sprječen. Ovakvom će se upotpuniti nagrada za njegov nijjet-namjeru. Jer onaj ko stalno radi neko djelo i ko se čvrsto na to odlučio i obavezao te uradi koliko može od tog djela imaće nagradu za nijjet kao da je to djelo uradio. (*Fetve* od Ibn Tejmijje, 23/236; *Kitabus-sala* od Ibn Kajjima, str. 85; *Ihtijarat ilmijje minel-ihtijarat fikhije* od Ibn Tejmijje, str. 102; *Ihkam šerhi usulil-ahkam* od Abdurrahmana Ibn Muhammeda Ibn Kasima, 1/346; *Hašiju revdil-murebe'* od njega 2/260; *Šerh mumti'a* od Ibn Usejmina, 4/206) Ovo proizilazi iz hadisa koji prenosi Ebu Burde, radijallahu anhu, od Ebi Muse, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ako se rob razboli ili putuje biće mu upisano ono što je radio dok je bio zdrav i kod kuće.»* (Bilježi Buharija u *Kitabul-džihad ve sijer*, poglavlje *Juktebu fil-musafiri misle ma kane jamelu fil-ikameti*, br. 2996)

2. Allah, سبحانه وتعالى, preko namaza u džematu štiti čovjeka od šejtana. Shodno hadisu Muaza Ibn Džebela, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«Šejtan je za čovjeka vuk kao što je vuk koji napada ovce,[1] *on napada onu ovcu koja se usami i izdvoji iz stada. Čuvajte se izdvajanja, na vama je da se držite džemata*[2]*.»* (Bilježi ga imam Ahmed u *Musnedu*, 5/243)

[1](Izraz كذئب الغنم - *'kezi'bil-ganem'* tj. kao vuk koji napadne ovce. Tj. šejtan napada čovjeka i uništava ga i zavodi na taj način kao što vuk napada odsječene ovce od stada)

[2](Izraz عليكم بالجماعة - *'alejkum bil-džema'at'*, čvrsto se držite svega na čemu je džemat ehli sunneta. Od toga je obavljanje namaza u džematu)

I zbog hadisa Ebi Derde, رضي الله عنه, u kojem stoji da je čuo Poslanika, ﷺ, kako kaže: *«Nema trojice u naselju ili pustinji koji ne uspostave džemat a da ih šejtan nije savladao. Na tebi je da se držiš džemata, vuk pojede onu ovcu koja se izdvoji iz stada.»* (Ebu Davud, br. 547; Nesai, br. 847; Ahmed 6/446. Njegov tahridž je prethodio u temi o Obaveznosti namaza)

3. Vrijednost namaza u džematu se povećava sa povećanjem broja klanjača zbog hadisa Ubeja Ibn Kaba, radijallahu anhu, u kojem stoji: *«Namaz čovjeka sa čovjekom je bolji od njegova namaza samog, njegov namaz sa dvojicom ljudi je bolji od namaza pojedinačno, što se povećava broj to je draže Allahu.»* (Ebu Davud, br. 554; Nesai, br. 843. Njegov tahridž je prethodio u poglavlju o obaveznosti namaza) Ovdje je podsticaj na obavljanje namaza u mnogobrojnom džematu te sigurnost od propasti, i prilika da ga ne zaobiđu koristi i dobrote.

4. Onaj ko klanja četrdeset dana u džematu tako da prisustvuje od prvog početnog tekbira biće sačuvan od vatre i od nifaka-licemjerstva. Ovo je shodno hadisu Enesa, radijallahu anhu, u kojem kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko u ime Allaha klanja četrdeset dana u džematu stizajući na tekbiretul-ihram-početni tekbir, biće mu upisane dvije zaštite, zaštita od vatre i zaštita od nifaka.»* (Tirmizi u *Kitabus-sala*, poglavlje *Vrijednost početnog tekbira*, br. 241; Albani u Silsila sahiha, br. 2652 i br. 1979; u *Sunenu Tirmizija* 1/77; *Sahihu tergib ve terhib*, 1/165 br. 407)

U ovome se ogleda vrijednost iskrenosti u namazu zbog riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«Ko klanja u ime Allaha.»* tj. ko klanja iskreno u ime Allaha, ﷻ. Izraz «beraetun mine nar ve nifak» (براءة من النار و النفاق) znači da će biti sačuvan i zaštićen od vatre i licemjerstva. «Beraetun minenifak». Zaštita od nifaka podrazumjeva da će biti sačuvan tako što neće raditi djela munafika, a Allah, ﷻ, će ga uputiti da radi djela iskrenih robova, a na ahiretu će ga sačuvati od kazne koja je pripremljena munaficima te da će mu posvjedočiti da nije munafik. Jer munafici kada se dižu da klanjaju namaz lijeno se dižu a stanje ovog je suprotno njihovom stanju. (*Tuhfetul-ahvezi šerh džami'u Tirmizi* od Mubarekfurija, 2/5)

5. Onaj ko klanja sabah u džematu taj je pod Allahovom garancijom i zaštitom sve dok ne omrkne. Ovo je shodno hadisu Džunduba Ibn Abdullaha, radijallahu anhu. On kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko klanja sabah on je pod Allahovom zaštitom.*[1] *Allah ništa od vas ne traži zbog svoje zaštite. Onaj kome bude zbog svoje zaštite nešto tražio sustići će ga a zatim će ga prevrnuti*[2] *na lice i baciti u vatru džehenemsku.»* (Muslim, *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Vrijednost jacije i sabah namaza u džematu*, br. 657)

[1](Izraz في ذمة الله - *'fi zimetillah'* znači pod Allahovom garancijom a kaže se da znači i pod Allahovom zaštitom. *Šerh sahih Muslima* od Nevevija, 5/164)

[2](Izraz يكبه - *'jekubbuhu'* znači okrenuti ga na lice. *El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim* od Kurtubija, 2/282)

Ovo potvrđuje da je onaj ko klanja sabah u Allahovoj sigurnosti i pod Njegovom zaštitom. Onaj ko klanja sabah taj je zatražio Allahovu zaštitu i Allah ga je zaštitio i nikome ne dolikuje da mu nanese neku štetu ili zlo. Onaj ko bi to uradio Allah će od njega potraživati svoje pravo a onaj od koga On bude tražio svoje pravo neće imati izlaza niti skloništa. Ovo je oštra prijetnja onome ko uznemirava klanjače a sa druge strane podsticaj na prisustvovanje sabah namazu. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/282) U nekim predajama to prisustvo sabah namazu se veže za obavljanje istog u džematu. (*Tergib ve terhib* od Menzurja, 1/365, br. 647; *Sahih tergib ve terhib*, 1/170 br. 418; *Medžmu'a zevaid*, 2/41)

6. Onaj ko klanja sabah namaz u džematu a zatim sjedne spominjući Allaha dok ne izađe sunce imat će nagradu hadža i umre. Ovo je shodno hadisu Enesa, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko klanja sabah u džematu a zatim sjedne spominjući Allaha dok ne iziđe sunce a zatim klanja dva rekata imat će nagradu kao da je obavio hadž i umru potpuno, potpuno, potpuno.»* (*Sunenu* Tirmizi br. 586. Čuo sam Abdullaha Ibn Baza kako ga cijeni kao dobar hadis zbog mnoštva puteva kojim je prenešen. Njegov tahridž je prethodio u poglavlju o vrijednosti Duha namaza)

7. Velika nagrada za onoga ko klanja jaciju i sabah u džematu. Shodno hadisu Osmana Ibn Affana, radijallahu anhu, u kojem stoji da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Ko klanja jaciju u džematu kao da je klanjao pola noći a ko klanja sabah u džematu kao da je cijelu noć klanjao.»* (Muslim, *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Vrijednost jacije i sabah namaza u džematu*, br. 656) Tj. pod ovim se misli ko klanja jaciju i sabah u džematu kao da je klanjao cijelu noć to potvrđuje i verzija koju prenosi Ebu Davud, a u kojoj stoji: *«Ko klanja jaciju u džematu kao da je klanjao pola noći a ko klanja jaciju i sabah u džematu kao da je klanjao cijelu noć.»* (Ebu Davud, *Kitabus-sala*, poglavlje *Vrijednost namaza u džematu*, br. 555; Tirmizi, *Kitabus-sala*, poglavlje *Vrijednost jacije i sabaha u džematu*, br. 221; *Sahih Sunenu Ebu Davud* 1/111)

Ovo mišljenje je izabrao Menzur, da je klanjanje oba ova namaza u džematu kao klanjanje dobrovoljnog namaza cijele noći. (*Muhtesar Sunen Ebu Davud* od Menzurja, 1/293; *Tergib ve terhib* od Menzurja, 1/343; *Fijedul-kadir* od Menavija, 6/165; *Tuhfetul-ahvezi*, od Mubarekfurija, 1/13)

Po drugom mišljenju pod tim se podrazumjeva da onaj ko klanja jaciju u džematu ima nagradu kao da je klanjao pola noći dobrovoljni namaz a onaj ko je klanjao sabah ima nagradu kao da je cijelu noć klanjao noćni namaz. Ovo je od Allahove dobrote. Ovo podupire i imam Ibn Huzejme pa kaže: «Poglavlje o vrijednosti jacije i sabaha u džematu i objašnjenje da je sabah u džematu vrijedniji od jacije u džematu te da je njegova vrijednost duplo veća od jacije u džematu.» Zatim je naveo hadis u Muslimovoj verziji. (*Sahih* od Ibn Huzejme, 2/365) Zaista je velika i neizmjerna Allahova dobrota. A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o sabahu i jaciji kaže: *«A kada bi znali šta je u njima došli bi pa makar puzajući.»* (Hadis je muttefekun alejhi. Bilježi ga Buharija br. 644; Muslim, br. 651. Njegov tahridž je prethodio)

8. Sakupljanje meleka dana i noći na sabah i ikindiji namazu. Shodno hadisu Ebi Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nad vama se smjenjuju meleki dana i noći pa se sastaju na sabah i ikindiji namazu. Zatim se uspinju oni koji su nad vama boravili po noći pa ih njihov Gospodar upita a On je znaniji od njih: "Kako ste ostavili moje robove?" A oni odgovore: "Ostavili smo ih klanjajući i došli smo im a oni su klanjali."»* (Hadis je muttefekun alejhi. Buhari u *Kitab mevakitus-sala*, poglavlje *Vrijednost ikindije namaza*, br. 555; Muslim *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *Salatul-subhi vel-asri vel-muhafezatu alejhima*, br. 632)

Imam Nevevi kaže: «Izraz 'jeteakabune' znači da dođe skupina poslije skupine. U tom kontekstu se kaže 'teakkubul-džujuš' tj. smjena vojske tako da jedna skupina otiđe u logor a druga ih zamjeni A što se tiče njihovog smjenjivanja na sabahu i na ikindiji to je od Allahove dobrote prema Njegovim robovima vjernicima i Njegove počasti prema njima što je učinio da se meleki sakupljaju nad njima razdvajaju od njih u momentu kada su u ibadetu i pokornosti svome Gospodaru. Tako da su oni svjedoci vjernicima nad onim što su vidjeli od dobra

kod njih.» (*Šerh sahih Muslim* od Nevevija 5/138) Ono što je očito i to je mišljenje većine da su to meleki čuvari i pisari. A postoji i mišljenje da su to i neki drugi meleki mimo meleka čuvara. A Allah, ﷻ, najbolje zna. (*Šerh sahih Muslim* od Nevevija 5/138) Prenosi se od Džerira Ibn Abdullaha, radijallahu anhu, da je rekao: *«Sjedili smo kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je pogledao u mjesec u noći uštapa te reče: «Vi ćete sigurno vidjeti svog Gospodara kao što gledate ovaj mjesec i nećete se mučti*[1] *dok ga gledate. Pa ako možete da ne budete savladani na namazu prije izlaska i prije zalaska sunca to učinite.»* [1](Izraz لا تضامون - *'la tedamune'* znači da pri tome neće biti teškoće, a u drugoj verziji ovaj izraz dolazi pojačano تضامّون - *'tedammune'* tj. nećete biti stisnuti jedni uz druge tj. svako će Ga vidjeti pojedinačno. U trećoj verziji stoji تضارّون - *'tudarrune'* tj. nećete drugima nanijjeti štetu gledajući u Njega. Sve ovo je ispravno. Pogledaj *Šerh sahih Muslima* od Nevevija, 3/18) Tj. misli se na sabah i na ikindiju namaz. Zatim je Ibn Džerir proučio: *«i obavljaj molitvu, hvaleći Gospodara svoga, prije izlaska Sunca i prije zalaska njegova.»* (Muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabu mevakitus-sala*, poglavlje *Vrijednost ikindije namaza*, br. 554; Muslim i ovo je njegova verzija, u *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *Fadlu salati subh vel-asr ve muhafezatu alejhima*, br. 633; a ajet se nalazi u suri Ta-Ha br. 130, a u Sahih Buhariju se spominje da je proučio: *«i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska.» (Kaf, 39)*)

Prenešena je velika vrijednost čuvanja sabaha i ikindije namaza u džematu. Prenosi se od Ebi Bekra Ibn Amare Ibn Ru'jeta od njegova oca da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Neće niko ući u vatru ko je klanjao prije izlaska sunca i prije njegova zalaska.»* Tj. ko je klanjao sabah i ikindiju namaz. (Bilježi ga Muslim u *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Fadlu salati subh vel-asr ve muhafezatu alejhima*, br. 634) Od njega, radijallahu anhu, se također prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko klanja beredejn ući će u*

Džennet.» (Hadis je muttefekun alejhi. Bilježi ga Buharija u *Kitabu mevakitus-sala*, poglavlje *Fadlu salatil-fedžr*, br. 574; Muslim, *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Fadlu salati subh vel-asr*, br. 635) Beredejn su sabah i ikindija. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab* Muslim od Kurtubija, 2/262) Prenešena je teška prijetnja onome ko ostavi ikindiju namaz. Naime Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *«Ko ostavi ikindiju namaz propao mu je posao.»* (Bilježi ga Buhari u *Kitabu mevalitus-sala*, poglavlje *Men terekel-asri*, br. 553) Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Onaj koga prođe ikindija namaz kao da je izgubio porodicu i imetak.»* (Muttefekun alejhi. Bilježi ga Buharija u *Kitabu mevakitus-sala*, poglavlje *Ism men fatethu salatul-asri*, 1/203, hadis br. 527; Muslim u *Kitabu mesadžid ve mevakitus-sala*, poglavlje *Tagliz fi tefviti salatil-asri*, 1/135/626) Spominje imam Kurtubi da izraz (وَتِرَ أهله وماله) 'vutira' u hadisu dolazi u nominativu što bi značilo da mu je uzeto i otrgnuto a pomenuti izraz se prenosi i u akuzativu što bi značilo opljačkano. U tumačenju ovog hadisa neki kažu da se to odnosi na one koji ga ne klanjaju u njegovom određenom vremenu. Drugi kažu da se to odnosi na one koji ga odgađaju do vremena kada sunce počinje žutiti. Zatim kažu da je ikindija posebno naglašena zbog toga što joj prisustvuju meleci shodno tome iz istog se razloga spominje i sabah namaz. Neki kažu da je ikindija ovde naglašena iz razloga jer su tada ljudi zauzeti poslovima. Shodno tome onda je sabah preči da se naglasi jer ljudi tada spavaju. A što se tiče njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *«Ko ostavi ikindiju namaz propao mu je posao»*, to se ne odnosi samo na ikindiju već se taj propis odnosi i na druge namaze također. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim* od Kurtubija, 2/252)

9. Allaha, عَزَّ وَجَلَّ, zadivljuje namaz u džematu zbog njegove ljubavi prema namazu u džematu. Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Zaista Allaha zadivljuje skupni namaz u džematu.»* (Bilježi ga Ahmed u *Musnedu*, 2/50, a Hafiz Menzur u *Tergibu i terhibu*, 1/337, kaže: "Bilježi ga Ahmed sa dobrim senedom, također ga bilježi i Taberani sa dobrim senedom." *Sahih tergibu terhib*; *Silsileti ehadis sahiha*, br. 1652 i *Sahih džami' sagir*, br. 1816) Ovo divljenje dolikuje Njemu, عَزَّ وَجَلَّ, i ne sliči ničijem divljenju od stvorenja. Jer Njegovo, سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى, divljenje ili čuđenje nije kao divljenje stvorenja. Jer Uzvišeni kaže: *«Ništa nije kao On. On sve čuje i vidi.» (Šura, 11)*

10. Onaj ko iščekuje namaz u džematu ima status kao da je u namazu, prije i poslije njega. Sve dok je na mjestu-mesdžidu gdje se obavlja namaz. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji: *«Rob je neprestano u namazu sve dok je na svojoj musalli, iščekuje namaz a meleki govore: "Allahu moj smiluj mu se, Allahu moj oprosti mu", sve dok ne otiđe ili dok ne izgubi abdest. Rekoh šta znači juhdis-izgubiti abdest? -Reče: «Da tiho ili glasno pusti vjetar.»* A u Muslimovoj verziji stoji: *«Meleki na nekog od vas neprestano donose salavat sve dok je u medžlisu-mjestu na kojem je klanjao i govore: "Allahu moj oprosti mu i primi mu pokajanje", sve dok ne uznemiri (ljude i meleke) ili dok ne izgubi abdest.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'ati*, br. 647; Muslim u *Kitabul-mesadžid ve mevadi'is-sala*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'a ve intizaris-sala*, br. 649) Riječi "Sve dok ne uznemiri" misli se na ono što uznemirava ljude i meleke, a Allah, سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى, najbolje zna. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim* od Kurtubija, 3/290)

11. Meleki dove za onog ko klanja u džematu, prije i poslije namaza, sve dok je na mjestu gdje je obavio namaz sve dok ne izgubi abdest ili uznemiri shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji: *«Rob je neprestano u namazu sve dok je na svojoj musalli, iščekuje namaz a meleki govore: "Allahu moj smiluj mu se, Allahu mojh oprosti mu", sve dok ne otiđe ili dok ne izgubi abdest.»* A u Muslimovoj verziji stoji:

«Meleki na nekog od vas neprestano donose salavat sve dok je u medžlisu-mjestu na kojem je klanjao i govore: "Allahu moj oprosti mu i primi mu pokajanje", sve dok ne uznemiri ili dok ne izgubi abdest.» (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'ati*, br. 647; Muslim u *Kitabul-mesadžid ve mevadi'is-sala*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'a ve intizaris-sala*, br. 649) Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Meleci na mjestu njegova klanjanja stalno na njega donose salavat tj. blagosiljaju ga prije namaza u mesdžidu i poslije namaza u mesdžidu sve dok je na svojoj musalli sve dok ne uznemiri nekoga prenošenjem riječi, ogovaranjem, neispravnim govorom ili dok ne izgubi abdest.» (To sam čuo od njega prilikom komentara sahih Buharije, hadis br. 4119)

12. Vrijednost prvog saffa i njegove desne strane namaza u džematu, i vrijednost njegova spajanja. O tome su prenešene mnoge vrijednosti a od njih su:

Takmičenje ko će dospjeti do prvog saffa jer je on kao saff meleka. Shodno hadisu koji prenosi Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada bi ljudi znali koja je vrijednost ezana i prvog saffa a zatim se ne mognu dogovoriti osim izvlačenjem (strelica) izvlačili bi.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 615; Muslim br. 437, njegov tahridž je prethodio) U Muslimovoj verziji stoji: *«Da znate ili da znaju šta je vrijednost u prvom saffu izvlačili bi bacanjem kockice (kome će pripasti).»* (Bilježi ga Muslim u *Kitabus-sala*, poglavlje *Tesvijetus-sufif ve ikametuha ve fadlu saffil-evveli*, br. 439) Potvrđeno je da je prvi saff kao saff od meleka shodno hadisu Ubejj Ibn Kaba, radijallahu anhu, koji prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Prvi saff je popt saffa kod meleka kada bi ste znali šta je u njemu požurili bi ste u njega.»* (Bilježi ga Ebu Davud u svom *Sunenu*, *Kitabus-sala*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'a*, br. 554; *Sunenu Ebu Davuda* 1/111) Riječi: «kao saff meleka»: «Tj. u pogledu blizine Allaha, spuštanja Njegove milosti, u pogledu njegova

upotpunjenja i ispravljenosti saffa. Iz ovog hadisa se još može izvući pouka kako se i meleki redaju u saffove radi obavljanja ibadeta.» (*Bulugul-emani*, 5/171) To je jasno prenešeno od Džabira, radijallahu anhu, da je rekao: *«Izašao je pred nas Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: «Zar se nećete poredati u saffove kao što se meleci redaju u saffove kod svog Gospodara?» Pa smo rekli: «O Allahov Poslaniče kako se meleki redaju kod svog Gospodara?» Upotpunjavaju prve saffove a zatim se izravnaju u saffu, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Bilježi Muslim *Kitabus-sala*, *Emru bis-sukuni fis-salativen-nehju an išareti bil-jedi ve rafiha indes-selam ve itmamu sufufil-evveli vet-teras fiha vel-emru bil-idžtima'i*, br. 430)

Druga vrijednost: Prvi saff je najbolji od svih saffova. Prenosi Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Najbolji saff za ljude je prvi a najgori zadnji, a najbolji saff za žene je zadnji a najgori prvi.»* (Bilježi Muslim u *Kitabus-sala*, poglavlje *Tesvijetus-sufif ve ikametuhave fadlul-evveli fel-evveli minha*, br. 440) Imam Nevevi kaže: «Što se tiče saffova muškaraca ovo je uopšteno i kod njih su uvijek prvi saffovi najbolji a zadnji najgori, a što se tiče saffova žena hadis podrazumjeva one žene koje klanjaju iza muškaraca (bez pregrade), ali ako klanjaju odvojeno a ne sa muškarcima onda su i njihovi saffovi kao i saffovi muškaraca tj. najbolji su prvi a najgori zadnji saffovi. Zatim pod izrazom najgori se misli da imaju najmanje nagrade i najmanje vrijednosti i da su najudaljeniji od onoga što traži šeriat. A to što su zadnji saffovi žena najbolji to je zato što su time najudaljenije od muškaraca, miješanja sa njima, gledanja u njih i vezanja srca za njih kod gledanja u njih, njihovih pokreta i slušanja njihova glasa. Otuda je iz tog razloga prvi saff pokuđen a zadnji pohvaljen u pogledu žena.» (*Šerh sahih Muslima*, 4/403)

Treća vrijednost: Allah, عَزَّوَجَلَّ, i Njegovi meleci donose salavat na prve saffove. Na prvi saff se najviše donosi salavat. Ovo je shodno hadisu Ebi Umame, radijallahu anhu, u kojem

stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah i Njegovi meleci blagosiljaju prvi saff, pa su ashabi rekli: A drugi Božiji Poslaniče? I drugi, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Ahmed u *Musnedu*, 5/265; Menzur u *Tergibu terhib* i u *Mudžme'a zevaid* 2/91, kaže: Bilježi ga Ahmed i Taberani u *Kebiru* prenosioci su vjerodostojni. *Sahihu tergib ve terhib*, 1/197) Allahov salavat na njih predstavlja Njegovu pohvalu i hvalu njima kod meleka a salavat meleka, Poslanika i ostalih ljudi predstavlja dovu i traženje oprosta. (*Sahih Buhari*)

Od Nu'mana Ibn Beširа, radijallahu anhu, se prenosi da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Allah i Njegovi meleci donose salavat-blagosiljaju na prvi saff i na prve saffove.»* (Bilježi ga Ahmed u *Musnedu*, 4/269; Menzur u *Tergibi terhib*, 1/385. Bilježi ga i Nesai. *Sahihu tergib ve terhib*, 1/197) Od Bera'a Ibn Aziba, radijallahu anhu, se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao reći: *«Allah i Njegovi meleci donose salavat na prve saffove.»* (Bilježi ga Nesai, *Kitabul imame*, poglavlje *Kejfe jukavvimul-imam es-sufuf*, br. 811; Ibn Madže, *Kitab ikametus-salavat*, poglavlje *Fadlus-saffil-mukaddem*, br. 997, ali u verziji: *«Allah i Njegovi meleci blagosiljaju prvi saff»*. *Sahih Nesai*, 1/175)

Četvrta vrijednost: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je tri puta donio salavat na prvi saff, a na drugi saff jedan put. Ovo je shodno hadisu Irbada Ibn Sarije, radijallahu anhu: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je donio salavat tri puta na prvi saff a na drugi jedanput.»* A u verziji Ibn Madže stoji: *«Tražio je oprosta za prvi saff tri puta a za drugi saff jedan put.»* (Nesai, *Kitabul-imame*, poglavlje *Fadlus-salatil-evvel ales-sani*, br. 817; Ibn Madže, *Kitabu ikametus-salavat*, poglavlje *Fadlus-saffil-mukaddem*, br. 996; Ibn Huzejme, 3/27, u istoj verziji kao i Ibn Madže. Hakim i ocjenio ga je kao sahih složio se Zehebi, njegov lafz je kao kod Ibn Madže, 1/214. Ibn Hiban u svom *Sahihu*; *Ihsan*, 5/531, br. 2158, u istoj verziji kao i Nesai. *Sahih Nesai*, 1/177; *Sahih tergib ve terhib*, 1/196)

Peta vrijednost: Allah, ﷻ, i Njegovi meleci donose salavat na desni dio saffova. Shodno hadisu koji prenosi Aiša, radijallahu anha, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah i Njegovi meleci donose salavat na desne dijelove saffova.»* (Ebu Davud, *Kitabus-sala*, poglavlje *Men justehabbu en jeli el-imam fi saffi*, br. 676; Ibn Madže, *Kitab ikametus-sala*, poglavlje *Fadlu mejmeneti saff*, br. 1005. Menzur u *Tergibu terhib*, Ibn Madže sa hasen senedom, 1/388. Albani u *Sahih Ebu Davudu* kaže da je hadis hasen u verziji: «Oni koji vežu saffove», 1/132. Kažem: Hafiz Ibn Hadžer je također njegov sened ocjenio kao hasen u *Fethul bariju*, 2/213) Prenosi se od Bera'a Ibn Aziba, radijallahu anhu, da je rekao: *«Kada bismo klanjali iza Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, voljeli smo da budemo s njegove desne strane. Okrenuo se nama licem pa reče: Čuo sam ga kako kaže: Gospodaru zaštiti me Tvoje kazne na dan kad proživiš ili sakupiš Tvoje robove.»* (Muslim u *Kitabus-salatil-musafir*, poglavlje *Istihbab jeminil-imam*, br. 709.)

Šesta vrijednost: Onaj ko spoji saff, Allah će ga spojiti i na njega donose salavat Allah i Njegovi meleci. Shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah i Njegovi meleci donose salavat na one koji spajaju saffove, onaj ko popuni šupljinu Allah će ga zbog nje uzvisiti za jedan stepen.»* (Ibn Madže, i ovo je njegova verzija, u *Kitabu imametis-sala ves-sunnetu fiha*, poglavlje *Ikametus-sufuf*, br. 995. Ahmed, 6/67; Ibn Huzejme 3/23; Hakim ga je ocjenio kao sahih a sa njim se složio imam Zehebi, 1/214. *Sahih tergib ve terhib*, 1/200) Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko spoji saff Allah će ga spojiti a ko prekine saff Allah će ga prekinuti.»* (Nesai, *Kitab imame*, poglavlje *Men vesale saffen*, br. 819. Ebu Davud, u *Kitabus-sala*, poglavlje *Tesvijetus-sufuf*, br. 666; Ibn Huzejme, 3/23; Hakim i ocjenio ga je kao sahih po šartovima Muslima, 1/213; Albani *Sahih tergib ve terhib* 1/200; *Sahihu Nesai*, 1/177)

13. Allahov oprost i ljubav za onoga čije se izgovaranje riječi amin poklopi sa izgovaranjem meleka te riječi. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Kada imam izgovori amin i vi izgovorite jer čije aminanje se poklopi sa aminanjem meleka biće mu oprošteni prethodni grijesi.*» (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 780; Muslim br. 410. Njegov tahridž je prethodio.)

I shodno drugom hadisu od njega u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Kada imam kaže: Gajril-magdubi alejhim veleddallin, vi recite amin, jer čije aminanje se poklopi sa aminanjem meleka biće mu oprošteni prethodni grijesi.*» (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 782; Muslim br. 410. Njegov tahridž je također prethodio) I shodno hadisu Ebi Muse El-Ešarija, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, održao hutbu pa nam je pojasnio naš sunnet i podučio nas našem namazu pa reče: «*Kada klanjate uspostavite saffove, zatim neka vas jedan od vas predvodi. Kada on donese tekbir i vi donesite tekbir a kada kaže 'gajril-magdubi alejhim veleddallin', vi recite amin, Allah će vas zavoljeti.*» (Bilježi ga Muslim u *Kitabus-sala*, poglavlje *Tešehhud fis-salati*, br. 404)

Allahu ekber, zar ima veće nagrade: oprost prethodnih grijeha i Allahova ljubav za onoga čije se aminanje poklopi sa aminanjem meleka!

Vrijednost odlaska na namaz u džematu

Odlazak-hod radi obavljanja namaza u džematu predstavlja jednu od najvećih pokornosti. Po tom pitanju su prenesene mnoge vrijednosti i nagrade, od njih su:

1. Velika ljubav zbog obavljanja namaza u džematu u džamiji obezbjeđuje čovjeku Allahov hlad na Sudnjem danu kada neće biti drugog hlada osim Allahovog hlada.

Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Sedmoricu će Allah staviti u Svoj hlad na dan kada ne bude drugog hlada osim Njegovog hlada: pravednog vladara; mladića koji je odrastao u ibadetu Allahu; čovjeka čije je srce vezano-okačeno za mesdžide; dvojicu ljudi koji se vole u ime Allaha na tome se sastaju i na tome se rastaju; čovjeka kojeg pozove lijepa žena koja je na visokom položaju, a on kaže: ja se bojim Allaha; čovjeka koji udijeli sadaku pa je sakrije tako da mu ljevica ne zna šta mu je udijelila desnica; i čovjeka koji se u samoći sjeti Allaha pa mu oči zasuze.*»

U Muslimovoj verziji stoji: «*Čovjek koji je vezan za mesdžid kad izađe iz njega dok se ne vrati u njega.*» (Muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Men dželese fil-mesdžidi jentezirus-sala ve fadlul-mesadžid*, br. 660; i u *Kitabu zekat*, poglavlje *Sadekatu bil-jemin*, br. 1423; Muslim, *Kitabu-zeka*, poglavlje *Fadli ihfais-sadeka*, br. 1031)

Imam Nevevi u komentaru riječi: «*Čovjek čije je srce vezano za mesdžid.*» kaže: «To znači da jako voli mesdžide-džamije i da redovno obavlja namaz u džematu u njima.» (*Šerh sahih Muslima* od Nevevija 7/126) Hafiz Ibn Hadžer kaže: «"Okačeno u mesdžidu", ovako je prenešeno u dva sahiha. Vanjština upućuje na okačenost, kao da ga poistovjećuje sa nečim što se vješa u mesdžidu poput kandilja-lampe. Ovo ukazuje na stalnu vezanost njegova srca za za mesdžid makar tjelesno bio izvan njega. Na ovo ukazuje i rivajet Dževzekija u kojem stoji: "Kao da mu je srce obješeno u mesdžidu."» (*Fethul-bari* od Ibn Hadžera, 2/145)

2. Hod radi obavljanja namaza u džematu podiže stepene-deredže, pribavlja dobra djela a briše loša djela. Ovo je shodno hadisu Abdullaha Ibn Mesuda, radijallahu anhu, u kojem stoji: «*Nema nijednog čovjeka koji se lijepo očisti i upotpuni abdest a zatim se zaputi u neki od ovih mesdžida, a da mu Allah neće za svaki korak upisati po jedno dobro djelo i*

podići ga za jedan stepen i pobrisati mu po jedno loše djelo.» (Bilježi ga Muslim br. 654. Njegov tahridž je također prethodio) I shodno hadisu Ebi Hurejre u kojem stoji: *«Kada se neko od vas abdesti i lijepo upotpuni svoj abdest a zatim se uputi u mesdžid, ne izađe osim zbog namaza. Neće napraviti ni jedan korak a da mu Allah neće njime podići deredžu-stepen i pobrisati jedno loše djelo.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 647; Muslim br. 649, Njegov tahridž je prethodio)

Prenosi Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko se očisti u svojoj kući a zatim otiđe u neku od Allahovih kuća kako bi obavio farz od Allahovih farzova njegovi koraci će biti: jedan mu briše grijeh a drugi mu podiže stepen-deredžu.»* (Bilježi ga Muslim br. 666. Njegov tahridž je prethodio) Imam Kurtubi, Allah mu se smilovao, kaže: «Davudi kaže: "Ako pri njemu bude grijeha pobrisat će mu se a ako ne bude onda će mu se sa njima (koracima) povećavati deredže."» Kažem: «Ovo za sobom povlači da za svaki korak ima po jedan stepen, dakle ili će mu se pobrisati grijeh ili će se uzdići za deredžu.» Drugi kažu: «Sa jednim korakom dobiva sve tri stvari shodno riječima u hadisu: *«Za svaki korak mu se upiše dobro djelo, povisi deredža i pobriše loše djelo.»* A Allah najbolje zna. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/290)

Čuo sam našeg šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Za svaku stopu-korak mu se uzdiže deredža, briše mu se jedno loše djelo i za isti korak mu se piše jedno dobro djelo.» Ovaj zadnji dodatak u kojem se spominje dobro djelo se nalazi kod Muslima od Ibn Mesuda. Ako je vjerodostojan rivajet da mu jedan korak podiže deredžu a drugi briše loše djelo onda bi se moglo reći da je to prvo objavljeno a zatim je Allah dao dodatnu nagradu pa je za svaku stopu-korak dao tri nagrade: uzdizanje deredže, brisanje lošeg djela i upisivanje dobrog djela.» (To sam čuo od šejha Abdullaha Ibn Baza na njegovom komentaru Sahih Buharije br. 2119)

3. Onome ko otiđe u džemat pisat će mu se dobra djela za hod pri povratku kući kao što mu se pišu sevabi za hod prema namazu ako bude za to očekivao nagradu. Ovo je shodno hadisu Ubeja Ibn Kaba, radijallahu anhu, u kojem kaže: «Bio je jedan čovjek, a nisam poznavao čovjeka čija je kuća bila udaljenija od mesdžida od njegove, a nije izostavljao namaz u džematu. Kaže: Bi mu rečeno, ili sam mu rekao: Kada bi sebi kupio magarca da ga jašeš po noći i po vrućini. Ne bih volio da mi je kuća blizu mesdžida, reče on. Ja želim da mi se upiše nagrada za moj odlazak u mesdžid i povratak mojoj porodici, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah ti je već sve to objedinio.»»* A u drugoj predaji stoji: *«Tebi pripada ono što očekuješ da zaradiš.»* (Bilježi ga Muslim u *Kitabul mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *Fadlu kesretil-hata ila mesdžid*, br. 663) Imam Nevevi kaže: «Ovaj hadis potvrđuje postojanje nagrade i sevaba pri povratku kao što je potvrđeno pri odlasku.» (*Šerh sahih Muslima* od Nevevija 5/174)

Prenosi se od Ebi Muse El Ešarija da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Najveću nagradu u namazu ima onaj čovjek kojem je najdalje otići na namaz, zato produžite hod. Onaj koji iščekuje namaz kako bi ga klanjao sa imamom ima veću nagradu od onoga koji ga klanja a zatim zaspi.»* (Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Vrijednost sabah namaza u džematu*, br. 651; Muslim *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *Fadlu kesretil-hata ilel-mesadžid*, br. 662) Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je pleme Benu Seleme htjelo da se preseli u blizini mesdžida pa je to doprlo do Poslanika, ﷺ, pa im je on rekao: *«Do mene je doprla vijest da želite da se preselite u blizinu mesdžida? -Rekoše: Da Allahov Poslaniče, htjeli smo to. -Poslanik,* ﷺ*, reče: «O Benu Seleme ne činite to jer ćete zbog udaljenosti vaših kuća biti nagrađeni. O Benu Seleme vaše kuće pišu vašu istoriju, vaše kuće pišu vašu istoriju.»* (Buhari *Kitabu ezan*; Muslim *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, poglavlje *Fadlu kesretil-hata ilel-mesadžid*, br. 665)

4. Hod do namaza u džematu briše greške-grijehe. Shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Hoćete li da vas uputim na ono čime će vam Allah pobrisati grijehe i time povisiti deredže? -Naravno Allahov Poslaniče, rekoše. -Reče: Upotpunjavanje abdesta u teškoćama, mnoštvo koraka do mesdžida, iščekivanje namaza nakon namaza, to vam je kao straža na granicama-ribat, to vam je kao ribat.»* (Muslim, *Fadlus-sala*)

Brisanje grijeha je metafora za njihov oprost a može značiti da se bukvalno brišu iz knjige meleka čuvara što je dokaz da bivaju oprošteni, podizanje deredža su najveći stepeni u Džennetu. Izraz (إسباغ الوضوء) «isbagul-vudu'» znači upotpunjavanje abdesta a odnosi se u vremenu velikih hladnoća i u bolesti tijela. Mnoštvo koraka biva ako je kuća udaljena i sa uzastopnim hodom. (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*, 3/143)

5. Odlazak na namaz u džematu nakon upotpunjavanja abdesta oprašta grijehe shodno hadisu Osmana Ibn Afana, radijallahu anhu, gdje kaže da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Ko se abdesti radi namaza i upotpuni abdest zatim otiđe da klanja propisani namaz pa ga klanja sa ljudima ili u džematu ili u mesdžidu Allah će mu oprostiti grijehe.»* (Muslim *Kitabu tahare, Fadlu vudu' ve sala*, 232)

6. Onaj ko ujutro ili naveče otiđe u mesdžid Allah će mu pripremiti gostoprimstvo u Džennetu za svaki odlazak jutrom i večeri shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko ujutro ili navečer otiđe u mesdžid Allah će mu za svaki odlazak pripremiti doček-gozbu u Džennetu.»* (Muttefekun alejhi. Buhari *Kitabu ezan, Vrijednost odlaska u mesdžid i povratka*, 662; Muslim *Kitabul-mesadžid ve mevadius-sala*, 669)

Riječ (غدا) *gada* znači ujutro tj. rano, a riječ (راح) *raha* znači vraćati se navečer a upotrebljava se za odlazak i povratak. Riječ *e'adde* znači pripremiti, a riječ *nuzul* znači ono što se pripremi gostu radi počasti kod njegova dolaska, i to biva svako jutro i večeri. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim* od Kurtubija, 2/294; *Šerh Nevevi Sahihu Muslim*, 5/176) Ovo je Allahova dobrota koju On daje onima koji jutrom i večeri odlaze na namaz u džematu. Sa svakim odlaskom i povratkom iz mesdžida priprema mu se doček u Džennetu.

7. Onaj ko otiđe u džemat ali bude pretečen (tj. džemat već bude uspostavljen pa on prispije) tako da ne prispije u džemat ipak ima nagradu kao da je prisustvovao džematu. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Onaj ko se lijepo abdesti i otiđe u mesdžid a zatim zatekne ljude da su već klanjali, Allah će mu dati jednaku nagradu kao i onome koji je klanjao i prisustvovao džematu, a ni njihovim se nagradama neće ništa umanjiti.»* (Ebu Davud, *Kitabu sala*)

8. Onaj ko se očisti i zatim otiđe na namaz u džemat on se smatra da je u namazu sve dok se ne vrati kući. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, ﷺ, rekao: *«Kada se neko od vas abdesti a zatim otiđe u mesdžid on je u namazu sve dok se ne vrati i neka ne čini ovako, zatim je prepleo prste (kao kad se njima pucketa)»*. (Ibn Huzejme, 1/229; *Sahih Tergib ve terhib*, 1/118)

9. Onaj ko otiđe na namaz u džematu očišćen ima nagradu kao hadžija u ihramu. Ovo je shodno hadisu Ebi Umame, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko iziđe iz svoje kuće očišćen radi propisanog namaza njegova je nagrada kao nagrada hadžije u ihramu.»* (Ebu Davud, *Kitabu sala*; *Sahih Tergib ve terhib*, 1/127)

10. Onaj ko izađe da obavi namaz u džematu taj je pod Allahovom brigom i garancijoim. Ovo je shodno hadisu Ebi Umame da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«O trojici se Allah brine (štiti ih): čovjek koji kao borac iziđe da se bori na Allahovom putu. On je pod Allahovom zaštitom sve dok ga ne usmrti i uvede u Džennet ili dok ga ne vrati sa onim što je stekao od nagrade i plijena; čovjek koji otiđe u mesdžid*

takav je pod Allahovom zaštitom dok ga Allah ne usmrti ili dok ga ne vrati sa onim što je zaradio od nagrade i plijena; i čovjek koji u svoju kuću uđe sa selamom takav je pod Allahovom garancijom.» (Sahih Sunen Ebu Davud, *Kitabu džihad*)

Ovo je od Allahove dobrote da je svakog od ove trojice stavio pod svoju zaštitu sve dok im ne dadne potpunu nagradu. Izraz *damin* (ضامن) znači ono što je pod garancijom a što se tiče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«i čovjek koji u svoju kuću uđe sa selamom.»*, se mogu dvojako protumačiti: Prvo: ovo se može odnositi da nazove selam pri ulasku u kuću. Drugo: izraz selam u hadisu može označavati da uđe u kuću radi mira kako bi se spasio smutnje želeći na taj način da se osami kako se ne bi miješao sa ljudima. (*Mealimu sunen*, El-Hatabi, 3/361) Ovo se odnosi na vrijeme kada vlada smutnja i fitna i kada se čovjek boji za svoju vjeru. Što se tiče normalnih uslova (bez smutnje) onaj vjernik koji se miješa sa ljudima i saburi na njihovim neprijatnostima i poziva ih ka Allahu takav ima veću nagradu od onog koji se ne miješa sa ljudima niti trpi njihovo uznemiravanje i neprijatnosti, a Allah najbolje zna.

11. Rasprava u uzvišenom društvu (meleka) oko veličine nagrade onih koji pješke odlaze da obave namaz u džematu. Ovo je shodno hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhu, da je Allah, عَزَّ وَجَلَّ, u snu rekao svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: *«O Muhammede da li znaš o čemu raspravlja uzvišeno društvo (bliski meleki)?» Rekao sam: o kefaretima-iskupljenjima i boravku u mesdžidu nakon namaza i odlasku u džemat pješke te upotpunjavanju abdesta u teškoćama. Onaj ko to uradi živjet će u dobru i umrijet će u dobru a njegovi grijesi će biti kao na dan kada ga je rodila majka.»* (*Sahih Sunenu Tirmizi*, 3/98; *Šerh Džamiu Tirmizi*, 9/193)

12. Odlazak radi namaza u džematu je jedan od uzroka sreće na dunjaluku i na ahiretu. Ovo je shodno riječima Poslanika, ﷺ: *«Onaj ko to uradi živjet će u dobru i umrijet će u dobru.»* I shodno riječima Uzvišenog: *«Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili.» (Nahl, 97)* (*Šerh Džamiu Tirmizi*, 9/104)

13. Odlazak na namaz u džematu je jedan od uzroka brisanja grijeha. Shodno riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u prethodnom hadisu: *«a njegovi grijesi će biti kao na dan kada ga je rodila majka.»*

14. Allahova počast onome ko posjeti mesdžid. Ovo je shodno hadisu Selmana, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Onaj ko se abdesti u svojoj kući a zatim otiđe u mesdžid on je Allahov posjetioc, a obaveza posjećenog je da počasti posjetioca.» (Et-Taberani; Ibn Ebi Šejbe)* Prenosi se od Amra Ibn Mejmuna, radijallahu anhu, da je rekao: *«Sreo sam ashabe Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a oni su govorili: «Mesdžidi su Allahove kuće i Allahova je obaveza da počasti one koji ga posjete.»* (Ibn Džerir, *Džamiul bejan*) U drugoj predaji stoji od Amra Ibn Mejmuna, radijallahu anhu, od Omera, radijallahu anhu, da je rekao: «Mesdžidi su Allahove kuće na zemlji, obaveza je da posjećeni počasti svog posjetitelja.» (Ibn Ebi Šejbe, *Musnef*)

15. Allah, عَزَّ وَجَلَّ, se raduje kada Njegov rob ide u mesdžid pod abdestom, shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neće se niko lijepo abdestiti i upotpuniti abdest a zatim otiđe u mesdžid radi namaza u njemu, a da mu se Allah ne obraduje kao što se porodica obraduje odsutnom kada se pojavi.»* (Ibn Huzejme; *Sahih Tergib ve terhib*, 1/123) Imam Ibn Huzejme je shodno ovom hadisu naveo poglavlje pod naslovom: «Spomen Allahove, عَزَّ وَجَلَّ, radosti zbog hoda Njegova roba pod abdestom prema mesdžidu.» (*Sahih Ibn Huzejme*, 2/347) Sva Allahova svojstva se potvrđuju na način kako to Njemu, عَزَّ وَجَلَّ, dolikuje.

16. Oni koji po tami noći budu išli u mesdžide na Sudnjem danu će imati potpuno svjetlo. Ovo je shodno hadisu Burde, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Obraduj one koji po tami (noći) idu u mesdžide, potpunim svjetlom na Sudnjem danu.»* (Ebu Davud; Tirmizi; tahridž prethodio u *Fadlu sala*)

Adabi odlaska na namaz u džematu

Odlazak na namaz u džematu ima važne adabe-etičke norme (pravila ponašanja) a od njih su:

1. Abdestiti se u svojoj kući i upotpuniti abdest. Ovo je shodno hadisu Ibn Mesuda, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nema nijednog čovjeka koji se lijepo očisti i upotpuni abdest a zatim se zaputi u neki od ovih mesdžida, a da mu Allah neće za svaki korak upisati po jedno dobro djelo i podići ga za jedan stepen i pobrisati mu po jedno loše djelo.»* (Bilježi ga Muslim br. 654. Njegov tahridž je prethodio u *Obaveznost namaza u džematu*)

2. Da se kloni neugodnih mirisa (ovdje se podrazumjeva i odjeća i čarape koje su neugodnog mirisa). Ovo je shodno hadisu Džabira Ibn Abdullaha, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko je jeo bijeli ili crveni luk neka se odmakne od nas ili neka se odmakne od našeg mesdžida i neka sjedi u svojoj kući.»* U Muslimovoj predaji stoji: *«Meleke uznemirava ono što uznemirava i ljude.»* U drugom Muslimovom rivajetu stoji: *«Ko jede crveni luk, bijeli luk i prasu neka se ne približava našem mesdžidu jer i meleke uznemirava ono što uznemirava ljude.»* (Buhari i Muslim)

3. Da se ukrasi i uljepša (lijepo obuče). Shodno riječima Allaha: *«O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da molitvu obavite!» (Earaf, 31)* I shodno riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«Allah je lijep i voli ljepotu.»* (Muslim)

4. Da prouči dovu izlaska iz kuće i da izađe s nijjetom radi obavljanja namaza, a zatim da prouči: *«U ime Allaha, na Allaha se oslanjam, nema snage ni moći osim kod Allaha.»* (Ebu Davud, Tirmizi); -*«Allahu moj utječem ti se od toga da zavodim (u zabludu) ili da budem zaveden (u zabludu), da na grijeh navodim ili da budem grješnik, da činim nepravdu ili da mi se čini nepravda, da u neznanje pozivam ili da budem neznalica.»* (Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže); -*«Allahu moj osvjetli moje srce, osvjetli moj jezik, osvjetli moj sluh, osvjetli moj vid, osvjetli ispred mene i iza mene, iznad mene i ispod mene, s lijeva i s desna, obasjaj moju dušu, i povećaj mi i uvećaj mi svjetlo, podari mi i učini mi svjetlo, Allahu moj daj mi svjetlo. Allahu moj podari svjetlo mom tijelu, mojoj krvi, mojoj kosi i koži.»* (Buhari, Muslim; hadis od Ibn Abbasa)

5. Neka ne preplićе prste i pucketa njima na putu do mesdžida niti dok je u namazu. Ovo je shodno hadisu Kaba Ibn Udžre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neko od vas lijepo abdesti a zatim iziđe s nijjetom da otiđe do mesdžida neka ne prepliće prste jer je u namazu.»* (Tirmizi)

6. Neka u džemat ide smireno i polahko. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada čujete ikamet krenite na namaz neka se na vama ogleda smiraj, nemojte žuriti, što stignete klanjajte a što vas je prošlo upotpunite.»* U drugoj predaji stoji: *«Kada se uspostavi namaz nemojte žuriti na njega, idite tako da se na vama ogleda smirenost, što stignete klanjajte a što vas je prošlo to upotpunite (naklanjajte).»* (Buhari *Kitabu ezan*; Muslim *Kitabu mesadžid*) U ovom hadisu je zabrana da se žurno odlazi na namaz, a podstiče se da se na namaz ide smireno, polagano i dostojanstveno, bez obzira da li se radi o džuma namazu ili nekom drugom namazu, i bez obzira da li strauhuje da neće stići na početni tekbir ili ne. Poslanikove, ﷺ, riječi: *«Kada čujete*

ikamet» su spomenute kao upozorenje u odnosu na druge situacije i stanja. Jer ako je zabranjeno žuriti na namaz kada čuje ikamet a tada je najveća mogućnost da ga prođe dio namaza, onda je prije toga pogotovo zabranjeno žuriti na namaz. To potvrđuju i njegove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *«Kada se neko od vas uputi prema namazu on je u namazu.»* Ovo obuhvata sva vremena u kojima se čovjek kreće prema namazu. Zatim je to još jednom potvrdio riječima: *«Što stignete klanjajte a što propustite upotpunite.»* Ovo upozorenje je došlo kako neko ne bi pogrešno mislio da se pomenuta zabrana ne odnosi na one koji ne strahuju da će propustiti dio namaza. Dakle ova zabrana je jasno prenešena pa makar ga prošao dio namaza, a zatim je objasnio šta će u tom slučaju činiti. (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*, 5/103)

7. Pri ulasku u mesdžid ući će desnom nogom i proučit će: *«Utječem se Uzvišenom Allahu Njegovom plemenitom licu, Njegovoj vječnoj vlasti od prokletog šejtana. U ime Allaha, salavat i selam na Allahova Poslanika. Allahu moj otvori mi vrata Tvoje milosti.»* U hadisu Ebi Humejda i Ebi Esida stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neko od vas uđe u mesdžid neka prouči: Allahu moj otvori mi vrata svoje milosti, a kada iziđe neka prouči: Allahu moj ja te molim da mi podariš od svoje dobrote.»* (Ebu Davud)

9. Kada uđe u mesdžid nazvat će selam takvim glasom da ga čuju oni oko njega. Ovo je shodno hadisu od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, nećete vjerovati dok se ne budete međusobno voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto ako ga uradite međusobno će te se zavoljeti? Širite međusobno selam.»* (Muslim *Kitabu iman*) Amar Ibn Jasir, radijallahu anhu, kaže: *«Ko sastavi tri stvari sakupio je iman: Da druge sačuvaš svoje nepravde, upućivanje selama svijetu i udjeljivanje pri siromaštvu.»* (Hadis bilježi Buhari, *Kitabu iman*)

10. Da klanja *tehijjetul-mesdžid* pozdrav džamiji. Ako je muezzin već označio vrijeme namaza neka klanja potvrđene sunnete ili neka klanja nafilu između ezana i ikameta (npr. za akšam namaz). Dovoljno je klanjati tehijjetul-mesdžid. A ako uđe u mesdžid prije namaza klanjat će dva rekata. Ovo je shodno hadisu Katade, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, ﷺ, rekao: *«Kada neko od vas uđe u mesdžid neka ne sjeda dok ne klanja dva rekata.»* (Buhari, Muslim)

11. Davanje prednosti prvom saffu ako je moguće sa desne strane imama bez guranja i uznemiravanja drugih. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada bi ljudi znali koja je vrijednost ezana i prvog saffa a zatim se ne mognu dogovoriti osim izvlačenjem (strelica) izvlačili bi.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 615, i Muslim br 437, njegov tahridž je prethodio) I shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah i Njegovi meleci donose salavat na desnu stranu saffova.»* (Ebu Davud, Ibn Madže)

12. Da sjedi okrenut prema Kibli, da uči Kur'an i spominje Allaha. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Svaka stvar ima svog prvaka a prvak sjedenja je sjedanje-okretanje naspram kible.»* (Taberani, *Evset*)

14. Da zanijjeti iščekivanje namaza i da nikoga ne uznemirava. Jer čovjek je u namazu sve dok iščekuje namaz, meleki ga blagosiljaju prije namaza i poslije namaza sve dok je na mjestu gdje je klanjao. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Rob je neprestano u namazu sve dok je na svojoj musalli (mjestu na kojem klanja), iščekuje namaz a meleki govore: "Allahu moj smiluj mu se, Allahu moj oprosti mu", sve dok ne otiđe ili dok ne izgubi abdest.»* A u Muslimovoj verziji stoji: *«Meleki na nekog od vas neprestano donose*

slavat sve dok je na mjestu na kojem je klanjao i govore: "Allahu moj oprosti mu i primi mu pokajanje", sve dok ne uznemiri ili dok ne izgubi abdest.» (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Vrijednost namaza u džematu*, br. 647; Muslim u *Kitabul-mesadžid ve mevadi'is-sala*, poglavlje *Fadlu salatil-džema'a ve intizaris-sala*, br. 649)

15. Kada se prouči ikamet neka ne klanja drugi namaz osim onoga koji je propisan. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada se prouči ikamet za namaz onda nema drugog namaza osim propisanog farz namaza tj. dotični farz (prekida se sa nafilom).»* (Bilježi ga Muslim br. 710, i njegov tahridž je prethodio)

16. Kod izlaska iz mesdžida prvo izlazi lijevom nogom što je nasuprot ulaska u mesdžid. Jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio i davao prednost desnoj strani koliko je mogao u svakoj stvari kao što je čišćenje, hodanje, oblačenje obuće i slično. (Bilježi ga Buharija u *Kitabus-sala*, poglavlje *Ez-zejemin fi duhulil-mesdžid ve gajrehu*, br. 426) Ibn Omer, radijallahu anhu, je praktikovao pri ulasku u mesdžid da ulazi desnom a izlazio bi lijevom nogom. (Bilježi ga Buharija kao mullek potvrdno u *Kitabus-sala*, poglavlje, *Ez-zejemin fi duhulil-mesdžid ve gajrehu*, br. 426) Enes, radijallahu anhu, kaže: «Od sunneta je kada ulaziš u mesdžid da otpočneš desnom nogom a kada izlaziš da otpočneš lijevom nogom.» (Bilježi ga Hakim i ocjenio ga je vjerodostojnim po šartovima Muslima a sa njim se složio imam Zehebi, 1/118) Tom prilikom treba proučiti: «U ime Allaha neka je selam i salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Allahu moj ja te molim da mi podariš od tvoje dobrote. (Bilježi ga Muslim br. 113 i Ebu Davud, br. 465. Njegov tahridž je prethodio) Allahu moj zaštiti me od prokletog šejtana.» (Bilježi ga Ibn Madže u *Kitabul-mesadžid vel-džema'at*, br. 773; a Albani ga je ocjenio kao sahih u *Sahih Sunenu Ibn Madže*, 1/129)

Džemat mogu uspostaviti dvojica, imam i muktedija pa makar se radilo o dječaku ili ženi koja mu je mahrem kod osamljivanja

Ovo je shodno hadisu koji bilježi Ibn Abbas u kojem kaže: «Jednom sam noćio kod moje tetke Mejmune, radijallahu anha, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da klanja noćni namaz. Ja sam također ustao da klanjam sa njim i stao sam sa njegove lijeve strane. On me je uhvatio za glavu i postavio me sa njegove desne strane.» (Buharija br. 117, 699, 992, i Muslim br. 82. Njegov tahridž je prethodio) Prenosi se od Malika Ibn Huvejrisa, radijallahu anhu, da je rekao: «Jednom su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla dvojica ljudi koji su htjeli putovati. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im je rekao: *«Kada iziđete (otiđete na putovanje) proučite ezan a zatim proučite ikamet a zatim neka vas predvodi stariji od vas.»* (Bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje *Ezanul-musafirin*, br. 630, i poglavlje *Isnan fe ma fevkahuma džema'atun*, br. 658) I ovo je shodno hadisu Enesa, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao kod Enesa, njegove mame i Ummi Haram, Enesove tetke, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ustanite da vam klanjam (da vas predvodim)»*. Ovo je bilo mimo vremena propisanog namaza. Pa im je klanjao. Enesa je postavio sa njegove desne strane a ženu je postavio iza njih. (Muslim u *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Dževazu džema'ati finnafileti*, br. 660) Na ispravnost uspostavljanja džemata koji se sastoji od čovjeka i žene ukazuje hadis Ebu Seida i Ebu Hurejre, radijallahu anhum, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada čovjek ustane po noći i probudi svoju ženu i klanjaju dva rekata biće im upisano da su od onih muškaraca i žena koji mnogo spominju Allaha.»* (Ibn Madže, br. 1335; Ebu Davud, br. 1309. Albani sahih u Sunenu Ebu Davuda, 1/243. Tahridž mu je prethodio u *Salatul-tetavvu'*)

Osnova je u šeriatu da je ispravno uspostaviti džemat od čovjeka i žene kao što je ispravno uspostaviti džemat dvojice ljudi. Onaj ko misli drugačije na njemu je da donese dokaz. (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/369; *Šerh mumti'a* od Ibn Usejmina, 4/351-352) Osim ako se radi o ženi koja mu je tuđinka i ako nema niko kod njih onda mu nije dozvoljeno da je predvodi kao imam. Ovo je shodno hadisu Ibn Abbasa, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neka se niko od vas ne osamljuje sa ženom osim sa mahremom.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija *Kitab džezaus-sajd*, poglavlje *Hadždžu nisa'*, br. 1862; Muslim *Kitabul-hadž*, poglavlje *Seferul-mer'eti me'a mahrem ila hadž*, br. 1341) Ispravno je da dječak može predvoditi kao imam u farz i nafila namazima shodno opštim dokazima a najjasniji je sljedeći: «Prenosi Amr Ibn Seleme, radijallahu anhu, pa kaže: «Moj otac reče: Došao sam vam od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on je uistinu rekao: *«Klanjajte tako i tako u to i to vrijeme, taj i taj namaz klanjajte u to i to vrijeme. Kada pristupiš namazu neka neko od vas prouči ezan a neka vas predvodi neko ko najviše poznaje od Kur'ana.»* Pa su pogledali i vidjeli su da niko više ne zna Kur'ana a to sam bio naučio od putnika. Potom su me postavili ispred sebe a imao sam šest ili sedam godina.» (Buharija, *Kitabul-megazi*, poglavlje *Ve kale Lejs*, br. 4302)

Vezir Ibn Hubejre kaže: «Učenjaci se slažu da je najmanji broj kojim se uspostavlja džemat dvojica, ako se izuzme džuma namaz, imam i muktedija koji stoji sa njegove desne strane.» (*El-ifsah an meanis-sihah*, 1/155) Imam Ibn Kudame kaže: «Džemat se uspostavlja dvojicom pa naviše i po tom pitanju ne znam da ima razilaženja.» (*El-Mugni* od Ibn Kudame, 2/7) Imam Ibn Abdul-Ber kaže: «Učenjaci se slažu da žena klanja iza čovjeka sama u saffu i da je sunnet da klanja iza, a ne sa desne strane muškarca.» (*Istizkar eldžami' limezahib fukahail-emsar*, 6/249) Čuo sam našeg šejha Abdullaha Ibn

Baza kako kaže u komentaru hadisa Amra Ibn Seleme koji je malo prije spomenut: «Ovaj hadis ukazuje da je dozvoljeno dječaku da bude imam ako je pametan i ako raspoznaje. Mnogi fekihi govore kako dječak ne može predvoditi namaz, i da se ne broji namaz za njim ako postoje saffovi. Ovo je greška i predstavlja slabo mišljenje. Ispravno je da dječak može predvoditi namaz i da se redaju saffovi. Enes je sa nekim jetimom stajao u saffu iza Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. (Muslim br. 658) Osnova po ovom pitanju je ista i za farzove i za nafile osim ako je nešto posebno izdvojeno dokazom. Ovaj Amrov hadis ukazuje na dozvolu imameta (predvođenja namaza) pametnom koji raspoznaje. Nedoumica u hadisu da li je imao šest ili sedam se može uzeti da se radilo o sedam godina jer se u većini slučajeva sa sedam godina djete raspoznaje. Također i zbog Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi u kojima kaže: *«Naređujte djeci da klanjaju sa sedam godina.»* (Bilježi ga Ebu Davud, br. 495; Ahmed, 2/180, a Albani ga je ocjenio kao sahih hadis u *Irvaul-galil*, 1/266, 2/7. Njegov tahridž je pre-thodio u poglavlju o važnosti namaza u islamu) Ako poznaje dobro propise namaza (To sam čuo od njega u komentaru Bulugul-merama hadis br. 435) i ako najviše zna Kur'ana dat će mu se prednost da predvodi namaz.»

Ko stigne na jedan rekat smatra se da je prispio u džemat a ne smatra se da je prispio na rekat ako ne prispije na ruku'

Ovo je shodno hadisu u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko prispije na jedan rekat namaza taj je prispio na namaz.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabu mevakit es-sala*, poglavlje *Men edreke min salatin rek'aten*, br. 580; Muslim u *Kitabul-mesadžid*, poglavlje *Meta jekumun-nasu lissalati*, br. 607) ako prispije na rekat prije nego imam ispravi leđa sa rukua smatra se da je prispio na taj rekat. (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/38; *Medžmu' fetava*

od Abdullaha Ibn Baza, 12/161) Ovo je shodno hadisu Ebi Bekreta, radijallahu anhu, da je on požurio da stigne Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio na ruku'u pa je otišao na ruku' prije nego je stigao do saffa.

To je spomenuto Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: *«Allah ti povećao aktivnost nemoj se tome vraćati (nemoj to više raditi).»* (Izraz *la tu'id* se može čitati tako pa bi značenje bilo nemoj ponavljati svoj namaz jer je ispravan. Može se čitati *la ta'du* što bi značilo nemoj žuriti a može značiti: "nemoj žuriti da učiniš ruku' dok ne staneš u saff", i to bi bilo najbliže značenje. To značenje je izabrao San'ani u *Subulus-selamu*, 3/109 i Abdullah Ibn Baz u *Medžmu' fetava*, 12/160. *Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/430. Ibn Abdul-Berr kaže: «Allah ti povećao aktivnost nemoj to više činiti» Znači da više ne kasni na namaz i da ne bude spor. *Istizkar*, 6/250. Ibn Kudame kaže: "Pomenuta zabrana se vraća na spomenuto a to je činjenje ruku'a mimo saffa." *Mugni*, 2/77. Buhari, *Kitabul-ezan*, poglavlje, *Iza reke'a dunes-saffi*, br 783) U Ebu Davudovoj verziji stoji: «Pa je učinio ruku mimo saffa a zatim je otišao-pripojio se saffu.» (Bilježi ga Ebu Davud, br. 684, a Albani ga je ocjenio kao sahih hadis u *Sunenu* Ebu Davuda, 1/133) Zatim na činjenicu da je prispio na rekat prije nego što imam ispravi leđa ukazuje i hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada dođete na namaz a mi budemo na sedždi i vi učinite sedždu ali to ne ubrajajte, a ko prispije na jedan rekat taj je prispio na namaz.»* (*Sunen* Ebu Davuda, *Kitabus-sala*, poglavlje, *Er-redžulu judriku imamen sadžiden kejfe jasneu*, br. 893. Imam Abdullah Ibn Baz kaže: "Hadis Ebu Hurejre je prenesen s dva seneda tako da jedan drugog pojačavaju tako da može poslužiti kao dokaz." (*Medžmu' fetava* od Abdullah Ibn Baza 12/161) A u predaji kod Ibn Huzejme i Darekutnija i Bejhekija stoji: *«Ko prispije na jedan rekat namaza prije nego imam ispravi leđa prispio je na namaz.»* (*Sunen* od Darekutnija, Kitabus-sala, poglavlje, *Men edrekel-imame kable ikameti*

salbihi fekad edrekes-sala, 1/346; *Sunen* Bejhekija Kubra, *Kitabus-sala*, poglavlje, *Idrakul-imami furrukui*, 2/89. Ibn Huzejme ga je ocjenio kao sahih, *Kitabus-sala*, poglavlje, *Zikrul-vakti ellezi jekunu fihil-me'mumu mudriken lirreka'ti iza reke'a imamuhu kable*, 3/45 br. 1595. Ibn Huzejme, 3/45 kaže: "Njegov sened je daif zbog slabog pamćenja Kurre. Međutim hadis ima druge puteve i šahide koji ga pojačavaju kao što sam to verifikovao u Sahihu Ebu Davuda, br. 832 i u *Irvau* 89. Kažem: "Izdanje koje je kod mene taj hadis se nalazi pod br. 1/169 i *Irvau*, 2/260 a ocjenio ga je kao hasen u sahihu Ebu Davuda i Irvau.") Ovo je mezheb-stav većine učenjaka prvih i kasnijih generacija. Tj. onaj ko stigne imama na ruku'u a zatim donese tekbir spusti se na ruku u učvrsti ruke na koljenima a sve to prije nego što imam digne glavu smatra se da je takav prispio na rekat. Onaj ko to ne stigne smatra se da ga je prošao rekat i da ostatak na koji je prispio ne ubraja ni u što. Ovo je stav-mezheb imama Malika, Šafije, Ebu Hanife i Ahmeda. Prenosi se da je to stav Alije, radijallahu anhu, Ibn Mesuda, Zejda i Ibn Omera, radijallahu anhum. (Ovo mišljenje je ispravno na njemu je većina učenjaka. Oko tog mišljenja se slažu imami četiri poznata mezheba kao što je prethodilo a imam Ibn Abdul-Berr ga je ocjenio kao preovladavajuće mišljenje, tog je mišljenja i Nevevi, Ševkani u drugom mišljenju i Abdullah Ibn Baz. Po drugom mišljenju onaj ko stigne imama na ruku'u i sa njim otiđe na ruku'u to mu se ne ubraja kao rekat jer učenje fatihe je farz i nije uspio taj farz upotpuniti. Ovo se mišljenje prenosi od Ebu Hurejre a odabrao ga je i Buharija u svojoj knjizi *Džuz'ul-kiraeti* a pripovjeda ga od svakog ko smatra vadžibom učenje fatihe za muktediju. To je drugo mišljenje imama Ševkanija koje spominje u *Nejlu* i tu je potanko naveo dakaze za to mišljenje. Ispravno je prvo mišljenje kao što je prethodilo. Pogledaj sažetak ovih mišljenja u *Avnul-mabudu* u komentaru *Sunena Ebu Davuda* od Abadija, 3/145-161. Tu je naširoko spomenuo predaje. Pogledaj *El medžmu'* od Nevevija, 4/215, i *Istizkar* od Ibn Abdul-Berra, 5/64-68, i 6/245-250, i *Mu-*

gni od Ibn Kudame, 3/76, i *Nejlul-evtar* od Ševkanija, 1/784-792, i 2/381, i *Subulus-selam* od Sananija, 3/108, i *Medžmu' fetava* od Abdullah Ibn Baza, 12/157-162 i *Šerh Mumtia* od Ibn Usejmina, 4/240-244) Što se tiče onog ko sa opravdanjem okasni na namaz u džematu, ako je inače od onih koji stalno obavljaju namaz u džematu, pa ako takav prispije na manje od jednog rekata kažemo da ga je mašio namaz u džematu ali ima nagradu i vrijednost džemata zbog dobrog nijjeta.

Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko se lijepo abdesti a zatim otiđe i zatekne svijet kako su klanjali Allah će mu dati nagradu kao što je nagrada onih koji su ga klanjali u džematu a ni njima se neće ništa umanjiti od njihovih nagrada.»* (Bilježi ga Ebu Davud, u *Kitabus-sala*, poglavlje, *Fimen haredže juridussalate fesubika biha* br. 564; Nesai *Kitabul-imame*, poglavlje, *Haddu idrakil-džema'a*, br 855. Ibn Hadžer u Fethu, 6/137, kaže: "Njegov sened je jak." Albani *Sahih Sunenu Ebu Davuda* 1/113. Njegov tahridž je prethodio) I Ovo je shodno hadisu Ebi Muse, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada se razboli rob ili putuje njemu se upisuje (od nagrade) isto kao što je radio dok je bio zdrav i kod kuće.»* (Bilježi ga Buharija u *Kitabul-džihad vessijer*, poglavlje, *JuktEbu lilmusafiri ma kane jamelu fil-ikameti*, br. 2996) I shodno hadisu Enesa Ibn Malika, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u bitci na Tebuku rekao: *«U Medini smo iza nas ostavili ljude, mi ne pređemo nijedan planinski prevoj niti neku dolinu a da oni nisu sa nama u tome, njih je spriječio uzr-opravdan razlog.»* U drugoj predaji stoji: «Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se vraćao sa Tebuka pa kada se približio Medini reče: *«U Medini ima ljudi koji imaju nagradu kao i vi za svaku razdaljinu i dolinu koju ste prešli.» -Rekoše: «O Allahov Poslaniče zar i pored toga što su u Medini?» -Da, i pored toga što su u Medini jer je njih sprečio uzr-opravdan razlog, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Bilježi ga Buharija u *Kitabul-džihad ves-sijer*, poglavlje, *Men habesehul-uzru anil-gazvi*, br. 2838, br. 4423) To ukazuje da onaj koga sprječi šeriatski opravdan razlog da uradi nešto (a imao je nijjet to učiniti) ima nagradu kao onaj ko je uradio to djelo na šeriatski propisan način.» (*Ihtijarat fikhije* od Ibn Tejmijje str. 102, i *Medžmu' fetava* od Abdullah Ibn Baza, 12/165)

Šeriatom je propisano uspostavljanje drugog džemata koga maši prvi džemat sa imamom u mesdžidu

(Ponavljanje namaza u džematu u jednom mesdžidu može biti na dva načina: Prvo: da to bude stalna praksa u nekom mesdžidu tj. uspostavljanje drugog džemata nakon prvog stalno i tako nešto je novotarija. Drugo: da se tako nešto povremeno praktikuje zbog nekih vandrednih okolnosti kao npr. kada dva ili više ljudi zakasne u prvi džemat zatim sami pristupe i obrazuju drugi džemat. U ovom slučaju ulema se razilazi. Neki učenjaci kažu da neće ponovo uspostavljati džemat već da će klanjati pojedinačno. Drugi su mišljenja da će klanjati u džematu i to je ispravno. To je mišljenje hanbelija shodno dokazima koje smo spomenuli u ovoj risali. Treća situacija je da se neki mesdžid nalazi pored puta ili na pijaci tako da stalno dolaze grupe od po dva ili više ljudi i klanjaju u džematu. U ovakvom mesdžidu je također dozvoljeno ponoviti namaz u džematu. Nevevi u *Medžmu'u*, 4/222 kaže: "Ako u nekom mesdžidu nema stalnog imama onda po saglasnosti svih nema pokuđenosti da se klanja u drugom džematu." *Šerh mumti'a* od Ibn Usejmina 4/226-232)

Ovo je shodno hadisu Ebi Seida, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao čovjeka kako klanja sam pa ga je upitao: *«Hoće li neko da udijeli sadaku ovome pa da klanja sa njim?»* (Bilježi ga Ebu Davud, br. 574; Tirmizi, br. 220; Ahmed, 3/45; Hakim i ocjenio ga je kao sahih a sa njim se složio Zehebi, 1/209; i Ibn Hajan,

6/157, br. 2397; Ebu Jala, 2/321, br. 1057, Sahih hadis u *Irvau*, 2/316, br. 535) U Tirmizijinoj verziji stoji: «*Neki čovjek je došao u mesdžid a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je već bio klanjao sa ashabima pa reče: «Ko će od vas da zaradi nagradu uz ovoga?» Pa je neki čovjek ustao i klanjao sa njim.*» A u Ahmedovoj verziji stoji da je neki čovjek ušao u mesdžid a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi bijahu klanjali pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Ko će ovome udijeliti sadaku pa da klanja sa njim?» Pa je neki čovjek ustao i klanjao sa njim.*» Imam Ševkani kaže: «Čovjek koji je ustao i klanjao sa njim je Ebu Bekr, radijallahu anhu, kao što je to pojasnio Ibn Ebi Šejbe.» (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/380) Hadis ukazuje da je propisano i dozvoljeno pripojiti se uz onoga ko je kao pojedinac ušao u namaz iako je onaj koji se pripojio prethodno klanjao u džematu. (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/380) Tirmizi kaže da je to mišljenje i stav više učenjaka od ashaba i tabiina. Oni kažu: «Nema smetnje da se u jednom mesdžidu ponovo uspostavi džemat u kojem se prethodno već klanjalo u džematu.» Ovo je mišljenje imama Ahmeda i Ishaka i to je ispravno mišljenje (Tirmizi kaže: "Drugi učenjaci kažu da će klanjati pojedinačno. To mišljenje zastupa i Sufjan, Ibn Mubarek, Malik i Šafija. Oni su odabrali ovdje namaz pojedinačno. Pogledaj *Sunen* Tirmizi, br. 220) shodno opštim dokazima koji ukazuju da je namaz u džematu bolji od namaza pojedinca za dvadeset i sedam puta shodno hadisu Ubejja Ibn Kaba, radijallahu anhu, u kojem stoji: «*Namaz čovjeka uz čovjeka je bolji od njegova namaza pojedinačno, a njegov namaz sa dvojicom je bolji od namaza sa jednim čovjekom. Što je broj (klanjača) veći to je draže Allahu.*» (*Sunen* Ebu Davud, *Kitabus-sala*, poglavlje *Fadlus-salatil-džema'a*, br. 554, ovaj lafz je njegov. Bilježi ga i Nesai, *Kitabul-imame*, poglavlje *El-džema'atu iza kanu isnejni*, br. 843) Onaj ko smatra da se vrijednost namaza u džematu zaradi samo i posebno ako se prispije na prvi džemat na njemu je da pribavi dokaz a inače samo mišljenje o tome ne predstavlja dokaz. (*Medžmu' fetava* od Abdullah Ibn Baza, 12/166) Prenosi se od Enesa, radijallahu anhu, da je jednog dana došao a ljudi su već bili klanjali pa je sakupio svoje prijatelje i klanjao sa njima u džematu. (Bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje, *Fadlu salatil-džema'a*, prije hadisa br. 645, u naslovu poglavlja a njegova verzija počinje: «*Došao je Enes u mesdžid, a u njemu je već bilo klanjano pa je proučio ezan i ikamet i klanjao u džematu.*» Ibn Hadžer u Fethu, 2/13 kaže: "Kao spojenog ga prenosi Ebu Jala u svom Musnedu putem preko Džada Ebu Osmana. Kaže: Prošao je pored nas Enes Ibn Malik u mesdžidu Beni Salebe pa je spomenuo isti hadis. Kaže da je to bilo na sabah namazu. U njemu stoji: «*Pa je naredio čovjeku pa je proučio ezan i ikamet a zatim je klanjao svojim prijateljima.*» A u rivajetu Ibn Ebi Šejbe je putem preko Džada. Bejheki ga bilježi putem preko Ubeja Abdus-Sameda od Džada u istoj verziji i kaže da je to bio mesdžid Beni Rifa'a. Kaže: «*Došao je Enes sa otprilike dvadeset svojih momaka.*» Hafiz Ibn Hadžer u Fethu, 2/131, kaže: "To potvrđuje ono što smo rekli u pogledu okupljanja u mesdžidu.") Ovdje se misli da je dozvoljeno i propisano uspostaviti drugi džemat onome koga je mašio prvi džemat i to je osnova sa koje se ne izlazi osim uz dokaz. (Medžmu' fetava od Ibn Baza, 12/166) A Allah je taj koji upućuje na pravi put.

(Što se tiče hadisa Ibn Omera, radijallahu anhu, u kojem stoji da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: «*Nemojte klanjati isti namaz dva puta u jednom danu.*», a koji bilježi Ebu Davud, br. 579, i Nesai br. 860, i Ahmed 2/19, a koji je Albani ocjenio kao vjerodostojan u *Sunenu* Ebu Davud, a za njega Abdul-Berr kaže: "Imam Ahmed i Ishak Rahavej su se složili da se taj hadis odnosi na čovjeka koji klanja farz namaz a zatim nakon što ga završi ustane i ponovi taj isti namaz kao farz. A što se tiče onoga ko bi isti namaz klanjao po drugi put sa džematom s tim da to nijjeti kao nafilu slijedeći time naredbu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i shodno njegovim

sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *«To vam je nafila»*, takav ne potpada pod onog koji u jednom danu dva puta ponavlja jedan te isti farz namaz, jer se u ovom slučaju njegov prvi namaz računa kao farz a drugi kao nafila namaz. Pogledaj *El-istizkar* od Abdul-Berra, 5/357-358. Šejhul-islam u svojim *Fetvama* objašnjava, 23/260-261, da se hadis Ibn Omera koji se odnosi na zabranu ponavljanja namaza dva puta odnosi na opšte ponavljanje bez posebnog razloga. Nema sumnje da je tako nešto zabranjeno. A što se tiče hadisa Ibn Esveda on se odnosi na ponavljanje koje se veže za uzrok. Taj uzrok se može odnositi na prisustvo potvrđenom džematu ili prisustvo džematu zbog onoga ko je okasnio u džemat kako bi i on zadobio nagradu i vrijednost džemata. Imam Hatabi kaže: "Ovaj namaz biva po želji za razliku onog koji ima razloga za to kao što je čovjek koji stigne u džemat koji klanja pa i on klanja sa njima kako bi stekao nagradu džemata." *Mealimus-sunen*, 1/301. Pogledaj *Avnul-mabud šerh Sunen Ebu Davuda*, 2/287 i *Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/296-298, 380, 1/508-510 i *Medžmu' fetava* od Ibn Baza 12/165-175. Kaže imam Abdul-Berr u pogledu dozvole uspostavljanja novog džemata u mesdžidu za onoga koga je mašio prvi džemat: "Od onih koji su to dozvoli su: Ibn Mesud i Enes, radijallahu anhum, Alkame, Mesruk, Esved, Hasan, Katade, Ata', mada od njega ima razilaženje." Pogledaj *Istizkar*, 4/68. Ibn Kudame u *Mugniju* kaže, 3/10, kaže: "Nije pokuđeno ponoviti džemat u mesdžidu tj. ako imam u jednom naselju klanja a zatim prispije drugi džemat i njima biva mustehabom da ponovo klanjaju u džematu.")

Ko klanja pojedinačno a zatim stigne u džemat klanjat će sa njima i to će mu se brojati kao nafila namaz

Ovo je shodno hadisu Ebi Zerra, radijallahu anhu, u kojem stoji da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kako ćeš postupiti kada nad tobom budu emiri koji će odgađati klanjanje namaza u njegovo vrijeme? -Rekoh šta mi naređuješ? -Reče: «Obavi namaz u njegovo vrijeme a ako stigneš da klanjaš sa njima klanjaj, to će ti se brojati kao nafila.» (Nemoj reći ja sam klanjao i neću više klanjati.)»* (Muslim br. 648. Njegov tahridž je prethodio u *Salavat zatu esbain* na kraju poglavlja o *Nafila namazu*) I shodno hadisu Jezida Ibn Esveda, radijallahu anhu, u kojem stoji: *«Kada klanjate neki namaz u svojim kućama a zatim otiđete u mesdžid u džemat, klanjajte sa njima to će vam biti nafila.»* U drugoj verziji stoji: *«Kada neko od vas klanja u svojoj kući a zatim stigne imama koji nije klanjao neka klanja sa njim to će mu biti nafila.»* (Bilježi ga Tirmizi, br. 219; Ebu Davud, br. 575; Nesai, br. 858. a Albani ga je ocjenio kao vjerodostojan hadis u Sunenu Nesaija, 1/186. Njegov tahridž je prethodio u *Salavat zevatul-esbain*)

Ovo je shodno hadisu Mihdžena, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Šta te je sprječilo da klanjaš. Zar ti nisi musliman?» -Jesam ali sam klanjao kod svoje porodice, reče. -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu zatim reče: «Kada dođeš klanjaj sa ljudima iako si prethodno već klanjao.»* (Bilježi ga Nesai, br. 857, a Albani ga je ocjenio kao sahih u Sunenu Nesaija 1/186. Njegov tahridž je prethodio u *Salavat zevatul-esbain*) I shodno hadisu Ubade Ibn Samita, radijallahu anhu, (Bilježi ga imam Ahmed, 5/169; Ebu Davud u *Kitabus-sala*, poglavlje *Iza ehharel-imamu es-salate anil-vakti*, br 433, a Albani ga je ocjenio kao sahih u Sunenu Ebu Davuda, 1/88). I hadisu Ibn Mesuda, radijallahu anhu, (Bilježi ga Ebu Davud *Kitabus-sala*, poglavlje *Iza ehharel-imamu es-salate anil-vakti*, br. 432, a Albani ga je ocjenio kao sahih u Sunenu Ebu Davuda, 1/87). A Allah, ﷻ, upućuje na pravi put. (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 1/508-510; *Šerh mumti'a* od Ibn Usejmina, 4/219)

Onaj ko je prispio na namaz klanjat će ono što mu je preostalo od namaza kada imam preda selam bez dodatka

Ovo je shodno hadisu Mugire Ibn Šubeta, radijallahu anhu, kada je bio sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u bitci na Tebuku a u kojem stoji: «*Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je učinio nuždu a zatim je promjenio abdest, to je bilo prije sabah namaza. Mugire kaže: «Krenuo sam sa njim pa smo zatekli ljude da su već bili postavili Abdurrahmana kao imama i već im je bio klanjao jedan rekat sabah namaza. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ustao i stao u saff sa muslimanima i klanjao iza Abdurrahmana Ibn Avfa drugi rekat. Kada je Abdurrahman predao selam, pa je ustao da upotpuni svoj namaz. To je iznenadilo muslimane pa su povećali tesbih (izgovor subhanellah). Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio svoj namaz okrenuo se prema njima te reče: «Dobro ste postupili» ili je rekao: «Ispravno ste postupili.»* Misleći na to što su namaz obavili u njegovo vrijeme. (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija skraćeno u *Kitabul-vudu'u*, poglavlje, *Er-redžulu jude'u sahibehu*, br. 182; Muslim skraćeno, *Kitabut-tahara*, poglavlje, *El-meshu ala hufejn*, br. 274; Ebu Davud, *Kitabut-tahara*, br. 149; Ahmed, 4/251. Verzija je uzeta od Ebu Davuda i Ahmeda) Njegove riječi: «*Pa je ustao da upotpuni svoj namaz.*» ukazuju da onaj ko prispije na namaz da to biva početak njegova namaza. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Kada se uspostavi namaz nemojte žuriti na njega, idite tako da se na vama ogleda smirenost, što stignete klanjajte a što vas je prošlo to upotpunite (nadoknadite).*» (Muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 636; Muslim br. 908, njegov tahridž je prethodio u poglavlju o *Adabima odlaska na namaz*)

U nekim verzijama je prenešeno: «*Nadoklanjajte* (فاقضوا*-fakdu)*». (Bilježi ga imam Ahmed, 2/270; Ebu Davud, br. 573; Nesai, 1/114) Izraz *kada* (القضاء) može značiti izvršavanje nečega u kontekstu upotpunjenja. Nema razlike između ova dva izraza. (*Nejlul-evtar* od Ševkanija, 2/257; *Subulus-selam* od Sananija, 2/115) Po drugima ono što čovjek koji zakasni na namaz u džematu stigne za imamom predstavlja zadnji dio njegova namaza. To svoje mišljenje temelje na rivajetu u kojem stoji *fakdu* tj. nadoklanjajte. Međutim to nije ispravan dokaz jer nema razlike između ova dva izraza. Ispravno je mišljenje onih koji kažu da je ono što stigne za imamom onaj ko je okasnio predstavlja prvi dio njegova namaza. (Imam Nevevi kaže: «Ulema se razilazi po ovoj meseli. Šafija i većina učenjaka od prvih i kasnijih generacija kažu da ono na šta prispije čovjek za imamom to predstavlja prvi dio njegova namaza a dio koji naklanja nakon što imam preda selam predstavlja zadnji dio njegova namaza. Potpuno suprotno mišljenje zastupa Ebu Hanife i skupina učenjaka a prenosi se od Malika i njegovih prijatelja da imaju dva mišljenja po tom pitanju. Oni svoje mišljenje temelje na hadisu: «*Nadoklanjaj ono što te je prošlo.*» S druge strane *džumhur*-većina učenjaka svoje mišljenje temelji na hadisu: «*A što te je mašilo to upotpuni.*», i kažu da je većina rivajeta u ovoj verziji prenešena. Oni kažu da izraz *kada* (القضاء) u prethodnom hadisu označava radnju, a ne naklanjavanje koje se inače koristi u fikhskoj terminologiji. Mnogo je slučajeva gdje se izraz *kada* (القضاء) koristi u kontekstu radnje.» Pogledaj *Šerh sahih Muslima* od Nevevija, 5/104)

Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: "«*Ono što vas je prošlo upotpunite.*», je rivajet koji se više spominje, a u nekim rivajetima se spominje fakdu (فاقضوا) -naklanjajte što opet znači upotpunite isto za isto. Oba rivajeta zajedno ukazuju na upotpunjavanje. Ono na šta je prispio predstavlja početak njegova namaza. A ono što nadoknadi to je zadnji dio njegova namaza." (Ibn Baz, *Šerh Bulugul-merama*, hadis br. 445)

Onaj ko prispijeva u džemat pristaje za imamom bez obzira na kojem ga dijelu namaza sustigne. Ovo je shodno hadisu Alije Ibn Ebi Taliba i Muaza, radijallahu anhum, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Kada neko od vas stigne na namaz a imam bude u određenom položaju neka čini ono što čini imam.*» (Bilježi ga Tirmi-

zi, *Kitabus-sala*, poglavlje *Ma zukira fir-redžul judrikul-imame ve huve sadžid kejfe jasne'u*, br. 591. Ahmed Muhamed Šakir u svom komentaru Tirmizije kaže: «Hafiz Ibn Hadžer u *Telhis habir* kaže: «Hadis ima slabost i prekinut sened.» Pod slabošću misli na Hadžadža Ibn Erteta koji je po nama vjerodostojan s tim da on ovdje upotrebljava *tedlis* i ne spominje da je čuo. A što se tiče prekida pod tim misli da Ibn Ebi Lejla nije slušao od Muaza, radijallahu anhu, ali on ima šahida-drugu predaju koja je pojačava kod Ebi Davuda br. 506. U toj predaji Ibn Ebi Lejla kaže: «Pričali su nam naši prijatelji.», zatim je spomenuo hadis a u njemu stoji da je Muaz, radijallahu anhu, rekao: «Ne mislim da je u stanju a da i ti nisi u tom stanju.», kaže: «Muaz vam je ukazao na sunnet, pa tako činite.» Ova predaja je spojena jer pod izrazom «njegovi prijatelji» misli na ashabe kao što je to jasno rekao u predaji Ibn Ebi Šejbe: «Pričali su nam ashabi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.» Pogledaj *Hašijeti Ahmed Šakir ala Sunen Tirmizi*, 2/486. Albani mu je također spomenuo šahid-predaju koja ga pojačava od Abdullaha Ibn Mugaffela, radijallahu anhu, a bilježi ga Mirvezi u *Mesail Ahmed ve Ishak*. Albani u Silsili sahiha, 3/185, kaže: «Ovaj sened je sahih a njegovi prenosioci su vjerodostojni i oni su prenosioci dva šejha. Hadis ima vjerodostojno značenje zbog Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *«Što ste prispjeli klanjajte a što vas je mašilo upotpunite.»*) Tirmizi kaže: «Po ovom mišljenju rade učenjaci. Oni kažu: «Kada neko dođe i zatekne imama na sedždi neka i on učini sedždu ali mu se taj rekat ne broji jer ga je mašio ruku' sa imamom.» (*Sunen* od Tirmizije, 2/486)

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada prispijete na namaz a mi se zadesimo na sedždi, i vi učinite sedždu ali to nemojte ni u šta ubrajati, onaj ko prispije na rekat taj je prispio na namaz.»* (Ebu Davud, br. 893; Albani ga je ocjenio kao hasen hadis u Sunenu Ebu Davuda, 1/169. Njegov tahridž je prethodio u *Stizanju u džemat stizanjem na jedan rekat*)

Izostajanje od namaza u džematu može biti iz opravdanih razloga i to:

1. Strah i bolest. Ovo je shodno hadisu Ibn Abbasa, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko čuje ezan pa se ne odazove, za njega nema namaza osim s opravdanim razlogom-uzrom (عذر).»* (Ibn Madže br. 793; Ebu Davud, br. 551; Sahih u *Irva'u* 2/327. Njegov tahridž je prethodio u poglavlju o *Obaveznosti namaz u džematu*)

2. Kiša ili klizavost (poledica). Ovo je shodno hadisu Ibn Abbasa, radijallahu anhu, u kojem stoji da je on rekao svom muezinu u kišnom danu: «Kada proučiš Ešhedu enne Muhammeden resulullah, nemoj učiti Hajje'ales-sala, već reci Sallu fi bujutikum,-tj. klanjajte u svojim kućama. Kao da se to nije svidjelo ljudima a on reče: «To je činio onaj ko je bolji od mene.» (Muttefekun alejhi. Buharija u *Kitabul-džumu'a*, poglavlje, *Er-ruhsatu in lem jahdur el-džumu'a fil-metar*, br. 901. Prethodio je u *Kitabul-ezan*, poglavlje, *El-kelamu fil-ezan*, br. 616, u poglavlju *Hel jusalli el-imam bimen hadare*, br. 668. Muslim, *Kitabu salatul-musafirin*, poglavlje, *Es-salatu firrihali*, br. 699)

3. Jak vjetar u mračnoj i hladnoj noći. Ovo je shodno hadisu Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je on proučio ezan u hladnoj i vjetrovitoj noći pa je rekao «Klanjajte u svojim kućama?» Zatim je rekao: «Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi u hladnim i kišovitim noćima muezzinu naređivao da prouči: "Klanjajte u svojim kućama".» U Buharijinoj verziji stoji: «Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi naređivao muezinu da prouči ezan, a zatim bi za njim rekao: "Klanjajte u kućama".» U hladnim noćima ili kišovitim na putovanju. U Muslimovoj verziji stoji: «Ibn Omer je učio ezan u hladnoj, vjetrovitoj i kišovitoj noći pa je na kraju ezana proučio: "Klanjajte u kućama, klanjajte u kućama." Zatim je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naređivao muezinu da u hladnim ili kišovitim noćima na

putovanju prouči: "Klanjajte u kućama".» (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija u *Kitabul-ezan*, poglavlje, *Ezan lil musafirin*, br. 632; i poglavlje, *Ruhsatu fil-metar velilletu en jusalli fi rahlihi*, br. 666; bilježi ga Muslim u *Kitabus-salatil-musafirin*, poglavlje, *Es-salatu fir-rihal*, br. 699)

Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je rekao: «Izišli smo sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jedno putovanje pa je pala kiša. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *«Ko želi od vas neka klanja kod svoje kuće.»* (Hadis bilježi Muslim u *Kitabus-salatil-musafirin*, poglavlje, *Es-salatu fir-rihali fil-metari*, br. 698) Najbolje je da u potpunosti prouči tekst ezana a zatim da kaže: *"Sallu fi bujutikum"* (صلوا في بيوتكم), tj. klanjajte u svojim kućama, ili da kaže: *"Sallu fi rihalikum"* (صلوا في رحالكم), što također znači klanjajte u svojim kućama. Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako u komentaru Buharije, hadis br. 616, kaže: «Bolje je da upotpuni ezan, a da zatim prouči "Klanjajte u svojim kućama."» A u komentaru hadisa 666, kaže da to biva poslije ezana. A u komentaru hadisa 668, kaže da je poznato da se to govori poslije ezana.

4. Kada se postavi i servira hrana, zbog zaokupljenosti nefsa njome. Ovo je shodno hadisu Ibn Omera, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neko od vas bude za hranom (sofrom) neka ne žuri dok ne riješi svoju potrebu za hranom pa makar počeo i namaz.»* (Hadis je muttefekun alejhi, bilježi ga Buharija br. 674, i Muslim br. 559. Njegov tahridž je prethodio u poglavlju o *Namaskim mekruhima*) I shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada se postavi večera i započne namaz započnite sa večerom.»* (Muttefekun alejhi. Buharija br. 671, i Muslim br. 558, Njegov tahridž je prethodio u poglavlju o *Namaskim mekruhima*)

5. Onaj ko ima potrebu za dvije prirodne nužde. Ovo je shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem kaže da je čula Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Nema namaza kada se postavi hrana i nema namaza kada čovjeka muče dvije prirodne nužde.»* (Bilježi ga Muslim br. 560. Njegov tahridž je prethodio u poglavlju o *Namaskim mekruhima*)

6. Ako se boji da će mu rođaka zadesiti smrt te da ga neće zateći živa. Ovo je shodno hadisu Ibn Omera, radijallahu anhu. Njemu je spomenuto da se Seid Ibn Zejd Ibn Amr Ibn Nufejl, čovjek koji je inače bio beduin, razbolio u petak. Pa se s jahalicom uputio ka njemu nakon što je odmakao dan i približilo se vrijeme džume, pa je ostavio džumu zbog toga. (Bilježi ga Buhari u *Kitabul-megazi*, poglavlje, *Haddeseni Abdullah Ibn Muhammed*, br. 3990) Prenosi se od Ebi Derde, radijallahu anhu, da je rekao: «Od čovjekovog razumjevanja vjere je i to da zadovolji svoje potrebe tako kada pristupi namazu da mu srce bude rasterećeno brigama.» (Buhari, *Kitabul-ezan*, poglavlje, *Iza hudiatta'*. Ibn Hadžer u *Fethul-bariju* kaže: "Ibn Mubarek ga prenosi spojeno u poglavlju o *Zuhdu*, br. 1142." Bilježi ga Mirvezi u *Kadrus-sala*)

Tako kao rezime možemo navesti da čovjek ima opravdanje u osam slučajeva ako izostavi namaz u džematu i to: bolest; strah za sebe ili svoj imetak ili čast; kiša i klizavost (poledica); jak vjetar u hladnoj i mračnoj noći; postavljena i servirana hrana za kojom čezne duša; nagon za jednom od dvije prirodne nužde; i da ima bolesnog rođaka za kojeg se boji da bi mogao umrijeti te da ga neće zateći živog. Prethodili su dokazi za svaku od ovih stvari. (*Mugni* od Ibn Kudame, 2/ 276-380; i *Kafi* od Ibn Kudame, 1/398-401)

Na kraju neka je selam i salavat na našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu, ashabe i one koji ih u dobru slijede.

MESDŽID -
razumjevanje, vrijednosti, propisi, prava i pravila ponašanja (adabi) u svjetlu Kur'ana i sunneta

Autor: Dr. Seid Ibn Alij Ibn Vehf El-Kahtani

Bismillahir-rahmanir-rahim

UVOD

Hvala Allahu, ﷻ, Njega hvalimo i od Njega pomoć molimo. Od Njega oprosta molimo i Allahu se utječemo od zla naših duša i naših loših djela. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog koji nema sudruga i svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik. Neka je na njega Allahov selam i salavat, na njegovu porodicu i na njegove ashabe i na one koji ih u dobru slijede do Sudnjeg dana, a zatim:

Ovo je skraćena poslanica-studija o mesdžidima u kojoj sam pojasnio razumjevanje termina mesdžid, množina mesadžid, njihovu vrijednost te vrijednost njihove izgradnje i duhovnog i fizičkog održavanja. Zatim sam pojasnio: vrijednost odlaska u mesdžid, pravila ponašanja prema mesdžidu, propise vezane za mesdžid, važnost naučnih kružoka-halki u njemu, a uz svaku mes'elu sam pripojio i dokaze. U ovoj studiji sam se mnogo okoristio predavanjima i mišljenjima našeg uvaženog šejha Abdullaha Ibn Baza, Allah mu se smilovao i osvjetlio mu kabur i podario deredžu u Firdevsu.

Molim Uzvišenog Allaha, ﷻ, da ovo djelo primi te da ga učini blagoslovljenim i da bude iskreno samo radi Njega te da me okoristi njime u mom životu i nakon moje smrti i da njim okoristi svakog onog do koga dopre, Allah, ﷻ, je taj koji se moli i koji daje i opskrbljuje, On nam je dovoljan i divan je On pomagač. Nema snage i moći osim kod Allaha Uzvišenog. I neka je selam, salavat i bereket na njegova roba i poslanika i najbolje stvorenje, našeg imama i uzora Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu, ashabe i one koji ga slijede u dobru do Sudnjeg dana.

Autor: Seid Ibn Alij Ibn Vehf El-Kahtani

28. 02. 1421. h.g.

Značenje riječi mesadžid-mesdžidi (المساجد)

Mesadžid (المساجد) je množina od riječi *mesdžid* (مَسجِد) ako se pod tim misli na posebno mjesto koje je pripremljeno za obavljanje pet dnevnih namaza. Ako se pod tim misli na mjesto gdje se spušta čelo radi obavljanja sedžde onda harf *dal* u ovoj riječi biva sa fethom pa glasi *mesdžed* (مَسجَد). (Ibn Menzur, *Lisanu arab*; Sanani, *Subulu selam*) Mesdžid u jeziku označava mjesto na kojem se čini sedžda a zatim se to značenje proširilo na objekat u kojem se sakupljaju muslimani radi obavljanja namaza. Zamahšeri kaže: «To je zbog toga što je činjenje sedžde najčasnija radnja u namazu jer je rob na sedždi najbliži svome Gospodaru. Otuda je zbog sedžde izvedena imenica mesdžid, mada se u arapskom jeziku npr. za mjesto na kojem se čini ruku' ne kaže merki'. Zatim je urf-običaj dao posebno značenje mesdžidu i njime označio mjesto koje je posebno napravljeno i pripremljeno za obavljanje pet dnevnih namaza. Musalla na koju se izlazi i okuplja radi klanjanja bajrama nema propis mesdžida.»

Mesdžid u šeriatskoj terminologiji. To je mjesto koje je pripremljeno za stalno obavljanje pet dnevnih namaza. Šeriatski gledano mesdžid je u osnovi svako mjesto na zemlji na kojem se čini sedžda Allahu, عَزَّ وَجَلَّ. [1] Ovo je shodno hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg prenosi Džabir, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*... i učinjena mi je zemlja mesdžidom i čistom zato kojeg god čovjeka iz mog ummeta zatekne namaz neka tu klanja.*» (Buhari, *Kitabu tejemum*; Muslim, *Kitabu mesadžid*) Ovo je od posebnosti našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegova ummeta. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, imam El Kurtubi, 2/117)

Prenosi se u hadisu Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*... gdje god te zatekne namaz klanjaj, to je mesdžid.*» (Buhari, Muslim)

Imam Nevevi kaže: «U ovom hadisu je dokaz o dozvoljenosti obavljanja namaza na svakom mjestu osim onih mjesta koja je šeriat izuzeo kao što su npr. groblja i mjesta na kojima ima nedžaseta poput smetljišta, klaonica itd. Kao i druga mjesta na kojima je zabranjeno klanjati iz drugih razloga poput torova deva, raskrižje puteva i hamami zbog hadisa koji to zabranjuju.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*, 5/5)

Što se tiče izraza *džami'a* (الجامع) to je prefiks riječi mesdžid. Izraz *džeme'a* znači sakupiti nešto. Otuda je mesdžid nazvan džamijom jer sakuplja klanjače i jer je džamija simbol okupljanja. Tako se u arapskom jeziku kaže *el-mesdžidul-džami'a* (المسجد الجامع) ili *mesdžidul-džami'a* (مسجد الجامع) sa značenjem mjesto dnevnog okupljanja (مسجد اليوم الجامع). (*Lisanu arab*, Ibn Menzur) Za mesdžid u kojem se obavlja džuma namaz također se kaže *džami'a* makar bio i malen jer se u određenom vremenu u njemu ljudi okupljaju.

Vrijednost i počast mesdžida

Zbog časti, vrijednosti i značaja mesdžida Allah, سبحانه وتعالى, je taj izraz spomenuo devetnaest puta u Svojoj Knjizi. Zbog njegova značaja i visokog stepena Allah, سبحانه وتعالى, ga spojeno spominje sa svojim imenom a taj spoj predstavlja počast. Spominjanje neke stvari spojeno sa Allahovim imenom može biti dvojako:

1. Da se radi o sifatima-svojstvima koji ne mogu biti sami po sebi kao što su: znanje; moć; govor; sluh; vid. Ovo se kao svojstvo spominje spojeno sa onim ko se opisuje. Njegovo znanje; moć; govor; život; ruka; lice; su svojstva koja ne sliče nikome od Njegovih stvorenja i ona Mu se pripisuju na način kako to Allahu, سبحانه وتعالى, dolikuje. Kaže Uzvišeni: *«Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.» (Šura, 11)*

2. Allah, سبحانه وتعالى, je izraz mesdžid spomenuo spojeno sa Svojim imenom i to je spoj počasti i vrijednosti. Tako Allah, عز وجل, kaže: *«Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u*

Allahovim hramovima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše?» (Bekare, 114) -I kaže: *«Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji molitvu obavljaju i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje.» (Tevbe, 18)* Allah, سبحانه وتعالى, kaže: *«Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!» (Džin, 18)* Iako je svako mjesto i ono što je na njemu Allahovo vlasništvo. On je Stvoritelj i Vlasnik svega. Ali mesdžidi imaju posebnost i posebnu počast kod Allaha, عز وجل, i zato ih navodi spojeno uz Svoje ime. Mesdžidi se odlikuju mnogobrojnim ibadetima, pokornošću i dobrim djelima otuda su mesdžidi samo Allahovi, عز وجل. Isto tako ibadeti s kojima je Allah, عز وجل, zadužio svoje robove nije ih dozvoljeno upražnjavati prema nekom drugom mimo Njega.

Ova vrsta spoja-tj. spoja počasti je spomenuta i u riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: *«Neće se sastati jedan narod u nekoj od Allahovih kuća da uče Allahovu knjigu i da je međusobno proučavaju a da se na njih neće spustiti smiraj, prekrit će ih milost i Allah će ih spomenuti kod onih koji su kod Njega.»* (Muslim, 2699) Na vrijednost mesdžida ukazuju i riječi Uzvišenog: *«A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojime se mnogo spominje Allahovo ime.»* (*Hadž, 40*) Džihad je propisan kako bi se uzvisila Allahova riječ a mesdžid je najbolje mjesto na kojima se uzdiže Allahova riječ, i riječ tevhida i mjesto na kome se obavlja najveći farz nakon dva šehadeta. Otuda je odbrana mesdžida vadžib muslimanima. Tumačeći riječi Uzvišenog: *«A da Allah ne suzbija neke ljude drugima.»* Imam Ibn Džerir kaže: «Najispravnije mišljenje oko tumačenja je da Allah ne suzbija neke ljude drugim ljudima bilo bi uništeno ono što je spomenuo. U to spada suzbijanje mušrika muslimanima, zatim suzbijanje nepravdi koje se dešavaju među podanicima putem vladara. U to spada suzbijanje nepravde između njih zbog lažnog svjedočenja i slično.» *(Džamiul bejan)*

Ibn Kesir kaže: «Tj. da nema suzbijanja jednog naroda drugim narodom i suzbijanja zla jednog naroda od drugih od onoga što je stvorio i odredio od uzroka uništila bi se zemlja i jači bi uništili slabije.» *(Tefsir Ibn Kesir)*

Imam Begavi kaže: «Ajet znači da Allah ne suzbija jedan narod drugim narodom putem džihada, sprovođenjem šeriatskih kazni, bili bi porušene bogomolje u šeriatu svakog poslanika u kojima se obavlja namaz. Tako bi u vremenu Musa'a bile porušene sinagoge, u vremenu Isa'a crkve i manastiri, a u vremenu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bi bili porušeni mesdžidi.» *(Tefsir Begavi)*

Neki kažu da se zamjenica "kojima" u riječima Uzvišenog: *«u kojima se mnogo spominje Allahovo ime»,* vraća na mesdžide jer je ta imenica u pomenutom ajetu najbliža od spomenutih stvari. Imam Ibn Džerir kaže: «Najispravnije mišljenje u tumačenju toga je da bi bile porušene: manastiri monaha kršćanske bogomolje, židovske sinagoge i muslimanski mesdžidi u kojima se mnogo spominje Allahovo ime.» (*Džamiul bejan*, Ibn Džerir; *Tefsir Ibn Kesir*) Onaj ko bude branio mesdžide i pomagao Allahovu, ﷻ, vjeru i njega će Allah, ﷻ, pomoći. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: *«A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru njegovu pomažu.» (Hadž, 41)*

Zatim je Allah, ﷻ, pojasnio svojstva onih koje će pomoći pa kaže: *«Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše? Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze. Na ovom svijetu doživjeće sramotu, a na onom svijetu patnju veliku!» (Bekare, 114)* Zbog vrijednosti i počasti koju imaju mesdžidi Allah, ﷻ, je ukazao da u najveću nepravdu spada sprječavanje održavanja i izgradnje mesdžida. Nema sumnje da je Allah, ﷻ, sve prethodne šeriate derogirao islamom. Nakon toga biva jasno da je zabranjeno graditi crkve, manastire, sinagoge i sve druge neislamske bogomolje. A obaveza je uzdizati i isticati mesdžide, praviti ih i održavati.

Ovo je shodno riječima Uzvišenog: *«U džamijama koje se Allahovom voljom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime - hvale Njega, ujutro i naveče.» (Nur, 36)* Neka je Allah, ﷻ, na pomoći. *(Tefsir Ibn Kesir)* Vrijednost mesdžida je spomenuta u hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Najdraža mjesta Allahu su mesdžidi, a najmrža mjesta Allahu su pijace.»* (Muslim, *Kitabu mesadžid*) Imam Nevevi kaže: **«To je iz razloga jer su mesdžidi kuće pokornosti i zbog toga što su to kuće koje su utemeljene na bogobojaznosti.** A pijace su najmrža mjesta zbog toga što se na njima vara, podvaljuje, lihvari, krivo zaklinje, krše obećanja i zaboravlja se na Allaha i druge negativne stvari.» *(Šerh Nevevi Sahihu Muslim)*

Imam Kurtubi kaže: «**"Najdraže kuće i najdraža mjesta Allahu su mesdžidi."** To je iz razloga što su to mjesta koja su odlikovana ibadetima, zikrom i okupljanjem muslimana, isticanjem znamenja vjere, prisustvom meleka. A pijace su najmrža mjesta Allahu jer se odlikuju traženjem dunjaluka i potrebštinama robova te okretanju od spominjanja Allaha. To je mjesto gdje se ljudi krivo zaklinju i mjesto gdje šejtani vode bitke i tu uzdižu svoje zastave.» (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, imam El Kurtubi)

Najbolja-najvrijednija su tri mesdžida

To su: **Mesdžidul-Haram u Mekki**; **Poslanikov,** sallallahu alejhi ve sellem, **mesdžid u Medini**; i **Mesdžidul-Aksa u Jerusalemu**. Ovo je shodno hadisu Ebu Zerra, radijallahu anhu, u kojem je upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«O Allahov Poslaniče koji je prvi mesdžid sagrađen na zemlji? -Mesdžidul-haram, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. -A koji zatim, upitah? -Mesdžidul-Aksa, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. -Koliko je između njih, upitah ponovo? -Između njih je četrdeset godina, a gdje god*

te zatekne namaz klanjaj to je mesdžid, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.» (Hadis je muttefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, *Kitabu enbija*; Muslim, *Kitabu mesadžid*)

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Hadžerul-esved je spuštan iz Dženneta i bio je bijelji od mlijeka pa je pocrnio zbog grijeha ljudi.»* A u predaji Ibn Huzejme stoji: *«Bio je bijelji od snijega.»* (Tirmizi; Ibn Huzejme) Od njega se također prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah će ga poslati na Sudnjem danu imaće dva oka kojima će gledati i jezik kojim će govoriti i svjedočit će za onoga ko ga je dodirnuo s pravom.»* (Tirmizi, Ibn Huzejme, Ahmed)

Prenosi Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Namaz u ovom mom mesdžidu je bolji od hiljadu namaza u drugim mesdžidima ako se izuzme Mesdžidul-Haram.»* (Buhari, *Vrijednost namaza u mesdžidu Mekke i Medine*, Muslim, *Kitabu hadž*, *Vrijednost namaza u mesdžidu Mekke i Medine*) A u Muslimovoj verziji stoji: *«Namaz u ovom mom mesdžidu je vrijedniji za hiljadu namaza u drugim mesdžidima izuzev Mesdžidul-Harama.»* Ispravno je mišljenje da se vrijednost namaza u Mesdžidul-Haramu odnosi na cijeli harem Mekke. (*Medžmu' fetava*, Ibn Baz) Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Namaz u ovom mom mesdžidu je vrijedniji za hiljadu namaza u drugim mesdžidima izuzev Mesdžidul-Harama, namaz u Mesdžidul-Haramu je bolji od sto hiljada namaza u drugim mesdžidima.»* (Ibn Madže, Ahmed, Sahih)

Prenosi Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ne pritežu se sedla (ne ide se na putovanje radi posjete nekom svetom mjestu) osim radi tri mesdžida: radi ovog moga mesdžida (u Medini), Mesdžidul-Harama i Mesdžidul-Aksa.»* A u Buharijinoj verziji stoji: *«Ne pritežu se sedla osim radi tri mesdžida: Mesdžidul-Harama, Mesdžida Allahova Poslalika, sallallahu alejhi ve sellem, i Mesdžidul-*

Aksa.» (Buhari, *Vrijednost namaza u mesdžidu Mekke i Medine;* Muslim, *Vrijednost tri mesdžida*) Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Između moje kuće i mog minbera je bašta od džennetskih bašti, a moj minber je na mom Havdu.»* (Buhari, *Vrijednost namaza u mesdžidu Mekke i Medine*, Muslim)

Mesdžid u Kubi je najbolji mesdžid nakon tri pomenuta mesdžida

Ovo je shodno hadisu Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, u kojem kaže: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je svake subote dolazio u Kuba mesdžid pješke i jašući.»* Tako je činio i Ibn Omer, radijallahu anhu. U Muslimovoj verziji stoji: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je dolazio u Kuba mesdžid pješke i jašući i klanjao bi dva rekata.»* (Buhari, Muslim) Prenosi se od Sehla Ibn Hunejfa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko se očisti u svojoj kući a zatim otiđe u Kuba mesdžid i klanja u njoj namaz imaće nagradu umre.»* (Nesai, Ibn Madže)

Prenosi se od Usejda Ibn Zuhejra Ensarija, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Namaz u Kuba mesdžidu je kao umra.»* (Tirmizi, Ibn Madže) Zbog ovog mesdžida se ne pritežu sedla (posebno putovanje) već je ovaj mesdžid posjećivao iz Medine ili da dođe u Medinu pa da posjeti Kuba mesdžid, a što se tiče poduzimanja posebnog putovanja (nekom svetom mjestu) to nije dozvoljeno osim radi tri mesdžida kao što je prethodno objašnjeno.

Vrijednost izgradnje i održavanja mesdžida

Prenešeni su mnogi šeriatski tekstovi koji podstiču na to kao što su riječi Uzvišenog: *«Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji molitvu obavljaju*

i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje; oni su, nadati se je, na pravom putu.» *(Tevbe, 18)* Održavanje mesdžida biva njihovom izgradnjom, čišćenjem, prostiranjem i osvjetljenjem. Također održavanje biva klanjanjem namaza u njima i mnoštvom prisustvovanja u džematu, učenjem i podučavanjem korisnih nauka u njemu. A najveća i najkorisnija nauka je učenje i podučavanje Kur'ana kao i druge vrste pokornosti. Te iskreno ispovjedanje svih ovih ibadeta samo Allahu, ﷻ. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: *«Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!»* *(Džinn, 18)*, i kaže Allah: *«U džamijama koje se Allahovom voljom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime - hvale Njega, ujutro i naveče, ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji molitvu obavljaju i milostinju udjeljuju, i koji strepe od Dana u kom će srca i pogledi biti uznemireni, da bi ih Allah lijepom nagradom za djela njihova nagradio i da bi im od dobrote Svoje i više dao. A Allah daje kome hoće, bez računa.»* *(Nur, 36-38)* Riječi Uzvišenog: *«koje se Allahovom voljom podižu»* tj. Allah, Azze ve Dželle, je naredio da se grade i podižu, i naredio je da se čiste i održavaju. Drugi kažu da ajet znači: da je Allah, Azze ve Dželle, naredio uspostavljanje ugovora sa mesdžidima i njihovo čišćenje od prljavštine, laži, te govora i djela koji ne dolikuju u njima. (*Tefsir Ibn Kesir*) Uzvišeni kaže: *«I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: «Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš!»* *(Bekare, 127)* Jer kada se izraz *"raf'"* upotrjebi za kuće to najčešće znači njihovu izgradnju.» (*Džamiu bejan*, Taberi) Šejh Sadi kaže u tumačenju pomenutog ajeta: «Ovo se odnosi na skupinu propisa u vezi mesdžida tako da u to spada: Njihova izgradnja, usisavanje, čišćenje od nedžaseta i ostale prljavštine, čuvanje od luđaka i dječurlije na kojima možda ima nedžaseta, **čuvanje od kafira**, vođenje računa da se ne pričaju laži i bespotreban govor u mesdžidu te da se ne galami u njemu, izuzev spominjanja Allaha.» (*Tefsir Sadi*)

Prenosi se od Amra Ibn Mejmuna, radijallahu anhu, da je rekao: «Zapamtio sam ashabe Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govore: *«Mesdžidi su Allahove kuće. Allah, Azze ve Dželle, uzima sebi za obavezu da ugosti-počasti one koji ga posjete.»* (*Džamiu bejan*, Taberi)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je podsticao da se grade mesdžidi. Tako se prenosi od Osmana Ibn Afana, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko sagradi mesdžid (Bukejr kaže: Mislim da je dodao: želeći time Allahovo zadovoljstvo) Allah će mu isti sagraditi u Dženetu.»* A u Muslimovoj verziji stoji: *«Ko sagradi mesdžid u ime Allaha (Bukejr kaže: Mislim da je rekao: želeći time Allahovo zadovoljstvo) Allah će mu sagraditi kuću u Dženetu.»* (Buhari, Muslim, *Kitabu sala*) Ibn Hadžer tumačeći njegove riječi: «Ko sagradi mesdžid» kaže: «Hadis je došao neodređeno (bez određenog člana) tako da to podrazumjeva i mali i veliki mesdžid.» (Ibn Hadžer, *Fethul bari*)

A u rivajetu kod Enesa, radijallahu anhu, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko sagradi mesdžid mali ili veliki Allah će mu sagraditi kuću u Dženetu.»* (Tirmizi, *Kitabu sala*) U hadisu Ebi Zerra, radijallahu anhu, se spominje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko sagradi mesdžid koliko gnijezdo prepelice Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu.»* (Bezar; Taberani; *Tergib ve terhib* od Menzurja, 1/262.)

Hafiz Ibn Hadžer kaže: «Većina učenjaka smatra da se radi o metafori jer gnijezdo koje iskopa prepelica na zemlji kako bi snijela jaja i na njima ležala nije dovoljno da se na njemu obavi namaz. Drugi učenjaci kažu da se hadis razumije shodno njegovoj vanjštini. Jer mjesto na kojem se obavlja namaz biva te veličine ili ako se uzme da u izgradnji mesdžida učestvuje grupa ljudi onda svakom pojedincu može zapasti ta veličina, i sve to predstavlja izgradnju tog mesdžida. Ovo je shodno mišljenju ako se uzme da je mesdžid mjesto na ko-

jem se obavlja namaz. Ako se uzme da je mesdžid mjesto na kojem se čini sedžda čelom onda nema potrebe za prethodno spomenutim (jer se hadis može lahko razumjeti po svojoj vanjštini). Međutim izraz u hadisu bena-sagradi ukazuje na pravu izgradnju. To potvrđuje i rivajet Ummi Habibe, radijallahu anha, u kojem stoji: *«Ko radi Allaha sagradi kuću.»* Bilježi ga Semevije u njegovim *Fevaidima* sa hasen senedom. Međutim ne smeta da se hadis shvati u prenesenom značenju jer izgradnja svake stvari biva shodno toj stvari. Vidjeli smo mnoge mesdžide pokraj puteva kojima se kreću putnici a koji su najmanji što mogu biti. Neki skoro da su mali tako da se samo može sedžda učiniti. Bilježi Bejheki u Šu'abu od Aiše hadis poput onog što prenosi Osman. I dodaje: *«Rekoh jesu li to ovi mesdžidi koji se nalaze pokraj puteva? Da, reče.»* Taberani bilježi istu predaju u hadisu Ebi Kursafe sa dobrim senedom.» (Ibn Hadžer, *Fethul bari*)

Što se tiče njegovih riječi: «Ko sagradi mesdžid u ime Allaha (radi Allaha)» tj. ko ga sagradi iskreno u ime Allaha, ﷻ. Spominje Ibn Hadžer od Ibn Dževzija da je rekao: **«Ko napiše svoje ime na mesdžidu koji sagradi taj je daleko od iskrenosti.»** (*Fethul bari, 1/545*) **«Onaj ko ga bude gradio uz nadoknadu-plaću također neće zaraditi ono što se obećaje u hadisu zbog nepostojanja ihlasa-iskrenosti**. Ako bude djelimično naplaćivao treba znati da potpunu iskrenost neće postići osim s dobrovoljnim radom» (*Fethul bari, 1/545*) Što se tiče riječi u hadisu od Osmana, radijallahu anhu: «Allah će mu sagraditi istu u Džennetu.» Kurtubi kaže: «Ovo se ne uzima po vanjštini. Već znači da će mu shodno njegovoj nagradi napraviti bolju i veću.» *(El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/130*)* Imam Nevevi kaže: «Njegove riječi: «istu» mogu značiti dvije stvari: istu po imenu kuća a što se tiče po ljepoti i vrijednosti poznato je da će to biti nešto što oko nije vidjelo, niti je uho čulo niti je ljudsko srce moglo zamisliti.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

Njegova vrijednost u odnosu na džennetske kuće je kao vrijednost mesdžida u odnosu na ovodunjalučke kuće. (*Fethul bari*) Nema sumnje da razlika (između te dvije kuće) dolazi do izražaja ako se uzme u obzir dunjalučka tjeskoba i ahiretska širina jer je pedalj u Džennetu bolji od dunjaluka i onoga što je na njemu. (*Fethul bari*)

Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Od onoga što će vjernik imati od svog rada i dobrih djela i poslije smrti je nauka kojoj je podučavao i koju je širio; dobro dijete koje je ostavio; mushaf koji je ostavio u nasljedstvo ili mesdžid koji je sagradio za putnike namjernike; voda koju doveo (navratio) i sadaka koju je u zdravlju izdvojio iz svog imetka a koja će ga stići poslije njegove smrti.»* (Ibn Madže, *Sahih Tergib ve terhib*)

Vrijednost koračanja-odlaska u mesdžid

Odlazak u mesdžid radi obavljanja namaza u džematu predstavlja jednu od najvećih pokornosti, po tom pitanju su prenesene mnoge vrijednosti i mnogi hadisi, a neki od njih su:

1. Velika ljubav prema mesdžidima će čovjeka dovesti u hlad Arša na Sudnjem danu. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Sedmoricu će Allah Uzvišeni staviti u Svoj hlad na dan kada ne bude bilo drugog hlada osim Njegova hlada: pravednog vladara; mladića koji je odrastao čineći ibadet Allahu; čovjeka čije je srce okačeno za mesdžid; dva čovjeka koji se vole u ime Allaha na tome se sastaju i na tome se rastaju; čovjeka kojeg lijepa i žena na položaju pozove na blud pa je on odbije i rekne: ja se bojim Allaha; čovjeka koji udijeli sadaku pa je sakrije tako da ne zna njegova ljevica šta je udijelila njegova desnica; i čovjeka koji se u samoći sjeti Allaha pa mu zasuze oči.» (Buhari, Fadlu mesadžid)*

A u Muslimovoj verziji stoji: *«Čovjek koji je vezan za mesdžid kada iziđe iz njega dok se ne vrati u njega (misli na njega).» (Buhari, Fadlu mesadžid; Muslim, Kitabu zekat)*

Imam Nevevi tumačeći riječi: *«Čovjek čije je srce okačeno za mesdžid.»*, kaže: «To znači da jako voli mesdžid i da redovno prisustvuje džematu u njemu, a ne misli se da stalno sjedi u njemu.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*) Tumačeči pomenute riječi hafiz Ibn Hadžer kaže: «Ovako se bilježi u dva sahiha. Vanjština ukazuje na vješanje kao kad se nešto objesi ili okači u mesdžidu kao što je npr. kandilj. Time želi ukazati dugo sjećanje i nošenje mesdžida u svom srcu iako je izišao iz njega. Na to ukazuje rivajet Dževzekija u kojem stoji: «Kao da mu je srce okačeno u mesdžidu.» Moguće je da se odnosi na vezu a to je jaka ljubav na šta ukazuje rivajet od Ahmeda «Okačen za mesdžid.» (Ibn Hadžer, *Fethul bari*)

2. Odlazak u mesdžid podiže čovjekovu deredžu i briše loša djela a priskrbljuje dobra. Ovo je shodno hadisu Abdullaha Ibn Mesuda, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nema nijednog čovjeka koji se lijepo očisti i upotpuni abdest a zatim se zaputi u neki od ovih mesdžida a da mu Allah neće za svaki korak upisati po jedno dobro djelo i podići ga za jedan stepen i pobrisati mu po jedno loše djelo.»* (Muslim, *Obaveznost namaza u džematu*)

I shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada se neko od vas lijepo abdesti a zatim iziđe u mesdžid i ne iziđe osim radi namaza neće napraviti nijedan korak a da mu se zbog njega neće povisiti deredža i zbog njega će mu biti izbrisano jedno loše djelo.»* (Buhari, Muslim) Prenosi Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko se očisti u svojoj kući a zatim otiđe u neku od Allahovih kuća kako bi obavio farz od Allahovih farzova njegovi koraci će biti: jedan mu briše grijeh a drugi mu podiže deredžu-stepen.»* (Muslim, *Vrijednost namaza)*

Imam Kurtubi kaže: «Davudi kaže: Ako bude imao grijeha biće mu pobrisani njima (koracima) a ako ne bude imao zbog njih će mu se uzdići deredža u Džennetu.» Kažem ovo bi značilo da svaka stopa-korak znači po jednu deredžu. Ili mu se diže deredža ili mu se briše grijeh. Drugi učenjaci mimo njega kažu da sa jednim korakom postiže tri stvari zbog Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi u drugom hadisu: *«Allah mu svakim korakom upiše jedno dobro djelo i njime mu podiže derdžu i njime mu briše jedno loše djelo.»* Allah najbolje zna. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/290)

Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Za svaki korak pojedinačno mu se diže deredža, briše mu se jedno loše djelo i piše mu se jedno dobro djelo. Ovaj zadnji dodatak u hadisu (da mu se piše dobro djelo bilježi Muslim od Ibn Mesuda, radijallahu anhu). Ako je vjerodostojan rivajet da mu se jednim korakom uzdiže deredža a da mu se drugim briše loše djelo onda se može reći da je to bilo prvobitno pa je Allah, عَزَّ وَجَلَّ, dodao dodatnu vrijednost te je za svaki korak odredio tri nagrade: podizanje deredže; brisanje lošeg djela; i pisanje jednog dobrog djela.» (Bin Baz, *Šerh Sahihu Buhari, 2119*)

3. Piše mu se nagrada za odlazak kući kao i nagrada za odlazak u mesdžid ako za to bude očekivao nagradu. Ovo je shodno hadisu Ubeja Ibn Kaba, radijallahu anhu, u kojem kaže: *«Bio je jedan čovjek, a nisam poznavao čovjeka čija je kuća bila udaljenija od mesdžida od njegove, a nije izostavljao namaz u džematu. Kaže Ubej Ibn Kab: Bi mu rečeno, ili sam mu rekao: Kada bi sebi kupio magarca da ga jašeš po noći i po vrućini. -Ne bih volio da mi je kuća blizu mesdžida, reče on. Ja želim da mi se upiše nagrada za moj odlazak u mesdžid i povratak mojoj porodici. -Pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «Allah ti je već sve to objedinio.»* A u drugoj predaji stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Tebi pripada ono što očekuješ da zaradiš.»* (Muslim, *Kitabu mesadžid, Vrijednost mnoštva koraka do mesdžida*)

Imam Nevevi kaže: «Ovaj hadis potvrđuje postojanje nagrade pri povratku kao što je potvrđeno pri odlasku.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*) Prenosi se od Ebi Muse Ešarije, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Najveću nagradu za namaz ima onaj čovjek kojem je najdalje otići na namaz, zato produžite hod. Onaj koji iščekuje namaz kako bi ga klanjao sa imamom ima veću nagradu od onoga koji ga klanja a zatim zaspi.»* (Buhari, *Kitabu ezan;* Muslim, *Vrijednost mnoštva koraka do mesdžida*)

Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je pleme Benu Seleme htjelo da se preseli u blizinu mesdžida pa je to doprlo do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je on rekao: *«Do mene je doprla vijest da želite da se preselite u blizinu mesdžida?» -Rekoše: Da Allahov Poslaniče, htjeli smo to. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «O Benu Seleme vaše kuće pišu vašu istoriju, vaše kuće pišu vašu istoriju. O Benu Seleme ne činite to jer ćete zbog udaljenosti vaših kuća biti nagrađeni.»* (Buhari, *Kitabu ezan;* Muslim, *Kitabu mesadžid, Vrijednost mnoštva koraka do mesdžida*)

4. Koračanje ka mesdžidu briše grijehe. Shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Hoćete li da vas uputim na ono čime će vam Allah pobrisati grijehe i time povisiti deredže?» -Naravno Allahov Poslaniče, rekoše. -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «Upotpunjavanje abdesta u teškoćama, mnoštvo koraka do mesdžida, iščekivanje namaza nakon namaza, to vam je kao straža na granicama-ribat, to vam je kao ribat.»* (Muslim, *Vrijednost namaza*) Brisanje grijeha je metafora za njihov oprost a može značiti da se bukvalno brišu iz knjige meleka čuvara što je dokaz da bivaju oprošteni, podizanje dereža su najveći stepeni u Džennetu. Izraz *«isbagul-vudu'»* (إسباغ الوضوء) znači upotpunjavanje abdesta, a odnosi se u vremenu velikih hladnoća i u bolesti tijela. Mnoštvo koraka biva ako je kuća udaljena i sa uzastopnim hodom. (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

5. Koračanje ka mesdžidu nakon upotpunjenja abdesta oprašta grijehe. Shodno hadisu Osmana Ibn Afana, radijallahu anhu, gdje kaže da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Ko se abdesti radi namaza i upotpuni abdest zatim otiđe da klanja propisani namaz pa ga klanja sa ljudima u džematu u mesdžidu Allah će mu oprostiti grijehe.»* (Muslim, *Kitabu tahare, Fadlu vudu ve sala*)

6. Onaj ko ujutro ili naveče otiđe u mesdžid Allah, عَزَّ وَجَلَّ, će mu pripremiti gostoprimstvo u Džennetu za svaki odlazak jutrom i večeri shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko ujutro ili navečer otiđe u mesdžid Allah će mu za svaki odlazak pripremiti doček-gozbu u Džennetu.»* (Buhari, Muslim) Riječ *gada* znači ujutro tj. rano, a riječ *raha* znači vraćati se navečer a upotrebljava se za odlazak i povratak. Riječ *e'adde* znači pripremiti, a riječ *nuzul* znači ono što se pripremi gostu radi počasti kod njegova dolaska, i to biva svako jutro i večeri. (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/294) Ovo je Allahova dobrota koju On daje onima koji jutrom i večeri odlaze na namaz u džematu. Sa svakim odlaskom i povratkom priprema mu se doček u Džennetu.

7. Onaj ko otiđe u džemat ali bude pretečen (zakasni) tako da ne prispije u džemat ipak ima nagradu kao da je prisustvovao džematu. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Onaj ko se lijepo abdesti i otiđe u mesdžid a zatim zatekne ljude da su već klanjali, Allah, Azze ve Džel-le, će mu dati jednaku nagradu kao i onome koji je klanjao i prisustvovao džematu, a ni njihovim se nagradama neće ništa umanjiti.»* (Ebu Davud, *Kitabu sala*)

8. Onaj ko se očisti i zatim otiđe na namaz u džemat on se smatra da je u namazu sve dok se ne vrati kući. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada se neko od*

vas abdesti a zatim otiđe u mesdžid on je u namazu sve dok se ne vrati i neka ne čini ovako.», zatim je prepleo prste (kao kad se njima pucketa)». (Ibn Huzejme, *Sahih tergib ve terhib*)

9. Onaj ko otiđe na namaz u džematu očišćen ima nagradu kao hadžija u ihramu. Ovo je shodno hadisu Ebu Umame, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Ko iziđe iz svoje kuće očišćen radi propisanog namaza njegova je nagrada kao nagrada hadžije u ihramu.*» (Ebu Davud, *Kitabu sala; Sahih tergib ve terhib*)

10. Onaj ko iziđe da obavi namaz u džematu taj je pod Allahovom, عَزَّ وَجَلَّ, brigom i garancijom. Ovo je shodno hadisu Ebu Umame, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*O trojici se Allah, عَزَّ وَجَلَّ, brine (štiti ih): čovjek koji kao borac iziđe da se bori na Allahovom, عَزَّ وَجَلَّ, putu. On je pod Allahovom, عَزَّ وَجَلَّ, zaštitom sve dok ga ne usmrti i uvede u Džennet ili dok ga ne vrati sa onim što je stekao od nagrade i plijena. Čovjek koji otiđe u mesdžid, takav je pod Allahovom, عَزَّ وَجَلَّ, zaštitom dok ga Allah, عَزَّ وَجَلَّ, ne usmrti ili dok ga ne vrati sa onim što je zaradio od nagrade i plijena. I čovjek koji u svoju kuću uđe sa selamom takav je pod Allahovom, عَزَّ وَجَلَّ, garancijom.*» (Sunen Ebu Davud, *Kitabu džihad*)

Ovo je od Allahove dobrote da je svakog od ove trojice stavio pod Svoju zaštitu sve dok im ne dadne potpunu nagradu. Izraz *damin* znači ono što je pod garancijom, a što se tiče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: «*i čovjek koji u svoju kuću uđe sa selamom.*», se mogu dvojako protumačiti: Prvo: Ovo se može odnositi da nazove selam pri ulasku u kuću. Drugo: Izraz selam u hadisu može označavati da uđe u kuću radi mira kako bi se spasio smutnje želeći na taj način da se osami kako se ne bi miješao sa ljudima. (*Mealimu sunen*, Hatabi) Ovo se odnosi na vrijeme kada vlada smutnja (fitna), i kada se musliman boji za svoju vjeru. Što se tiče normalnih uslova bez smutnje, onaj vjernik koji se miješa sa ljudima i saburi na njihovim neprijatnostima i poziva ih ka Allahu, عَزَّ وَجَلَّ, takav ima

veću nagradu od onog koji se ne miješa sa ljudima niti trpi njihovo uznemiravanje i neprijatnosti, a Allah, عَزَّ وَجَلَّ, najbolje zna.

11. Rasprava u uzvišenom društvu oko veličine nagrade onih koji pješke odlaze da obave namaz u džematu. Ovo je shodno hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhu, da je Allah, عَزَّ وَجَلَّ, u snu rekao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: «*O Muhammede da li znaš o čemu raspravlja uzvišeno društvo (bliski meleki) (Moguće je da je taj izraz upotrebljen iz razloga što se ljudi vesele što su time odlikovani nad melekima iako s druge strane podliježu strastima.)?» -Da rekao sam, o kefaretima-iskupljenjima, i boravku u mesdžidu nakon namaza, i odlasku u džemat pješke te upotpunjavanju abdesta u teškoćama. Onaj ko to uradi živjet će u dobru i umrijet će u dobru, a njegovi grijesi će biti kao na dan kada ga je rodila majka.*» (*Sunen Tirmizi*)

12. Odlazak radi namaza u džematu je jedan od uzroka sreće na dunjaluku i na ahiretu. Ovo je shodno riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: «*Onaj ko to uradi živjet će u dobru i umrijet će u dobru.*» I shodno riječima Uzvišenog: «*Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili.» (Nahl, 97)*

13. Odlazak na namaz u džematu je jedan od uzroka brisanja grijeha. Shodno riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u prethodnom hadisu: «*... a njegovi grijesi će biti kao na dan kada ga je rodila majka.*» (*Sunen Tirmizi*)

14. Allahova počast onome ko posjeti mesdžid. Ovo je shodno hadisu Selmana, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Onaj ko se abdesti u svojoj kući a zatim otiđe u mesdžid on je Allahov posjetioc, a obaveza posjećenog je da počasti posjetioca.*» (Taberani, Ibn Ebi Šejbe) Prenosi se od Amra Ibn Mejmuna, radijallahu anhu, da je rekao: «Sreo sam ashabe Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a oni su govorili: «*Mesdžidi su Allahove kuće*

i Allahova je obaveza da počasti one koji ga posjete.» (Ibn Džerir, *Džamiul bejan*) U drugoj predaji stoji od Ibn Mejmuna, radijallahu anhu, od Omera, radijallahu anhu, da je rekao: *«Mesdžidi su Allahove kuće na zemlji, obaveza je da posjećeni počasti svog posjetitelja.»* (Ibn Ebi Šejbe, *El Musnef*)

15. Allah, ﷻ, se raduje kada Njegov rob ide u mesdžid pod abdestom, shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neće se niko lijepo abdestiti i upotpuniti abdest a zatim otiđe u mesdžid radi namaza u njemu a da mu se Allah ne obraduje kao što se porodica obraduje odsutnom kada se pojavi.»* (Ibn Huzejme, *Sahih tergib ve terhib*) Imam Ibn Huzejme je shodno ovom hadisu naveo poglavlje pod naslovom: «Spomen Allahove, ﷻ, radosti zbog hoda njegova roba pod abdestom prema mesdžidu.» (Sahih Ibn Huzejme) Sva Allahova svojstva se potvrđuju na način kako to Njemu, Subhanehu ve Te'ala, dolikuje.

16. Oni koji po tami noći budu išli u mesdžide na Sudnjem danu će imati potpuno svjetlo. Ovo je shodno hadisu Burde, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Obraduj one koji po tami noći idu u mesdžide potpunim svjetlom na Sudnjem danu.»* (Ebu Davud, Tirmizi, Suneni)

Adabi (pravila ponašanja) odlaska na namaz u džematu

Odlazak na namaz u džematu ima važne adabe-etičke norme (pravila ponašanja) a od njih su:

1. Abdestiti se u svojoj kući i upotpuniti abdest. Ovo je shodno hadisu Ibn Mesuda, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nema nijednog čovjeka koji se lijepo očisti i upotpuni abdest a zatim se zaputi u neki od ovih mesdžida a da mu Allah neće za svaki korak upisati po jedno dobro djelo i podići ga za jedan stepen i pobrisati mu po jedno loše djelo.»* (Muslim, *Vudžubu salatu džema*)

2. Da se kloni neugodnih mirisa. Ovo je shodno hadisu Džabira Ibn Abdullaha, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko je jeo bijeli ili crveni luk neka se odmakne od nas ili neka se odmakne od našeg mesdžida i neka sjedi u svojoj kući.»* U Muslimovoj predaji stoji: *«Meleke uznemirava ono što uznemirava i ljude.»* U drugom Muslimovom rivajetu stoji: *«Ko jede crveni luk, bijeli luk i prasu neka se ne približava našem mesdžidu jer i meleke uznemirava ono što uznemirava ljude.»* (Buhari, Muslim)

3. Da se ukrasi i uljepša. Shodno riječima Uzvišenog: *«O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da molitvu obavite!...» (Araf, 31)* I shodno riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«Allah je lijep i voli ljepotu.»* (Muslim)

4. Da prouči dovu izlaska iz kuće da iziđe s nijjetom radi obavljanja namaza, a zatim da prouči: *«U ime Allaha, na Allaha se oslanjam, nema snage ni moći osim kod Allaha.»* (Ebu Davud, Tirmizi) Kada to prouči bude rečeno: «Upućen si, to ti je dovoljno i sačuvan si.» Od njega se udalje šejtani a drugi šejtan rekne. "Kako ćeš nauditi čovjeku koji je upućen i sačuvan i zaštićen."» (Ebu Davud, *Kitabul-edeb*)

-«Allahu moj utječem ti se od toga da zavodim (u zabludu) ili da budem zaveden (u zabludu), da na grijeh navodim ili da budem grješnik, da činim nepravdu ili da mi se čini nepravda, da u neznanje pozivam ili da budem neznalica.» (Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže) *-«Allahu moj osvjetli moje srce, osvjetli moj jezik, osvjetli moj sluh, osvjetli moj vid, osvjetli ispred mene i iza mene, iznad mene i ispod mene, s lijeva i s desna, obasjaj moju dušu, i povećaj mi i uvećaj mi svjetlo, podari mi svjetlo i učini me svjetlom, Allahu moj daj mi svjetlo. Allahu moj podari svjetlo mom tijelu, mojoj krvi, mojoj kosi i koži.»* (Buhari, Muslim)

5. Neka ne prepliće prste i pucketa njima na putu do mesdžida niti dok je u namazu. Ovo je shodno hadisu Kaba Ibn Udžre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi

ve sellem, rekao: *«Kada se neko od vas lijepo abdesti a zatim iziđe s nijjetom da otiđe do mesdžida neka ne preplića prste jer je u namazu.»* (Tirmizi, Sunen)

6. Neka u džemat ide smireno i polahko. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada čujete ikamet krenite na namaz neka se na vama ogleda smiraj, nemojte žuriti, što stignete klanjajte a što vas je prošlo upotpunite (naklanjajte).»* U drugoj predaji stoji: *«Kada se uspostavi namaz nemojte žuriti na njega, idite tako da se na vama ogleda smirenost, što stignete klanjajte a što vas je prošlo to upotpunite (naklanjajte).»* (Buhari, *Kitabu ezan*; Muslim, *Kitabu mesadžid*) U ovom hadisu je zabrana da se žurno odlazi na namaz a podstiče se da se na namaz ide smireno, polagano i dostojanstveno, bez obzira da li se radi o džuma namazu ili nekom drugom namazu, i bez obzira da li strahuje da neće stići na početni tekbir ili ne. Njegove riječi: *«Kada čujete ikamet.»*, su spomenute kao upozorenje u odnosu na druge situacije i stanja. Jer ako je zabranjeno žuriti na namaz kada čuje ikamet a tada je najveća mogućnost da ga prođe dio namaza, onda je prije toga pogotovo zabranjeno žuriti na namaz. To potvrđuju i njegove sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *«Kada se neko od vas uputi prema namazu on je u namazu.»* Ovo obuhvata sva vremena u kojima se čovjek kreće prema namazu. Zatim je to još jednom potvrdio riječima: *«Što stignete klanjajte a što vas je prošlo to upotpunite (naklanjajte).»* Ovo upozorenje je došlo kako neko ne bi pogrešno mislio da se pomenuta zabrana ne odnosi na one koji ne strahuju da će ih proći dio namaza. Dakle ova zabrana je jasno prenešena pa makar ga prošao dio namaza a zatim je objasnio šta će u tom slučaju činiti. (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

7. Pri ulasku u mesdžid ući će desnom nogom i proučit će: *«Utječem se Allahu Uzvišenom, Njegovom plemenitom licu, Njegovoj vječnoj vlasti od prokletog šejtana.»* (Ebu Davud)

-*«U ime Allaha, salavat i selam na Allahova Poslanika. Allahu moj otvori mi vrata Tvoje milosti.»* (Ebu Davud) Također u hadisu Ebi Humejda i Ebi Esida, radijallahu anhum, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neko od vas uđe u mesdžid neka prouči: Allahu moj otvori mi vrata Svoje milosti, a kada iziđe neka prouči: Allahu moj ja Te molim da mi podariš od svoje dobrote.»* (Muslim)

8. Kada uđe u mesdžid nazvat će selam takvim glasom da ga čuju oni oko njega. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, nećete vjerovati dok se ne budete međusobno voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto ako ga uradite međusobno će te se zavoljeti? Širite međusobno selam.»* (Muslim, *Kitabu iman*) Amar Ibn Jasir, radijallahu anhu, kaže: *«Ko sastavi tri stvari sakupio je iman: Da druge sačuvaš svoje nepravde, upućivanje selama svijetu i udjeljivanje pri siromaštvu»* (Buhari, *Kitabu iman*)

9. Da klanja tehijjetul-mesdžid pozdrav džamiji. Ako je muezzin već označio vrijeme namaza neka klanja potvrđene sunnete ukoliko prije tog namaza ima potvrđenih sunneta. A ako uđe u mesdžid prije namaza klanjat će dva rekata tehijjetul-mesdžid. Ovo je shodno hadisu Katade, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neko od vas uđe u mesdžid neka ne sjeda dok ne klanja dva rekata.»* (Buhari, Muslim)

10. Davanje prednosti prvom saffu ako je moguće sa desne strane imama bez guranja i uznemiravanja drugih. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, ﷺ, rekao: *«Kada bi znali ljudi koja je vrijednost ezana i prvog saffa a zatim se ne mognu dogovoriti osim izvlačenjem (strelica) izvlačili bi.»* (Buhari, Muslim) I shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem stoji da je Poslanik, ﷺ, rekao: *«Allah i njegovi meleci donose salavat na desnu stranu saffova.»* (Ebu Davud, Ibn Madže)

11. Da sjedi okrenut prema Kibli, da uči Kur'an i spominje Allaha, ﷻ. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Svaka stvar ima svog prvaka a prvak sjedenja je sjedanje-okretanje naspram Kible.»* (Taberani)

12. Da zanijjeti iščekivanje namaza i da nikoga ne uznemirava. Jer čovjek je u namazu sve dok iščekuje namaz, meleki ga blagosiljaju prije namaza i poslije namaza sve dok je na mjestu gdje je klanjao. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Rob je neprestano u namazu sve dok je na svojoj musalli (mjestu gdje je klanjao), iščekuje namaz a meleki govore: «Allahu moj smiluj mu se, Allahu moj oprosti mu, sve dok ne otiđe ili dok ne izgubi abdest.»* A u Muslimovoj verziji stoji: *«Meleki na nekog od vas neprestano donose slavat sve dok je u medžlisu- mjestu na kojem je klanjao i govore: «Allahu moj oprosti mu i primi mu pokajanje sve dok ne uznemiri (riječju ili djelom) ili dok ne izgubi abdest.»* (Buhari, Muslim)

13. Kada se prouči ikamet neka ne klanja drugi namaz osim onoga koji je propisan. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada se prouči ikamet za namaz onda nema drugog namaza osim farza (ne klanja se osim propisani namaz, tj. dotični farz).»* (Muslim)

14. Kod izlaska iz mesdžida prvo izlazi lijevom nogom što je nasuprot ulaska u mesdžid. Jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio i davao prednost desnoj strani koliko je mogao u svakoj stvari kao što je čišćenje, hodanje, oblačenje obuće i slično. (Buhari) Ibn Omer, radijallahu anhu, je praktikovao pri ulasku u mesdžid da ulazi desnom a izlazio bi lijevom nogom. (Buhari) Enes, radijallahu anhu, kaže: «Od sunneta je kada ulaziš u mesdžid da otpočneš desnom nogom a kada izlaziš da otpočneš lijevom nogom.» (Hakim) Tom prilikom treba proučiti: *«U ime Allaha, neka je selam i salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Allahu moj ja Te molim da mi podariš od Tvoje dobrote. Allahu moj zaštiti me od prokletog šejtana.»* (Muslim, Ebu Davud)

Propisi vezani za mesdžide

1. Čišćenje mesdžida, uljepšavanje i njihovo održavanje. Ovo je shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem kaže: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio izgradnju mesdžida u plemenima* (الدور) *i da se čiste i uljepšavaju.»* (Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže) Prenosi se od Semure da je pisao svom sinu: «A zatim: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je naređivao da u našim plemenima gradimo mesdžide, da ih popravljamo i čistimo.» (Ebu Davud) Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je neka crna žena mela mesdžid pa je umrla, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije znao za njenu smrt. Jednog dana je spomenuo pa upita: -Šta je uradio taj insan? -Umrla je Allahov Poslaniče, rekoše. -Zašto me niste obavjestili, upita Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem? -Ona je bila to i to pa su spomenuli njen slučaj te umanjiše njen značaj. -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «Uputite me na njen kabur.» Pa je došao do njenog kabura i klanjao dženazu a zatim reče: *«Ovi kaburovi su napunjeni mrakom nad njihovim stanovnicima. Allah,* ﷻ*, ih osvjetljava njima mojom dovom.»* (Buhari, Muslim)

Prenosi se od Enesa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Jednog dana dok smo bili u mesdžidu sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, došao je neki beduin pa je počeo mokriti u mesdžidu. Ashabi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, povikaše: meh, meh (Izraz "meh" znači kloni se toga ili prestani. To je riječ koja se koristi kao ukor). Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «Ne prekidajte ga, ostavite ga.» Pa su ga ostavili dok se nije pomokrio. Zatim ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,*

pozvao pa mu reče: «Ovi mesdžidi nisu mjesto za mokraču i izmet, oni su namjenjeni za spominjanje Allaha za obavljanje namaza i učenje Kur'ana.» Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nekom čovjeku da donese kofu vode pa je prosuo na to mjesto.» (Buhari, Muslim) Prenosi se od Enesa Ibn Malika, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Pljuvačka u mesdžidu je grijeh a iskup za nju je uklanjanje.»* (Buhari, Muslim) Prenosi se od Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Predstavljena su mi djela mog ummeta, dobra i loša pa sam vidio među dobrim djelima uklanjanje smetnji sa puta a među lošim djelima sam našao pljuvačku koja se našla u mesdžidu i nije uklonjena.»* (Muslim) Imam Nevevi kaže: «Ovaj ukor se shodno vanjštini hadisa ne odnosi samo na onoga ko je to pljunuo već i na one koji su to vidjeli i nisu to uklonili niti oprali.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

2. Pri odlasku u mesdžid musliman se treba kloniti ružnih mirisa. Ovo je shodno hadisu Džabira, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko jede crveni ili bijeli luk neka se izdvoji od nas, ili neka se kloni našeg mesdžida, neka sjedi u svojoj kući.»* U Muslimovoj verziji stoji: *«Meleke uznemirava ono što uznemirava i ljude.»* (Buhari, Muslim) Omer Ibn Hatab, radijallahu anhu, je držao hutbu ljudima na kraju svog života pa reče: «O ljudi vi jedete dvije biljke za koje smatram da su loše, to je bjeli i crveni luk. Vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi u mesdžidu osjetio njihov miris naredio bi mu da iziđe. Onaj ko jede te dvije biljke neka ih prokuha.» (Muslim, *Kitabu mesdžid*)

3. U mesdžidima je obaveza uspostaviti džemat i nije dozvoljeno muškarcima da izostaju iza džemata u mesdžidu. Na to ukazuju dokazi koji ukazuju na obaveznost obavljanja namaza u džematu te da je on farz ajn muškarcima. Međutim ako nemaju mogućnosti da otiđu u mesdžid, ili ako je mesdžid daleko tako da se ne čuje ezan ili ako se radi

o džematu na putovanju u tom slučaju džemat je obavezan onima koji mu mogu prisustvovati. Obaveza im je da klanjaju na čistom mjestu shodno hadisu Džabira, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Dato mi je pet stvari koje nisu date nikom prije mene: Pomognut sam strahom na rastojanju od mjesec dana; zemlja mi je učinjena mesdžidom i čistom pa gdje god čovjeka zadesi namaz neka ga tu klanja; dozvoljen mi je ratni plijen a nije bio dozvoljen nikom prije mene; dat mi je šefat-zauzimanje; drugi poslanici su slati pojedinim narodima a ja sam poslan svim ljudima.»* (Buhari, Muslim) **Imam Ibn Kajjim** kaže: «**Onaj ko dobro prostudira sunnet po ovom pitanju vidjet će da je obavljanje namaza farz ajn u mesdžidu** osim uz opravdan razlog kada mu je dozvoljeno da izostavi džumu i džemat. Neopravdano izostajanje iz mesdžida je kao ostavljanje džemata u osnovi bez opravdanja. Oko ovoga se mogu ujediniti značenja svih hadisa i predanja. Ono što praktikujemo od vjere po ovom pitanju je da nikome nije dozvoljeno izostajanje iza džemata u mesdžidu osim ko ima opravdanje a Allah, عَزَّ وَجَلَّ, najbolje zna šta je ispravno.» (Ibn Kajjim, ***Kitabu sala***, *89*)

4. Zabrana uzdizanja i veličanja kaburova po mesdžidima. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah je prokleo kršćane i židove jer su kaburove svojih poslanika pretvorili u mesdžide.»* (Buhari, *Feth, 2/79*; Muslim, *Šerh Nevevi, 2/174*) I shodno hadisu Aiše i Ibn Abbasa da su rekli: *«Kada se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, približila smrt (نزل - nezele tj. kada mu se spustio melek smrti tj. približio smrtni čas) počeo je stavljati svoj ogrtač preko lica, kada bi se pokrio njime skidao bi ga sa lica i govorio: «Neka je Allahovo prokletstvo na kršćane i židove, uzeli su kaburove svojih poslanika za mesdžide. Zato vi ne uzimajte kaburove za mesdžide, ja vam to zabranjujem.»* (Buhari; Muslim, *Šerh Nevevi, 2/185*) Prenosi se od Džunduba, radijallahu anhu, da

je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pet dana prije smrti kako kaže: «*Ja sam čist pred Allahom da nekog od vas uzmem za halila-prijatelja. Allah,* ﷻ, *je mene uzeo za halila kao što je Ibrahima uzeo za halila. Kada bih nekog od mog ummeta uzeo za halila uzeo bih Ebu Bekra za halila. Oni koji su bili prije vas uzimali su kaburove svojih poslanika i dobrih ljudi za mesdžide, nemojte uzimati kaburove za mesdžide ja vama to zaista zabranjujem.*» (Muslim, *Šerh Nevevi*)

Prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da su Ummu Habiba i Ummu Seleme, radijallahu anhunne, spomenule crkvu koju su vidjele u Etiopiji u kojoj su bile slike te su to spomenule Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: «*Kada bi među njima umro neki dobar čovjek oni bi na njegovom kaburu sagradili mesdžid i naslikali bi u njemu te slike. To su najgora stvorenja kod Allaha,* ﷻ, *na Sudnjem danu.*» (Buhari, Muslim)

5. Dozvoljeno je kafiru da uđe u mesdžid kada se za to ukaže prijeka potreba ili nužda ako u tome neće biti štete ili uznemiravanja. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem kaže: «*Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao konjicu prema Nedždu pa su doveli čovjeka (zarobljenikla iz plemena Benu Hanife koji se zvao Sumame Ibn Esal) pa su ga svezali za jedan stub od mesdžida. Pa je do njega izišao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, te reče: «Oslobodite ga.» Pa je otišao do palme koja se nalazila blizu mesdžida, zatim se okupao te je ušao u mesdžid i reče: «Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov Poslanik.*» (Buhari, Muslim) Ovo ukazuje da je dozvoljeno da mušrik uđe u mesdžid ako za to postoji potreba ali ne i u Mesdžidul-Haram. (Buhari; Muslim; Sanani, *Subulu selam*) Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «U ovome je dokaz da je dozvoljeno kafira svezat u mesdžidu i također dokazuje da je dozvoljeno kafiru da uđe u Medinu što nije slučaj sa Mekkom. Ako je dozvoljeno da uđe u Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mesdžid u Medini onda su drugi mesdžidi na manjem stepenu od toga ako se izuzme Mesdžidul-Haram u Mekki.»

6. Dozvoljeno je u mesdžidu recitovati korisnu i mudru poeziju. Ovo je shodno hadisu Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je jednom prilikom Omer, radijallahu anhu, prošao pored Hassana u mesdžidu dok je on recitovao poeziju pa ga je Omer pogledao. (*Subulu selam, 2/187*) On mu na to reče: «Ja sam recitovao poeziju, a u mesdžidu je bio onaj ko je bolji od tebe. Zatim se okrenuo Ebi Hurejri, radijallahu anhu, te mu reče: «Tako ti Allaha jesi li čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: «*Odgovori umjesto mene, Allahu moj pomozi ga Džibrilom (Ruhul-kudus je Džibril).*» -Da tako mi Allaha, reče Ebi Hurejre.» (Buhari, Muslim) U ovom hadisu je dokaz o dozvoli recitovanja poezije u kojoj je dobro u mesdžidu jer to ostavlja veliki trag na dušama i ohrabrenje sljedbenicima istine. Što se tiče hadisa u kojima se prenosi zabrana recitovanja poezije u mesdžidima ta se zabrana odnosi na džahilijjetsku poeziju. Ona poezija koja to ne sadrži je dozvoljena. Drugi kažu da se pri recitovanju poezije uslovljava da ne odvraća pažnju onima koji su u mesdžidu. (Sanani, *Subulu selam, 2/187*)

7. Zabranjeno je raspitivati se o izgubljenoj životinji u mesdžidu. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «*Ko se bude raspitivao za izgubljenu životinju u mesdžidu neka mu kaže: Allah ti je ne vratio. Zaista mesdžidi nisu napravljeni radi toga.*» (Muslim) Prenosi se od Burejde, radijallahu anhu, da je neki čovjek u mesdžidu tražio svoju devu te reče: «*Ko je vidio moju crvenu devu? Pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «Ne našao je, mesdžidi su sagrađeni zbog onoga za šta su namjenjeni.*» (Muslim) Ova dva hadisa ukazuju o zabrani raspitivanja za izgubljenom životinjom u mesdžidu. Tome se mogu pripojiti i druge stvari koje imaju isto značenje kao što je kupoprodaja, poslovi oko kirije i drugi ugovori.

Također je zabranjeno podizanje glasova te da se može doviti protiv onoga ko ne poštuje pomenute zabrane tako što će mu se reći: «Ne našao je mesdžidi nisu napravljeni radi toga, zna se za šta su napravljeni mesdžidi.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*) *Ed-dalle* je izgubljena životinja. A izraz *nešede* tj. tražiti je i raspitivati se o njoj. (*Džamiul usul*, Ibn Esir)

8. Zabrana prodavanja i kupovanja u mesdžidu. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada vidite da neko kupuje ili prodaje u mesdžidu recite mu: Allah ne dao profit u tvojoj trgovini. A kada vidite da se neko raspituje o izgubljenoj životinji u mesdžidu recite: Allah ti je ne vratio.»* (Tirmizi, Nesai) Shodno hadisima koji zabranjuju kupoprodaju u mesdžidima dolikuje da se svakom takvom glasno rekne: "Allah ne dao profita tvojoj trgovini". To mu je kazna putem dovljenja a razlog se ogleda u riječima: «Mesdžidi služe za ono zbog čega su sagrađeni.» (*Subulu selam*, Sanani)

9. U mesdžidima se ne izvršavaju šeriatski propisane kazne niti se izvršava odmazda. Ovo je shodno hadisu Hakima Ibn Hizama, radijallahu anhu, da je rekao: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio da se u mesdžidu traži izvršenje odmazde, da se u njima recituje poezija i da se u njemu izvrđavaju hadovi-šeriatske kazne.»* (Ebu Davud, Ahmed, Hakim) Hadis ukazuje na zabranu izvršavanja šeriatskih kazni u mesdžidu i potraživanja krvne osvete. A što se tiče poezije već smo rekli da nije dozvoljeno recitovati džahilijjetsku poeziju i poeziju grješnika za razliku od poezije koja poziva na dobro, to nije zabranjeno. Čuo sam našeg šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Iako je ovaj hadis daif-slab na ispravnost njegova značenja ukazuju drugi dokazi. Jer pri izvršavanju kazni može doći do prosipanja krvi i mokrenja u mesdžidu i slično.»

10. Spavanje, jelo, stanovanje i boravak bolesnog u mesdžidu. Ovo je shodno hadisu Aiše, radijallahu anha, u kojem kaže: «Na dan Hendeka pogođen je Sad pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u mesdžidu razapeo šator za njega kako bi ga posjećivao iz blizine.» (Buhari, Muslim) Ovo ukazuje na dozvolu spavanja u mesdžidu, boravku bolesnika u njemu i razapinjanju šatora. (*Subulu selam*, Sanani) Čuo sam našeg uvaženog šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Nema smetnje da se u mesdžidu podigne šator ili više njih radi itikafa ili zbog potrebe obilaska nekog čovjeka ili radi stanovanja nekoga ko nema stan.» (*Šerh bulugu meram*) Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je spavao u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, mesdžidu dok je bio neoženjen momak. Prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da je robinja Sevde imala svoj zastrti prostor u mesdžidu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dolazila je kod mene i samnom razgovarala. Nikada kod mene ne bi sjela a da u stihovima ne bi rekla: Na dan Vešaha desilo se čudo (*Dan Vešaha* sadrži čudnu priču. Vidi Sahih Buhari, br. 439 i 3835) mog Gospodara. On me je iz nevjerničke zemlje spasio.» (Buhari)

U ovome je dokaz o dozvoli boravka i stanovanja u mesdžidu onome ko nema stana od muslimana, bilo da se radi o čovjeku ili ženi ako postoji sigurnost od smutnje. (*Subulu selam*, Sanani) Stanovnici sofe su stanovali u mesdžidu. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem kaže: «Vidio sam sedamdeset stanovnika sofe među njima nije bilo čovjeka koji je posjedovao ogrtač, ili je posjedovao izar ili košulju koje su vezali za vrat tako da je nekima dosezala do pola natkoljenica a nekima do članaka. Tako bi neki od njih skupljao svoju odjeću rukama iz straha da mu se ne ukaže stidno mjesto.» (Buhari)

Od Abdullaha Ibn Harisa Ibn Zubejdija, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao: «U vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, smo u mesdžidu jeli hljeb i meso.» (Ibn Madže)

11. Dozvoljena igra u mesdžidu koju je dozvolio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: *«Vidjela sam jednog dana Poslanika, sallal-*

lahu alejhi ve sellem, na vratima moje sobe dok su habešije-etiopljani se igrali u mesdžidu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, me je prekrivao svojim ogrtačem da ne gledam njihovu igru.» U drugom rivajetu stoji: *«Habešije su se igrali kopljima pa me je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zastirao a ja sam gledala. Neprestano sam gledala dok na kraju nisam otišla. Zato znajte kakav je stepen mlade djevojčice koja sluša razonodu.»* (Buhari, Muslim) Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: «Kada su habešije igrale kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (u drugom rivajetu: u mesdžidu) ušao je Omer te se sageo da nabere kamenčića pa ih je njima gađao. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «Ostavi ih Omere.» (Buhari, Muslim) Hafiz Ibn Hadžer kaže: «Igra kopljima nije obična igra u tome se ogleda treniranje hrabrosti u ratnim situacijama i priprema za susret sa neprijateljem.» (*Fethul bari*) I kaže Ibn Hadžer: «Ovo uzimaju kao dokaz da je dozvoljeno igranje sa oružjem kao podsticaj za ratovanje i vojno uvježbavanje.» (*Fethul bari*) Što se tiče Aiše, radijallahu anha, i njenog gledanja u habešije dok su se igrali a oni su joj tuđi muškarci u tome je dokaz da je dozvoljen uopšten pogled u skupinu muškaraca bez posebnog gledanja u pojedince kao što npr. žena vidi muškarce na putu kada ide u mesdžid ili kada ih vidi po putevima. (*Subulu selam*, Sanani) Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Ovo ukazuje ako žena gleda u skupinu muškaraca da u tome nema zabrane kao kada vidi ljude na putovanjima, u mesdžidu. Opšti pogled u prolaznike, klanjače, i slično ne šteti jer on uglavnom ne biva sa strašču.» (*Šerh bulugul-merama*, hadis br. 271)

12. Pravljenje visokih mesdžida, njihovo ukrašavanje i pretjerivanje prilikom izgradnje. Prenešena je zabrana u hadisima i predanjima da se grade veliki i raskošni mesdžidi te da se ukrašavaju. U drugim hadisima je prenešena naredba da se ekonomiše i ne rasipa pri njihovoj izgradnji. Prenosi se od Enesa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neće nastupiti Sudnji dan dok se ljudi ne budu nadmetali i hvalisali u izgradnji mesdžida.»* (*jetebahune* tj. međusobno se hvališući oko izgradnje u ukrasima, klesarstvu i mnoštvu. *Džami'ul-usul*, od Ibn Esira, 11/210.) U rivajetu kod Nesaija stoji: *«Od predznaka Sudnjeg dana je da će se ljudi međusobno hvalisati u izgradnji mesdžida.»* (Nesai, Ebu Davud, Ahmed, Ibn Madže) Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *«Nije mi naređeno da pravim visoke mesdžide.»* (Ebu Davud) Ibn Abbas, radijallahu anhu, je rekao: «Ukrašavat ćete ih kao što su židovi i kršćani ukrašavali (svoje bogomolje)» (Buhari, Ebu Davud) Ebu Seid El Hudrij, radijallahu anhu, kaže: «Plafon mesdžida se sastojao od palminog pruća.» (Buhari) Omer, radijallahu anhu, je naredio da se izgradi mesdžid te reče: «Neka ljude štite od kiše a čuvaj se da ih obojiš u žuto ili crveno pa da ljudi padnu u iskušenje.» (Buhari) Kao da je Omer to razumio iz Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, vraćanja ogrtača Ebu Džehmu zbog simbola koji su bili na njemu. Kaže: *«On me zabavlja (odvaja) od namaza.»* (Buhari, Muslim) Ibn Hadžer kaže: «Postoji mogućnost da je Omer, radijallahu anhu, o tome posjedovao znanje.» (*Fethul bari*) Enes Ibn Malik, radijallahu anhu, je rekao: «Međusobno će se hvalisati u pogledu gradnje mesdžida a zatim ih neće praviti osim malog broja.» (Buhari)

Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Ukrašavanje mesdžida i neobavljanje namaza u njima predstavlja musibet-nesreću.» Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je rekao: «Mesdžid je u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bio sagrađen od čerpića a njegov plafon je bio od palminog pruća a njegovi stubovi su bili od palminog debla. Ebu Bekr, radijallahu anhu, u njemu ništa nije dodavao. Omer, radijallahu anhu, je izvršio neke promjene i sagradio ga na Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, temeljima. Ponovo ga je sagradio od čerpića, palminog pruća i postavio drvene stubove. Osman, radijallahu anhu, je mes-

džid izmjenio i unio mnoge promjene. Zidove je sagradio od isklesanog kamena i maltera. Stubove je također izgradio od isklesanog kamena a krov je napravio od drveta.» (Buhari)

Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Osman, radijallahu anhu, je izvršio promjene i renoviranje mesdžida isklesanim kamenom i lijepo obrađenim drvetom i malterom i u tome nema smetnje. Iako je život selefa bio bolji ipak kada u jednom vremenu uznapreduju na polju građevinarstva a mesdžid ostane u starom stanju to bi ljude moglo udaljiti od namaza i sakupljanja u mesdžidu tako da nema smetnje da ljudi postupe onako kako je postupio Osman, radijallahu anhu, kako bi ljudima omilili mesdžide ali ne radi hvalisanja i nadmetanja. Pokuđeno je pisati po mesdžidu, preče je da zidovi budu neispisani.» (*Šerh bulugul-merama*, hadis br. 274)

13. Nema zabrane govoriti u mesdžidu ako se radi o mubah-dozvoljenom govoru. Ovo je shodno hadisu Džabira Ibn Semure, radijallahu anhu, a u njemu se spominje: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi ustajao sa svog mjesta na kome bi klanjao sabah namaz sve dok sunce ne bi izišlo, pa kada bi sunce izišlo on bi ustao. Oni su zatim razgovarali o stvarima džahilijeta i smijali bi se a on bi se smiješio.»* (Muslim) U Ahmedovom lafzu stoji: *«Vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, više od stotinu puta u mesdžidu a njegovi ashabi bi međusobno spominjali poeziju i stvari iz džahilijeta i možda bi se ponekad smijao sa njima.»* (Ahmed, Tirmizi) Imam Nevevi kaže: «U tome je dokaz da je dozvoljeno smijanje i smiješenje u mesdžidu.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*) Imam Kurtubi kaže: «Može se reći da su oni u tom vremenu razgovarali, govor je dozvoljen i nije zabranjen mada je spominjanje Allaha, عَزَّ وَجَلَّ, u mesdžidu bolje i preče.» (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/296) Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: «Što se tiče govora koji vole Allah, عَزَّ وَجَلَّ, i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je lijepo, a što se tiče govora koji je inače zabranjen, pa u mesdžidu je njegova zabrana još izraženija. Isti je slučaj sa pokuđenim govorom. Pokuđeno je u mesdžidu puno govoriti govor koji je inače mubah.» (*Medžmu'u fetava, 22/200*)

14. **Zabranjeno je podizati glasove u mesdžidu jer se time ometaju klanjači pa makar se radilo o učenju Kur'ana.** Ovo je shodno hadisu Ebi Seida Hudrija, radijallahu anhu, u kojem kaže: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio u itikafu u mesdžidu pa je čuo kako glasno uče Kur'an, odgurno je zastor pa reče: «Svaki od vas doziva svog Gospodara pa nemojte jedni druge uznemiravati. Nemojte jedni nad drugim dizati glas učenjem.», ili je rekao: «U namazu.»* (Ebu Davud, Ahmed) Prenosi se od Saiba Ibn Jezida, radijallahu anhu, da je rekao: «Stajao sam u mesdžidu pa me je neki čovjek pogodio kamenčićem, pa sam pogledao, kad ono Omer Ibn Hattab, radijallahu anhu. Došao sam do njega a on me upita: Odakle ste vas dvojica; ili me je pitao: Ko ste vas dvojica? -Rekli su da su iz Taifa. -Da ste mještani udario bih vas jer podižete vaše glasove u mesdžidu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, reče Omer.» (Bilježi Buhari)

Prenosi se od Kaba Ibn Malika, رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ, da je od Ibn Ebi Hadreda tražio isplatu duga u mesdžidu. Njihovi glasovi se povisiše tako da ih je čuo Poslanik, ﷺ, a on se nalazio u svojoj kući. On iziđe prema njima tako da je digao zastor sa svoje sobe pa pozva: *«O Kabe! -Odazivam ti se Allahov Poslaniče, reče Kab. -Kloni se tog tvog duga, pa mu naišareti tj. pola. -Kab reče: Već sam to učinio Poslaniče. -Poslanik, ﷺ, reče: «Ustani i isporuči mu dug.»* (Buhari) Hafiz Ibn Hadžer kaže: «U hadisu je dokaz o dozvoli podizanja glasa u mesdžidu, i to je tako ako se ne pretjeruje. Od Malika se prenosi da je uopšteno zabranjeno podizanje glasa u mesdžidu. A u drugom rivajetu od njega on pravi razliku između podizanja glasa koji se odnosi na znanje i ono što je dobro i ono što je neophodno te je po njemu to dozvoljeno, i s druge strane glas koji je bespotreban i takav zabranjuje.» (*Fethul bari, 1/552*)

Hafiz Ibn Hadžer prenosi od Muheleba njegove riječi: «Da podizanje glasa u mesdžidu nije dozvoljeno ne bi ih Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio tek tako da im to ne pojasni.» Ibn Hadžer kaže: «Oni koji zabranjuju podizanje glasa u mesdžidu uopšteno mogu reći: «Vjerovatno je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije toga zabranio podizanje glasa tako da se tom prilikom zadovoljio pomenutim time što je pomenuti slučaj riješio nagodbom koja je vodila u prekid rasprave, a time i smanjenje glasova u mesdžidu.» (*Fethul bari, 1/552*) Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «U hadisu je dokaz o dozvoli potraživanja duga u mesdžidu kao da mu npr. kaže: "Daj mi moj dug", jer ovo nije isto što i trgovina. Ili da mu kaže: "Vrati mi moj dug Allah te nagradio."»

I čuo sam ga (Ibn Baza) kako za pomenute Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi Kabu i Ibn Ebi Hadredu kaže: «Ovo se odnosi na nagodbu. Ispravno je ako se dogovore na ubrzanoj isporuci duga ili njegovom opraštanju» (*Šerh Sahih Buhari*, hadis 457; 2418)

15. Namaz između stubova unutar mesdžida. Nema smetnje klanjati između dva stuba ako čovjek klanja pojedinačno ili ako imam stane između njih. Međutim, **što se tiče muktedija pokuđeno je da formiraju saff između stubova ako ima prostora u mesdžidu da se to izbjegne jer stubovi prekidaju saffove**. Treba znati da se to ne smatra pokuđenim ako nema prostora u mesdžidu. U tom kontekstu se prenosi hadis Enesa Ibn Malika, radijallahu anhu, od Abdul-Hamida Ibn Mahmuda da je rekao: «Klanjao sam sa Enesom Ibn Malikom, kaže: Pa su nas stavili da klanjamo između stubova pa je Enes izostao. Kada smo klanjali Enes reče: «Mi smo se u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čuvali ovoga.» (Ebu Davud, Tirmizi) Prenosi se od Muavije Ibn Kureta od njegova oca da je rekao: «Bilo nam je zabranjeno da klanjamo između stubova pa smo se od njih odmicali.» (Ibn Madže, Hakim) A što se tiče dozvole toga za pojedinca ili imama na to ukazuje

hadis Ibn Omera, radijallahu anhu, u kojem stoji: «Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao u Kabu klanjao je između dva stuba.» (Buhari, Muslim)

16. Zabrana halki-kružoka u mesdžidu prije džuma namaza. Prenosi se u hadisu Abdullaha Ibn Amra, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio formiranje halki (za vaz i podučavanje) pred džumu prije namaza, i prodaju i kupovinu u mesdžidu. U Tirmizijevom rivajetu stoji: «Zabranio je da se recituje poezija u mesdžidu i zabranio je prodaju i kupovinu u mesdžidu i da se u mesdžidu ljudi okupljaju u halkama džumom prije namaza.» Izraz *et-tehalluk* i *hilek* je množina od *halkatun* a označava grupu ljudi. Zabranjeno im je da sjede u halki, jednoj ili više pa makar se radilo o ponavljanju znanja jer to možda može dovesti do prekidanja i iskrivljavanja saffova iako se zna da im je naređeno da što ranije dođu u mesdžid petkom. Kada se završi džuma namaz onda nije pokuđeno i nema smetnje da se formiraju halke i naučni kružoci radi vaza, ponavljanja i podučavanja. Naš šejh Abdullah Ibn Baz je postupao po ovom hadisu tako da je petkom već od sabah namaza prekidao predavanja i halke sve dok se ne bi završila džuma namaz. Zatim je u njegovoj kući imao naučni kružok-halku.

17. Koga obuzme drijemež u mesdžidu neka se pomjeri na drugo mjesto. Ovo je shodno hadisu Ibn Omera, radijallahu anhu, u kojem stoji da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Kada nekog od vas obuzme drijemež dok je u mesdžidu neka se sa tog mjesta premjesti na drugo mjesto.»* (Ebu Davud, Tirmizi, Ahmed) U Tirmizijinom rivajetu stoji: *«Kada neko od vas džumom zadrijema neka se premjesti sa tog mjesta.»* A u Ahmedovom rivajetu stoji: *«Kada neko od vas džumom zadrijema u mesdžidu neka se sa tog mjesta premjesti na drugo mjesto.»* Čuo sam našeg uvaženog šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Vanjština ovih naredbi se odnosi na vudžub-obaveznost.» Mudrost od pomjeranja je vjerovatno

u tome što će pokretanje odagnati drijemež. U poznatoj priči kada su prespali sabah namaz Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da se premjeste na drugo mjesto. Također treba reći da onaj ko sjedne da iščekuje namaz on se smatra da je u namazu a drijemež koja čovjeka spopada u namazu je od šejtana. Moguće je da se naredba o premještanju veže za šejtana koji izaziva nemar kod onoga koji sjedi u mesdžidu kako se ne bi okoristio od zikra, slušanja hutbe i onoga što je korisno. Međutim hadis se odnosi na iščekivanje džume i drugih namaza kao što to navodi Ebu Davud, u poglavlju "Kada nekog obuhvati drijemež a bude u mesdžidu neka se premjesti sa tog mjesta na drugo mjesto".

18. Namaz u crkvi. Njeno uklanjanje i preimenovanje tog mjesta u mesdžid. Ovo je shodno hadisu Ibn Alije, radijallahu anhu, u kojem stoji: «Izašli smo kao delegacija do Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa smo mu dali prisegu i klanjali smo sa njim. Zatim smo ga obavjestili da u našoj zemlji ima crkva. Pa smo tražili da uzmemo ostatke vode od njegova abdesta. Tražio je da mu se donese voda za abdest zatim je oprao usta i sasuo vodu u posudicu a zatim nam je naredio te reče: *«Idite pa kada dođete u vašu zemlju polomite tu crkvu-samostan zatim na to mjesto prospite ovu vodu a zatim to mjesto pretvorite u mesdžid.»* Rekosmo: Naše mjesto je daleko a velika je vrućina a voda će se ispariti. On reče: *«Dodajte u to vode to će samo povećati njenu ljepotu.»* Otišli smo dok nismo došli pa smo srušili naš samostan a zatim smo to mjesto poprskali vodom te smo na tom mjestu napravili mesdžid. Zatim smo proučili na tom mjestu ezan. Na tom mjestu je bio neki monah iz Taj'a koji reče: "Ovo je poziv istine." Zatim se okrenuo ka jednom našem brežuljku i više ga nismo vidjeli poslije toga.» (Nesai)

Omer, radijallahu anha, je nekim kršćanskim velikanima rekao: «Mi u vaše crkve ne ulazimo zbog kipova koji su u obliku slika.» (Buhari) Ibn Abbas, radijallahu anhu, je klanjao

u crkvi-samostanu osim ako bi u njoj bilo kipova-slika.» (Buhari) Ovaj hadis ukazuje da je dozvoljeno crkve pretvoriti u mesdžide također predanja ukazuju da je dozvoljeno klanjati namaz u crkvama ali da se ne klanja prema slikama i na mjestima na kojima ima nedžaseta. Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Nema smetnje da se klanja u crkvi ali neka ne klanja prema slici. Ovo ako ne bi našao drugo mjesto na kojem bi klanjao.»

19. Naredba da se prekrije ili zaštiti oštrica oružja (zakoči puška op.pr.) u mesdžidu i na pijaci. Ovo je shodno hadisu Ebi Muse, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neko od vas prolazi kroz naš mesdžid ili našu pijacu a nosi strijele neka ih pričuva za oštrice»* (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*) Ili je rekao: *«Neka zaštiti oštrice kako ne bi povrjedio nekog od muslimana.»* U drugom rivajetu stoji: *«Ko prođe kroz neki od naših mesdžida ili neku našu tržnicu sa strelicama neka ih drži za oštrice kako ne bi njihovim oštricama probo nekog od muslimana.»* (Buhari, Muslim)

Iz ovoga se može uzeti pouka da se treba kloniti svega što je opasno i od čega postoji strah i opasnost da to može nauditi muslimanima. (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*) Također se prenosi od Džabira, radijallahu anhu, da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Nikome od vas nije dozvoljeno da u Mekki nosi oružje.»* (Muslim) Imam Nevevi kaže: «Ova se zabrana odnosi na situaciju kada za to nema potrebe a ako za tim postoji potreba onda je dozvoljeno, ovo je naš stav i stav većine učenjaka.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

Prenešena je stroga zabrana da se uperi oružje u muslimana makar se radilo o šali. Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neka niko od vas ne uperiva oružje u svog brata, on ne zna kada šejtan može pokrenuti njegovu ruku (pa da ga ubije op.pr.) pa da tako padne u provaliju od džehennemskih provalija.»* (Buhari, Muslim) Zbog veličine i opasnosti te stvari

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je još rekao: *«Ko naišareti željezom prema svom bratu meleci ga proklinju pa makar bio njegov brat po ocu i majci.»* (Muslim) Gore od toga je podizanje oružja na brata muslimana kako bi se borio protiv njega. Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera i Ebi Muse, radijallahu anhum, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko na nas podigne oružje nije od nas.»* (Buhari) Ovo ukazuje na prijetnju onima koji upere oružje prema muslimanima ali i ko podigne oružje na muslimana radi bespravne borbe jer je u tome zastrašivanje i plašenje. (Fethul bari) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je nastojao da zaštiti vjernike od svega što ih uznemirava kako bi tako zatvorio vrata zla. U to spada i korištenje i nošenje isukane sablje. Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se međusobno razmjenjuje isukana sablja. (Ebu Davud)

20. Prisustvo žena u mesdžidu. Potvrđeno je vjerodostojnim hadisima da žene mogu prisustvovati namazu u mesdžidu mada im je bolje i vrijednije da klanjaju u svojim kućama. Ako ne postoji opasnost od smutnje onda je obaveza ljudima da im dozvole i da im ne zabranjuju odlazak u mesdžid. A ako postoji opasnost od smutnje onda im nije obaveza i nije dozvoljeno da u takvom stanju odlaze u mesdžid. O tome govore sljedeći hadisi: Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ako nekom od vas žena zatraži dozvolu da otiđe u mesdžid neka joj ne zabranjuje.»* A u Muslimovoj verziji stoji: *«Nemojte zabranjivati Allahovim robinjama Allahove mesdžide.»* A Ebu Davudovoj verziji stoji: *«Ne zabranjujte svojim ženama Allahove mesdžide a njihove kuće su im bolje.»* Od Zejneb Sekife, radijallahu anha, se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada neka od vas želi da prisustvuje jaciji neka se ne miriše tu noć.»* U drugoj predaji stoji: *«Kada neka od vas dođe u mesdžid neka ne koristi miris.»* Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Koja god žena koristi buhur (miris) neka sa nama ne prisustvuje jaciji namazu.»* Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nemojte zabranjivati Allahovim robinjama Allahove mesdžide ali neka iziđu bez mirisa.»* (Nejlul-evtar)

Prenosi se od Abdullaha Ibn Mesuda, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Namaz žene u njenoj kući je bolji od namaza u njenom dvorištu a namaz u njenoj sobici je bolji od namaza u njenoj kući.»* (Sunen Ebu Davud, 483) Hadis ukazuje da je ženi veća nagrada da klanja u kući u kojoj boravi nego da klanja u dvorištu kod kapije kuće jer je taj dio manje zaklonjen od kuće. Zatim namaz žene u njenoj maloj sobici je bolji od njena namaza u ostalim dijelovima prostrane kuće. Stvar se vraća na pokrivenost i zastrtost. Što je zaklonjenija to joj je namaz sve vrijedniji. (Ebu Davud)

Prenosi se od Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada bi ova vrata ostavili za žene.»* Nafia, radijallahu anhu, kaže: *«Kroz ta vrata nije prošao Ibn Omer sve do svoje smrti.»* (Ebu Davud) Hadis ukazuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio reći kada bi ostavili ova vrata za žene to bi bilo dobro kako se ljudi ne bi miješali sa ženama prilikom ulaska i izlaska kada budu dolazile na namaz u džematu u mesdžidu. Zbog toga bi trebalo da se u mesdžidima napravi nekoliko vrata posebno za žene kroz koja bi ulazile i izlazile. Ovo sve važi u slučaju ako postoji sigurnost od smutnje u protivnom zabranit će im se (odlazak u mesdžid). Imam Nevevi kaže: «Vanjština hadisa ukazuje da im (ženama) se ne zabranjuje ulazak u mesdžid ali **uz šartove koje navodi ulema,** a koji su izvađeni iz hadisa a to su: da ne bude namirisana i ukrašena; da ne uljepšava svoj glas; da ne nosi posebnu gizdavu odjeću; da se ne miješa sa ljudima; da ne bude mlada; i druge stvari koje mogu biti uzrok smutnje, da na putu ne bude prepreka koje bi joj mogle prouzrokovati štetu i slične stvari.» (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

21. Zabrana *el-ihtiba'a* dok imam drži hutbu. O tome je prenesen hadis Muaza Ibn Enesa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio *el-hubvete* (el-hubvete-to je položaj prilikom sjedenja da čovjek sjedeći koljena prisloni uz stomak a zatim da haljinkom koljena pričvrsti za leđa i tako ih pričvrsti a da se pri tome osloni na zadnjicu. Nekad umjesto haljinom čovjek koljena pričvrsti rukama i osloni se na zadnjicu) džumom dok imam drži hutbu» (Ebu Davud, Tirmizi) Prenosi se od Abdullaha Ibn Amra, radijallahu anhu, da je rekao: «Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio *el-ihtiba'* džumom to jest dok imam drži hutbu.» (Ibn Madže) Imam Ševkani kaže: «Većina učenjaka kako to spominje Iraki smatraju da to nije pokuđeno. A pomenute hadise smatraju daif-slabima.» Mubarekfuri kaže: «Iako su hadisi u ovom poglavlju slabi ipak jedni druge pojačavaju.» Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Ovo je ispravnije tako da je bolje kloniti se takvog položaja. Preče je za vjernika da to ne praktikuje a što se tiče praktikovanja ihtiba'a od strane nekih ashaba to je zbog toga što do njih nije dopro ovaj hadis.»

22. Uzvišenje sa kojeg hatib vazi (za vrijeme džume) se zove minber. To je zbog njegovog uzvišenja. Potvrđeno je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio minber u svom mesdžidu. Prenosi se od Ebu Hazima da je upitan Sehl Ibn Sad, radijallahu anhu, od čega je bio Poslanikov minber? On reče: «Među ljudima nije ostao niko učeniji od mene, minber je bio od korjena drveća koji je izradio taj i taj a on je bio rob te i te štićenice Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.» U drugoj predaji stoji: «Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao do neke žene da naredi svom robu stolaru da mu izradi minber na kojem bi sjedio.» U drugoj predaji stoji: «Tako mi Allaha ja najbolje znam od čega je minber, vidio sam ga od prvog dana kada je postavljen i kada je prvi put na njega sjeo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.» Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao do žene ensarijke i rekao: *«Naredi svom robu stolaru da mi izradi minber od nekoliko dasaka na kojem ću sjediti kada budem govorio ljudima.»* U drugoj predaji stoji: «Ona mu je naredila pa ga je napravio od komadića drveta.» Zatim je donesen minber, pa je poslan do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te je on naredio i postavljen je ovdje. (Buhari) Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je neka žena rekla: «O Allahov Poslaniče hoćeš li da ti napravim nešto na čemu bi mogao sjediti? Ja imam roba stolara. -Ako hoće, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»

U drugoj predaji stoji: *«Bilo jedno palmino stablo na kojem je stajao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa kada mu je postavljen minber sa tog stabla smo čuli glas poput glasova deva sve dok nije sišao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i stavio ruku na njega.»* U drugoj predaji: *«Palma sa koje je držao hutbu zaderala se skoro da se rascjepi pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sišao i prigrlio je pa je počela jecati poput djeteta koje se tješi da ne plače dok nije ušutjela. Kaže: plakala je zbog zikra kojeg je slušala.»* (Buhari)

U drugoj predaji stoji: «Plafon mesdžida je bio poduprt palminim stablima pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao stati pored jednog od tih stabala. Kada mu je sagrađen minber boravio je na njemu.» (Buhari) Prenosi se od Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, kada se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, malo udebljao (بدّن) Temim Dari mu reče: «Hoćeš li da ti načinim minber koji bi mogao držati tvoje kosti? -Svakako, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. -Pa mu je napravio minber od tri stepenice.» (Ebu Davud) Prenosi se od Sehla Ibn Sada, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao do neke žene poruku: *«Vidi kod svog roba stolara da mi napravi minber s kojeg bih govorio ljudima.» -Pa je napravio ove tri stepenice. Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio i postavljen je na ovo mjesto.»* (Muslim) Prenosi se od Seleme Ibn Ekve'a, radijallahu anhu, da je rekao: «Između minbera i zida naspram Kible je

bio prolaz veličine da je kroz njega mogla proći ovca.» (Muslim) Prenosi se od Sehla Ibn Sada, radijallahu anhu, da je rekao: «Između zida sa strane Kible i između minbera je bilo prostora koliko prolaz za ovcu.» (Buhari)

23. Iskrenost pri odlasku u mesdžid kako bi zaradio veliku nagradu. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Onaj ko zbog nečeg otiđe u mesdžid to je njegov udio u nagradi.»* (Ebu Davud) Ovo ukazuje da onaj ko otiđe u mesdžid radi neke druge stvari ili radi neke dunjalučke koristi to će biti njegov udio u nagradi jer svakom čovjeku pripada ono što zanijjeti-naumi. U hadisu je upozorenje da čovjek treba ispraviti i očistiti svoj nijjet-namjeru pri odlasku u mesdžid kako ne bi bio pomiješan sa nekim dunjalučkim ciljevima kao što je npr. obična šetnja, druženje sa prijateljima, i drugo. Već treba da zanijjeti ibadet i posjetu Allahovoj kući te da se okoristi od znanja koje tamo može steći, da druge okoristi znanjem i slično. (*Šerh Sunen Ebu Davud*)

24. Čuvaj se da ne izbjegavaš bliži mesdžid i da odlaziš u drugi bez opravdanog razloga. Ovo je shodno hadisu Ibn Omera, radijallahu anhu, koji kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neka neko od vas klanja u svom mesdžidu i neka ne traga za drugim mesdžidima.»* (Taberani, *Sahihu džami*) Imam Ibn Kajjim kaže: «To je zbog toga kako ne bi bez razloga izbjegavao svoj mesdžid i omalovažavao svog imama. **Ali ako dotični imam ne upotpunjava namaz ili praktikuje novotarije ili javno čini nemoralne stvari onda nema smetnje da odlazi u drugi mesdžid.**» (I'alamu muveki'in, 3/160)

Zatim izbjegavanje bližeg mesdžida ako bi se ustalilo kod svijeta u jednom naselju to bi dovelo do pražnjenja dotičnog mesdžida i nepostojanja džemata u njemu te formiranju lošeg mišljenja o imamu. Međutim ako bi otišao zbog opravdanog razloga u drugi mesdžid kao što je predavanje, ders ili da se u daljem mesdžidu ranije klanja a muktedija ima

potrebu da ranije obavi namaz u tom slučaju nema smetnje da klanja u drugom mesdžidu. (*Ahkamu mesadžid*, Fevzan; *Šerh mumti*, El Usejmin) Ili da čovjek bude u Medini ili Mekki u tom slučaju vrijednije mu je da klanja namaz u Mesdžidulharamu u Mekki ili Poslanikovoj džamiji ako je u Medini jer se u ovom slučaju daljnji mesdžid odlikuje sa posebnostima. (*Šerh mumti*, Ibn El Usejmin)

25. Pričuvaj se da ne prelaziš preko ljudskih vratova. Ovo je shodno hadisu Abdullaha Ibn Busra, radijallahu anhu, koji kaže: «Došao je neki čovjek džumom i počeo da prelazi preko vratova ljudi dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu pa mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *«Sjedi već si uznemirio svijet.»* (Ebu Davud, Nesai) Prenosi se od Džabira Ibn Abdullaha, radijallahu anhu, da je neki čovjek ušao u mesdžid džumom a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je držao hutbu pa je počeo da prelazi preko ljudi a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *«Sjedi već si uznemirio svijet i okasnio.»* (*Šerh Sindi Ibn Madže*)Šejhul islam Ibn Tejmijje kaže: «Nikome nije dozvoljeno da prelazi-prekoračuje preko ljudskih vratova kako bi ušao u neki saff osim ako se ispred njega nalazi praznina. To nije dozvoljeno džumom niti nekom drugom prilikom. Jer to predstavlja zulum i prelaženje Allahovih granica.» (*El ihtijarat fikhije*, Ibn Tejmijje, 81)

26. Nije dozvoljeno rastavljati dvojicu. Ovo je shodno hadisu Selmana Farisija, radijallahu anhu, u kojem kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neće se čovjek okupati petkom i očistiti se koliko može i namirisati se mirisom a zatim da iziđe ne rastavljajući dvojicu a zatim da klanja ono što mu je propisano a zatim bude šutio dok imam govori a da mu neće biti oprošteno ono što je između te i druge džume.»* (Buhari, *Kitabu džumua*)

27. Ne prolazi ispred klanjača i ispred njegove sutre. Ovo je shodno hadisu Ebi Džehima, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Kada bi znao onaj koji*

prolazi ispred klanjača šta je na njemu od grijeha bilo bi mu bolje da zastane četrdeset nego da prođe ispred njega.» Ebu Nadr kaže: «Ne znam da li je rekao četrdeset dana, ili mjeseci ili godina.» (Buhari, Muslim)

28. Neka ne rezerviše posebno mjesto u mesdžidu na kojem bi klanjao. Ovo je shodno hadisu Abdurrahmana Ibn Šibla, radijallahu anhu, gdje kaže: *«Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio da se kljuca (u namazu kao vrana), da se opruža kao zvijer, i da čovjek odredi sebi mjesto u mesdžidu kao što to čini deva.»* (Ebu Davud, Ahmed)

29. Neka nikoga ne diže sa njegova mjesta kako bi on tu sjeo. Ovo je shodno hadisu Džabira, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neka niko ne diže svog brata džumom pa da zatim otiđe na njegovo mjesto i sjedne na njega, već neka rekne: 'raširite se'.»* (Muslim) Prenosi se od Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neka niko od vas ne diže čovjeka sa njegova mjesta da bi on sjeo na njega već se raširite i rastegnite. Nafia reče: Je li se to odnosi na džumu? -Odnosi se na džumu i na druge prilike, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Buhari, Muslim) Ovo je opšti propis za svako sijelo.

30. Neka šuti za vrijeme hutbe petkom. Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ako rekneš svom prijatelju petkom dok imam drži hutbu: Šuti, već si pogrješio.»* (Buhari, Muslim)

31. Neka između ezana i ikameta ne razgovara sa ljudima tako da izgubi ovo značajno i dragocjeno vrijeme u bezveznom govoru i mnoštvu pitanja oko dunjalučkih stvari te da ispusti priliku za učenjem Kur'ana i spominjanjem Allaha.

Prenosi se od Abdullaha Ibn Mesuda, radijallahu anhu, u merfu' hadisu: *«Pred kraj dunjaluka u mesdžidima će sjediti ljudi u halkama, njihov imam će biti dunjaluk. Nemoj sjediti sa njima, Allah za njima nema potrebe.»* (Taberani, *Silsileti ehadis sahiha*)

32. Neka sebi ne rezerviše mjesto sedžadom ili nečim drugim kako petkom tako ni drugim danima. To predstavlja otimanje dijela mesdžida preko te prostirke i sprječavanje ostalih klanjača koji prije njega dođu u mesdžid da klanjaju na tom mjestu. Čovjeku je naređeno da on lično dođe na vrijeme u mesdžid. Ako čovjek prije vremena ostavi prostirku a on kasni u džamiju on se time suprostavlja šeriatu sa dva spekta: prvo jer on kasni u mesdžid a naređeno mu je da što prije dođe a zatim jer je prisvojio dio mesdžida i rezervisao ga za sebe a time zabranio onima koji prije njega dođu da klanjaju na tom prostoru i da tako upotpune prethodne saffove. Zatim pošto takav okasni on prekoračuje preko vratova ljudi kako bi došao do tog mjesta. O tome je šejh Abdurrahman Sadi izdao fetvu i to zabranio i pojasnio je da to nije dozvoljeno i da je to suprotno šeriatu, te da je to suprotno onome na čemu su bili ashabi i oni koji su ih u dobru slijedili. (*Fetava Sadi, 182*)

33. Neka džunub i žena u hajzu ne sjede u mesdžidu. Ovo je shodno riječima Uzvišenog: *«.. i kada ste džunubi - osim ako ste putnici - sve dok se ne okupate.» (Nisa, 43)* Tj. ne približavajte se musalli-mesdžidu radi namaza u stanju džunupluka osim ako ste putnici. Ovdje se namaz spominje umjesto musale tj. mesdžida jer muslimani namaze obavljaju u mesdžidima. Ovakvo tumačenje ajeta je odabrao imam Ibn Džerir. (*Džamiul bejan*) Hafiz Ibn Kesir kaže: «Ovaj ajet mnogi učenjaci navode kao dokaz zabrane boravka u mesdžidu onome ko je u stanju džunupluka. Dozvoljeno je džunubu, i ženi u hajzu i nifasu proći kroz mesdžid.» (*Tefsir Ibn Kesir*) Međutim žena u hajzu i nifasu mora pripaziti i zaštititi se da ne padne dio nečisti na mesdžid. Otuda se u hadisu Aiše, radijallahu anha, prenosi da joj je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Koristi sedžadu-prostirku koja je u mesdžidu. Ona reče: Ja sam u hajzu. -Tvoj hajz nije u tvojoj ruci, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Muslim) U hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u mes-

džidu reče: *«O Aiša koristi odjeću. -Ja sam u hajzu, reče ona. -Tvoj hajz nije u tvojoj ruci, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* A što se tiče hadisa od Aiše, radijallahu anha, koji ona prenosi kao merfu predaju:

34. *«Ja ne dozvoljavam mesdžid haidi-ženi u hajzu i džunubu.»* (Muslim) Ovo se odnosi na onoga ko sjedi u mesdžidu. Uopšte nije dozvoljeno džunubu da boravi u mesdžidu shodno opštem značenju ajeta. I zbog opšteg značenja hadisa koji je malo prije spomenut. Čuo sam našeg uvaženog šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Ovo je očitije i jače mišljenje. To što su neki ashabi to činili (da se čovjek abdesti ne čisti ga od džunupluka) može se protumačiti da do njih nije dopro dokaz o zabrani boravka džunuba u mesdžidu. Osnova je u šeriatu da se postupa po dokazu. Iako od Zejda Ibn Eslema bilježi hadise imam Muslim ipak on ima nešto u svom srcu kada je riječ o hadisima u kojima se izdvojio.» (*Šerh El-munteka lil-mesdžid*, Ibn Tejmijje, hadis br 396)

Mjesta na kojima je zabranjeno klanjati

Nema sumnje da je Allah, Azze ve Dželle, zemlju učinio mesdžidom i čistom Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom ummetu ako se izuzmu: kaburovi, hamami, torovi deva, mjesta isprljana nedžasetom, mjesta na kojima su kažnjeni pojedini narodi shodno hadisu Ebi Seida, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Zemlja je sva čista osim groblja i hamama.»* (Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže) (Ibn Baza kaže: «Ispravno je da je hadis spojenog seneda a spojenost ima prednost nad *irsalom tj. mursel* predajom. Uzima se propis onog hadisa koji je spojenog seneda. Komentara Bulugul-merama, hadis br. 229.) Na kaburovima se ne klanja niti je na njima namaz vjerodostojan i ispravan, bez obzira da li se namaz obavlja na kaburu ili između kaburova. Ili na izdvojenom mjestu od kabura kao što je npr. kuća

između kaburova. Također se ne klanja u hamamu niti je u njemu namaz ispravan jer zabrana ukazuje da je neispravno ono što se zabranjuje na tim mjestima. Sve ono na šta se može odnositi izraz groblje i hamam na tom mjestu se ne klanja. (*Subulu selam*, Sanani; *Nejlul-evtar*, Ševkani) Što se tiče hamama mudrost zabrane se ogleda u tome što u njemu ima mnoštvo nedžaseta a neki kažu zato što je to stjecište šejtana. (*Subulu selam*, Sanani; *Nejlul-evtar*, Ševkani) Čuo sam našeg uvaženog šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Hamami su namjenjeni za kupanje a namaz na kaburu i prema kaburu je zabranjen a razlog toga je što je to put ka činjenju širka. Što se tiče hamama postoji mogućnost da u njemu ima nedžaseta ili zbog toga što je on mjesto na kojem se okupljaju šejtani.» Allah, Azze ve Dželle, najbolje zna šta je uzrok zabrane.

Namaz na kaburovima je zabranjen zbog hadisa Ebu Mersada Ganevija, radijallahu anhu, koji kaže da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: *«Nemojte klanjati prema kaburovima i nemojte sjediti na njima.»* (Muslim, *Kitabu dženaiz*) Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Da neko od vas sjedne na žeravicu i da mu ona spali odjeću i da dopre do kože to mu je bolje nego da sjedne na kabur.»* (Muslim, *Kitabu dženaiz*) Prenosi se od Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ostavite i za vaše kuće od vaših namaza, nemojte ih učiniti kaburovima.»* (Buhari, Muslim)

Pod namazom u kućama se ovdje misli na nafile jer se farzovi obavljaju u džematu u mesdžidu. A njegove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *«Nemojte ih učiniti kaburovima.»* To je zbog toga jer kaburovi nisu mjesto na kojem se obavlja namaz. Što se tiče torova deva to su mjesta na kojima one liježu i to je shodno hadisu Bera'a Ibn Aziba, radijallahu anhu, u kojem stoji da je pitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o namazu u torovima deva pa mu je rekao: *«Nemojte klanjati u torovima deva jer su one od šejtana.»* Zatim je upitan o

namazu u torovima ovaca pa je rekao: *«Klanjajte u njima one su bereket.»* (Ebu Davud) Prenosi se hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu: *«Klanjajte u torovima ovaca a nemojte klanjati u torovima deva.»* (Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed, Nesai) -Hadis od Subreta Ibn Mabeda Džuhenija, radijallahu anhu: *«Ne klanja se u torovima deva a klanja se u torovima ovaca.»* (Ibn Madže) Prenosi se od Džabira Ibn Semure, radijallahu anhu, da je neki čovjek pitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *«Da li da se abdestim nakon konzumiranja ovčijeg mesa? -Ako želiš abdesti se a ako hoćeš nemoj se abdestiti, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. -A da li da se abdestim nakon konzumiranja devinog mesa, ponovo upita? -Da, abdesti se nakon jedenja devinog mesa, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.»* (Muslim) Hadisi ukazuju na dozvolu klanjanja u torovima ovaca a zabranjuje se klanjanje u torovima deva. To je mišljenje i imama Ahmeda. On kaže: «Nikako nije ispravan namaz u torovima deva.» Ibn Hazm spominje da su hadisi o zabrani namaza u torovima deva na stepenu mutevatira te da obavezno ukazuju na vjerodostojno znanje.

Zatim musliman ne treba da klanja na mjestima gdje se spustila Allahova, Azze ve Dželle, kazna. Ovo je shodno hadisu Abdullaha Ibn Omera, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Nemojte ulaziti kod onih koji su kažnjeni osim da plačete, ako ne budete plakali nemojte kod njih ulaziti kako vas ne bi snašlo šta je i njih snašlo.»* (Buhari, Muslim) U drugoj predaji stoji: «Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored Hidžra reče: *«Nemojte ulaziti u kuće onih koji su sebi učinili nepravdu da vas ne bi zadesilo ono što je i njih zadesilo osim ako uđete plačući.» Zatim je digao glavu i ubrzao hod dok nije prešao dolinu.»* (Buhari) Dozvoljeno je uzeti devu za sutru mimo njihovih torova. Ibn Omer, radijallahu anhu, je klanjao okrenut prema devi koju bi uzeo za sutru. Govorio je: «Vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako to čini.»

Halke-kružoci u mesdžidu su jedan od velikih ibadeta kojima se čovjek približava Allahu, Azze ve Dželle

Ovo je shodno hadisu Ebi Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Ko otkloni od vjernika neku dunjalučku nevolju Allah će od njega otkloniti nevolju na Sudnjem danu. Ko olakša čovjeku u poteškoći, Allah će mu olakšati na dunjaluku i na ahiretu. Ko pokrije sramote muslimana, Allah će pokriti njegove sramote na dunjaluku i na ahiretu. Allah je na pomoći robu sve dok je on na pomoći svom bratu. Ko bude slijedio put na kojem traži znanje Allah će mu olakšati put do Dženneta. Neće se sastati jedan narod u kući od Allahovih kuća učeći Allahovu Knjigu i međusobno je proučavajući a da se na njih neće spustiti smiraj, prekriti ih milost, meleki će ih zakloniti krilima i Allah će ih spomenuti kod onih koji su kod njega. Onaj koga uspore djela neće ga ubrzati njegovo porjeklo.»* (Muslim) Prenosi se od Ebi Seida Hudrija, radijallahu anhu, i Ebi Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Neće sjesti neki narod da spominje Allaha, a da ih neće prekriti meleci (krilima) i prekrit će ih rahmet-milost, na njih će se spustiti smirenost i Allah će ih spomenuti kod onih koji su kod njega.»* (Muslim)

Ovo je veliki hadis i sadrži mnogobrojno znanje, pravila i adabe-pravila ponašanja. U njemu se spominje vrijednost rješavanja potreba vjernika i o koristi onome ko je olakšao vjerniku, od imetka, znanja, potpomaganja, ukazivanja na korist ili savjet itd. Zatim vrijednost pokrivanja sramote muslimana, vrijednost pričeka zaduženog, vrijednost hoda radi traženja znanja iz čega proizilazi da treba raditi na putu traganja za šeriatskim znanjem uz uslov da se time traži i želi Allahovo zadovoljstvo. U hadisu se spominje vrijednost okupljanja radi učenja Kur'ana u mesdžidu. Shodno mesdžidu ova vrijednost se može postići i učenjem Kur'ana u školi

u kući i slično. Na to ukazuje drugi hadis. Ovaj hadis je mutlak-neograničen i obuhvata sva mjesta. Tako da se ograničenje koje je spomenuto u prvom hadisu tumači kao ono što se najčešće spominje. Zatim hadis ukazuje da onaj čija djela budu krnjava neće svojim porijeklom stići one koji imaju više djela, zato se ne treba oslanjati na čast porjekla i očeva. (*Šerh Nevevi Sahihu Muslim*)

Prenosi se od Ebu Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je rekao: «Došao je Muavija do jedne halke u mesdžidu pa reče: Šta vas je navelo da tu sjedite? -Sjeli smo da spominjemo Allaha, عَزَّ وَجَلَّ, rekoše. -Tako vam Allaha je li vas to navelo, upita? -Tako nam Allaha nismo sjeli osim zbog toga, odgovoriše. -Ja nisam tražio da se zakletete što sumnjam u vas. Niko na mom stepenu kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije prenio manje hadisa od njega. Jednom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao kod jedne halke svojih ashaba pa im reče: «Šta vas je navelo da tu sjedite?» -Sjeli smo da spominjemo Allaha, عَزَّ وَجَلَّ, i da mu zahvaljujemo što nas je uputio u islam i ukazao nam svoju počast. -On zatim upita: «Tako vam Allaha je li vas to navelo, upita? -Tako nam Allaha nismo sjeli osim zbog toga, odgovoriše. -Ja nisam tražio da se zakletete što sumnjam već mi je sad došao Džibril i obavjestio me da se Allah sa vama ponosi kod meleka.» (Muslim, *Zirk ve dua*)

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *«Allah ima meleke koji kruže po putevima i traže one koji čine zikr-spominju Allaha. Ako nađu ljude koji spominju Allaha počnu se međusobno dozivati: "Dođite da zadovoljite vašu potrebu." Zatim ih zaklone svojim krilima do zemaljskog neba. Zatim ih upita Uzvišeni Gospodar, a On bolje od njih zna: "Šta govore moji robovi?". -Meleki odgovore: "Slave te, hvale, veličaju i klanjaju Ti se." -"Jesu li me vidjeli, upita Allah, عَزَّ وَجَلَّ?" -Ne, tako nam Allaha nisu Te vidjeli. A On ponovo upita: "A kako bi tek da su me vidjeli?" -Da su Te vidjeli još bi Ti više robovali, više Te slavili i veličali Te, rekoše meleci. -Allah zatim upita: "A šta traže od mene?" -Od tebe traže Džennet, rekoše. -"A jesu li ga vidjeli , upita Allah, عَزَّ وَجَلَّ?" Zatim upita: "A jesu li ga vidjeli?" -Ne tako nam Allaha o Gospodaru, nisu ga (Džennet) vidjeli. -"A kako bi tek postupali da su ga vidjeli, upita Allah, عَزَّ وَجَلَّ?" -Još bi se više trudili da ga zarade i još bi više za njega molili i još bi više za njim žudili, odgovoriše. -Od čega se utječu, upita Uzvišeni? -Utječu se od vatre, rekoše. -A jesu li je vidjeli upita Uzvišeni? -Ne tako nam Allaha o Gospodaru, nisu je vidjeli, rekoše. -Reče: "A kako bi tek da su je vidjeli?" Da su vidjeli, još bi više bježali od nje i više bi je se bojali, odgovoriše. -Onda On rekne: "Uzimam vas za svjedoke da sam im oprostio." -Zatim neki melek rekne: "Među njima ima taj i taj čovjek koji nije od njih, on je došao radi neke svoje potrebe. -Uzvišeni na to rekne: «Oni svi sjede i on sa njima neće biti nesretan.»* (Buhari, Muslim)

A u Muslimovoj verziji stoji: *«Allah, عَزَّ وَجَلَّ, ima posebno zadužene meleke koji obilaze po zemlji i koji tragaju za sjelima gdje se čini zikr. Kada nađu sjelo gdje se čini zikr sjednu sa njima. I jedni druge prekriju krilima tako da popune ono što je između njih i dunjalučkog neba. Pa kada se raziđu uspinju se i udižu do neba. Zatim ih Allah, عَزَّ وَجَلَّ, pita, a On bolje od njih zna: Odakle ste stigli? -Došli smo od tvojih robova sa zemlje koji Te veličaju, hvale, slave potvrđuju tvoju jednoću i mole od tebe.»* A u njemu se još spominje: *«Već sam im oprostio i dao sam im ono što traže i zaštitio sam ih od onoga od čega traže zaštitu. Oni zatim reknu: "Gospodaru među njima je jedan Tvoj rob grješnik, on je prolazio pa je sjeo sa njima." -I njemu sam oprostio. Oni su narod sa kojim njihov prijatelj neće biti nesretan, reče Uzvišeni.»* (Muslim)

Čuo sam šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Ovo je od velike Allahove dobrote, molimo Allaha, عَزَّ وَجَلَّ, da primi od nas. Medžlis-sjela na kojima se traži šeriatsko znanje su vrijedniji od sjela na kojima se čini tesbih.» (*Šerh Sahihu Bu-*

hari, br. 6408) Od Ebu Vakida Lejsija se pripovjeda da je jednog dana dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio u mesdžidu sa ljudima pojavila su se trojica ljudi. Dvojica su se uputila prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a jedan je otišao. Ona dvojica su stala kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jedan od njih je ugledao prazno mjesto u halki pa je sjeo na to mjesto a drugi je sjeo iza njih. Što se tiče trećeg on se okrenuo i otišao. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio reče: *«Hoćete li da vas obavjestim o trojici ljudi: Što se tiče jednog od njih on je zatražio zaštitu kod Allaha pa ga je Allah zaštitio, što se tiče drugog on se postidio pa se i Allah od njega zastidio, a što se tiče trećeg on se okrenuo pa se i Allah od njega okrenuo.»* (Buhari)

Ovaj hadis sadrži mnoge koristi, neke od njih su: Dozvoljeno je obavjestiti o grješnicima i njihovom stanju kako bi se ukorili te da se to ne ubraja u gibet-ogovaranje. Zatim hadis ukazuje na vrijednost halki znanja i zikra. Boravak alima i onog koji opominje u mesdžidu. Zatim pohvala na onoga ko se stidi. (Fethul bari)

Sjedanje tamo gdje se završava halka. Čuo sam našeg uvaženog šejha Abdullaha Ibn Baza kako kaže: «Ovo ukazuje da alim u mesdžidu treba imati halke-kružoke radi podučavanja kako bi se od njega okoristio svijet. Zatim hadis ukazuje da onaj ko traži znanje treba sjesti na prazno mjesto u halki. Preče je pripojiti se halki i ući u nju.» Također sam ga čuo kako kaže: «Hadis ukazuje da se treba potruditi oko osnivanja naučnih kružoka i da se treba približiti govorniku u njima a treba se bojati da onaj ko se udalji sa mjesta vaza da ne bude od onih koji se okreću. (ne želeći da čuju pouku op.pr.)»

Prenosi se od Ukbeta Ibn Amira, radijallahu anhu, da je jednom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izišao dok smo mi bili na sofi (sofa je mjesto kod mesdžida gdje su se okupljali siromašni muslimani. *El-Mufhim* od Kurtubija, 2/429) pa reče: *«Ko od vas želi da urani svaki dan i da otiđe do Buthana i Akika (Buthan i Akik su dvije doline u blizini Medine koje su od nje udaljene oko tri milje.) i da dovede dvije velike deve bez grijeha i prekidanja rodbinskih veza?» -Voljeli bismo to Allahov Poslaniče, rekoše. -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «Zar ne može neko od vas svako jutro otići u mesdžid pa da uči ili da prouči dva ajeta iz Allahove knjige, to mu je bolje od dvije deve. Tri ajeta su mu bolja od tri deve, četiri su bolja od četiri, i još mnogobrojne deve.»* (Muslim)

Imam Kurtubi kaže: «Hadis podstiče na učenje i podučavanje Kur'ana. On im se obratio na način kako to najbolje mogu razumjeti jer su oni uzgajali deve. A inače treba znati da je najmanja nagrada-sevab od podučavanja i učenja Kur'-ana vrijednija od dunjaluka i onoga što je na njemu.» (*El-mufhim lima eškele min telhis kitab Muslim*, Kurtubi, 2/429)

A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *«Dio u Džennetu koliko iznosi djelić luka (drugi kažu da se to odnosi na veličinu od jednog lakta) ili koliko je stopalo bolje je od dunjaluka i svega što je na njemu.»* (Buhari, Muslim)

I na kraju neka je selam i salavat na našeg Poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu porodicu, ashabe i one koji ih slijede u dobru do Sudnjeg dana.

* * *

SADRŽAJ

- Knjige u izdanju Mektebetu El Guraba :

- KOMENTAR OTKLANJANJE SUMNJI
  Šejh Muhammed Salih El Usejmin
- SVJETLOST SUNNETA I TAME BIDATA
  Dr. Seid El Kahtani
- SVJETLOST IMANA I TAME NIFAKA
  Dr. Seid El Kahtani
- jusuf kardavi NA VAGI ŠERIJATA
  Šejh Sulejman Salih El Harraši
- LJUBAV PREMA POSLANIKU s.a.v.s.
  Abdurreuf Muhammed Usman
- ČUVANJE ČEDNOSTI
  Šejh Bekr Ebu Zejd
- DA LI JE MUSLIMAN OBAVEZAN DA SLIJEDI JEDAN OD ČETIRI MEZHEBA
  Muhammed Sultan El Ma'sumi
- NESUĐENJE PO ALLAHOVOM ZAKONU
  Šejh Muhammed Ibrahim Abdul-Latif Ali Šejh
- PROPIS O OSTAVLJANJU NAMAZA
  Šejh Muhammed Salih El Usejmin
- ČVRSTO UŽE - POJAŠNJENJE PRAVCA EHLIS-SUNNETA VEL-DŽEMATA O TEMELJNIM POSTAVKAMA VJERE
  Dr. Ahmed Abdul-Kerim Nedžib
- STUDIJA O MURDŽIJAMA
  Dr. Galib Alijj Avadži
- ŠIJE-RAFIDIJE, ISTINE, SAVJETI, I ISLAMSKE FETVE
  Šerif Alijj Radžihi
- IBN ARABI VOĐA NEVJERSTVA I ZABLUDE
  Šejh Abdur-Rahman Abdul-Halik
- ISLAMSKI UČENJACI O SUFIZMU I SUFIJAMA
- TEMELJI I PRAVILA O SUNNETU I BID'ATU
  Dr. Husamuddin Afane
- NOVOTARIJA I NJEN LOŠ UTICAJ NA UMMET
  Selim 'Id El Hilali

- JASNI DOKAZI O OBAVEZNOSTI POKRIVANJA LICA ŽENE
  Lutfullah Abdulazim Hudžeh - profesor akide u Mekki

- NAMAZ U DŽEMATU - razumjevanje, vrijednosti, propisi, pravila ponašanja i koristi namaza, u svjetlu Kur'ana i sunneta
  Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

- MESDŽID - razumjevanje, vrijednosti, propisi, prava, pravila ponašanja, u svjetlu Kur'ana i sunneta
  Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

- STEPEN NAMAZA U ISLAMU - propisi, propis ostavljanja namaza, posebnosti, vrijednosti, razumjevanje, u svjetlu Kur'ana i sunneta
  Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

- PRIDRŽAVANJE KUR'ANA I SUNNETA JE OSNOVA SREĆE NA DUNJALUKU I AHIRETU I SPAS OD ZABLUDE I SMUTNJE
  Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

- SVJETLOST ISKRENOG SRCA
  Seid Ibn Alij Ibn Vehf El Kahtani

- SEKULARIZAM I DEMOKRATIJA
  Muhammed Šakir Šerif

- DOKAZI DA RIJEČI, DJELA I UVJERENJA IZVODE IZ VJERE KROZ GOVOR ULEME
  Alevi Abdul-Kadir Es-Sekkaf - Uvod šejh Bin Baz

- Narudžbe na tel.: 061343574 -
e-mail:ehlisu@yahoo.co.uk

مكتبة الغرباء - الدعوة السلفية

الدعوة أهل السنة والجماعة

حيّ على الصّلاة حيّ على الفلاح

صلاة الجماعة

مفهوم، وفضائل، وأحكام، وفوائد، وآداب

في ضوء الكتاب والسنة

الدكتور/ سعيد بن علي بن وهف القحطاني

المساجد

مفهوم، وفضائل، وأحكام، وحقوق، وآداب

في ضوء الكتاب والسنة

الدكتور/ سعيد بن علي بن وهف القحطاني

حيّ على الصّلاة حيّ على الفلاح

مكتبة الغرباء